

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Andrea Grígelová

Akademické spin off společnosti v České republice

Diplomová práce

Vedoucí práce: **JUDr. Daniel Patěk, Ph.D.**

Katedra: **Katedra obchodního práva**

Datum vypracování: **10. listopad 2013**

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10. listopadu 2013

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu JUDr. Danielu Patěkovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za pomoc, rady a inspiraci při zpracování tématu, metodické vedení a ochotu, se kterou konzultoval mé dotazy.

Dále bych ráda poděkovala panu prof. RNDr. Juraji Ševčíkovi, Ph.D., děkanovi Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, za to, že mě k řešené problematice přivedl.

Nakonec bych ráda poděkovala své rodině, zejména mamince, tatínkovi a mému muži za to, že mi byli oporou v době hlubokých osobních a zdravotních propadů, a mým dvěma synkům za to, že mě nechali i za cenu drobných obětí finální text práce dokončit.

Obsah

Obsah	4
1 Úvod.....	5
2 Definice a typologie akademické spin off společnosti.....	7
2.1 Spin off	7
2.2 Typologie spin off společností.....	10
2.3 Modely vzniku	12
3 Historie zakládání akademických spin off společností.....	15
3.1 Spojené státy americké	16
3.2 Evropa.....	23
3.3 Česká republika.....	28
4 Vybrané právní otázky související s podnikáním akademické spin off společnosti..	32
4.1 Definice.....	33
4.2 Založení a vznik.....	36
4.2.1 Volba právní formy.....	36
4.2.2 Zakladatel.....	38
4.2.3 Zakladatelský dokument.....	47
4.2.4 Vznik.....	59
4.3 Základní kapitál	60
4.3.1 Funkce základního kapitálu	61
4.3.2 Tvorba základního kapitálu	62
4.4 Vklady.....	65
4.4.1 Omezení vkladů do akademické spin off společnosti plynoucí ze zákazu veřejné podpory	65
4.4.2 Vkladová povinnost.....	69
4.4.3 Předmět vkladu	69
4.4.4 Hodnota nepeněžitýho vkladu.....	71
4.4.5 Výsledek činnosti jako nepeněžitý vklad.....	73
4.4.6 Obchodní tajemství a know-how	76
4.5 Podíl.....	80
4.5.2 Vypořádací podíl.....	84
4.5.3 Podíl na likvidačním zůstatku.....	85
4.6 Zrušení a zánik společnosti.....	86
5 Správa a řízení společnosti	88
5.1 Nástroje správy a řízení společnosti	90
5.2 Pravidla správy a řízení společnosti.....	91
5.3 Vnitřní nástroje správy a řízení společnosti.....	94
5.3.1 Valná hromada.....	95
5.3.2 Jednatel	98
5.3.3 Dozorčí rada.....	101
5.3.4 Zvláštní poradní rady	102
5.4 Vnější nástroje správy a řízení společnosti.....	104
6 Závěr	106
7 Seznam použité literatury a pramenů.....	109
8 Seznam příloh	119
9 Přílohy.....	120
10 Resumé.....	135

1 Úvod

S otázkou zakládání akademických spin off společností jsem se poprvé setkala před pěti lety, kdy jsem nastoupila jako akademický pracovník na Přírodovědeckou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. V této době kulminovala v univerzitním prostředí vlna zájmu o otázky akademického podnikatelství, která byla částečně vyvolána diskuzí o nové koncepci financování vysokých škol, částečně silným komerčním úspěchem podnikatelských projektů univerzit ve Velké Británii, Holandsku či Belgii, jež byly hojně prezentovány v tisku, a částečně snahou o dosažení na dotace určené pro rozvoj akademického podnikatelství poskytované ze strukturálních fondů EU. V návaznosti na tyto skutečnosti začínala probíhat otevřená celouniverzitní diskuze věnující se otázce účasti univerzity na podnikání jiných právnických osob a byla připravována série vnitřních předpisů, které by tuto účast umožnily. Termín spin off firma a spin off společnost byl skloňován ve všech pádech, avšak konkrétní představu o tom, co to spin off společnost je, jaká má specifika, právní režim, systém správy neměl v podstatě nikdo. To byl první impuls, který podnítl můj osobní zájem o tuto otázku.

Ač z pohledu obchodního práva se jedná o společnosti v některé z právních forem obchodním zákoníkem upravených, přesto je povaha akademických spin off společností v něčem zvláštní. Specifickým rysem charakterizujícím akademické spin off společnosti je fakt, že se jedná o obchodní společnosti s účastí výzkumné organizace, tedy právnickou osobou veřejného práva. Do jisté míry tedy při jejich vzniku a existenci dochází k prolínání prvků soukromého a veřejného práva. Zároveň se jedná o společnosti, které tyjí z komercializace duševního vlastnictví generovaného ve vědecko-výzkumném prostředí financovaného z veřejných rozpočtů.

Vzhledem k novosti tématu jsem při zpracování otázky akademických spin off společností v rámci svého diplomového úkolu narázela na absenci jakýchkoli relevantních pramenů, které by se otázky akademických spin off společností v České republice věnovaly, ať z pohledu ekonomického, nebo z pohledu právního. I proto jsem v rámci zpracování tématu otázce definice, typologie ale i historie těchto společností věnovala relativně hodně prostoru a při jejím řešení čerpala výhradně ze zahraničních pramenů. V oblasti obchodněprávních témat jsem pak čerpala především z obecných pramenů a základních právních předpisů.

Předkládaná práce, jejímž cílem je popis základní charakteristiky a specifík akademických spin off společností z pohledu práva obchodních společností, je rozdělena do tří tematicky ucelených částí, řazených logicky za sebou tak, aby se postupovalo od obecného ke konkrétnímu. V první části (kapitola 1) je vymezen pojem, typologie a modely vzniku akademických spin off společností. Druhá část (kapitola 2) detailně popisuje historické mezníky a prostředí, ve kterém se fenomén spin off společností začal objevovat. Obě tyto části tvoří jakýsi rozšířený propedeutický úvod nutný pro pochopení povahy a podstaty akademických spin off společností a tvoří teoretický základ pro porozumění mechanismům a principům jejich fungování a existence. Ve třetí části (kapitola 4 a kapitola 5) jsem se zaměřila na vybrané právní otázky související se zakládáním obchodních společností a systému jejich správy a řízení včetně změn, které přináší rekodifikace soukromého práva. Snažila jsem se zohlednit při výběru témat, která mohou být v souvislosti s účastí výzkumné organizace na podnikání jiné právnické osoby zajímavá, tedy témata, v nichž se odráží povaha výzkumných organizací jako právnických osob veřejného práva. S ohledem na četnost využití jednotlivých právních forem obchodních společností se v práci zaměřuji především na otázky související s úpravou společnosti s ručením omezeným.

2 Definice a typologie akademické spin off společnosti.

Zakládání akademických spin off společností je dnes celosvětově v módě. Příklad úspěšných průkopníků nové ekonomie jako jsou společnosti Google, GenTech, ale i Hewlett Packard táhne a většina vědeckovýzkumných pracovišť se snaží tento vzor následovat. Teoretický výzkum akademického podnikatelství, a tedy i zakládání akademických spin off společností, je velice fragmentární a ostře geograficky vymezený. Analýzy a studie zkušeností se zabývají v drtivé většině podmínkami, mechanismy, modely vzniku a fungování akademických spin off společností, které odpovídají ekonomicko-právnímu prostředí ve Spojených státech amerických. Druhý geografický okruh představují studie mapující situaci ve Velké Británii, jen zlomek literatury se věnuje rozvoji tohoto fenoménu v kontinentální Evropě (s dominantním postavením Belgie, Norska, Švédska), potažmo ostatních makroregionech světa.

Přímá přenositelnost teoretických i praktických zkušeností na národní úroveň je významně limitována historií, sociálním klimatem a právním prostředím jednotlivých států, regionů i vnitřní politikou jednotlivých pracovišť. Příklady úspěšných spin off společností tak nelze přímo následovat, jejich zkušenosti jsou nepřenositelné do jiného kontextu, než v jakém vznikly, ale mohou se stát zajímavou inspirací a koncepčním modelem pro vybudování vlastního uceleného systému akademického podnikatelství jednotlivých výzkumných pracovišť. Přesto lze vymezit alespoň základní typologii akademických spin off společností vycházející z různých definičních předpokladů.

2.1 Spin off

Pojem spin off společnost vymezuje a zastřešuje širokou škálu typů společností. Budeme-li postupovat podle obecných znaků pro rozdělení společnosti odštěpením, pak za spin off společnost můžeme označit každou společnost, která při svém vzniku kumulativně splnila následující tři podmínky (Pirnay, Surlemont *et al.* 2003, str. 356):

- a) proces spin off se odehrává v již existující mateřské instituci/ organizaci/ společnosti, a současně

- b) se týká jednoho či více jedinců bez ohledu na jejich funkci nebo pozici v mateřské instituci/ organizaci/ společnosti, a současně
- c) tito jedinci opouštějí mateřskou instituci/ organizaci/ společnost z důvodu a za účelem založení společnosti nové.

Akademická spin off společnost¹ potom představuje jen konkrétní, variantní, specifický druh spin off společností, pro který je hlavním určujícím znakem charakter mateřské organizace - tou může být vysoká škola nebo vědeckovýzkumná instituce (dále též uváděny jako výzkumné organizace).

Aby bylo lze detailně studovat a analyzovat specifické rysy akademické spin off společnosti, je potřeba vyjasnit základní termíny, které se k její existenci váží, a tím i definovat vlastní předmět této diplomové práce.

Zdánlivě se jedná o přímočarý a jasný úkol, ale skutečnost je zcela odlišná. Akademické spin off společnosti představují velice heterogenní skupinu společností a v podstatě platí, že co autor, to názor, a tedy i terminologie a definice (příklady viz Příloha 1 str. 120 a Příloha 2, str. 121). Neexistence jednotného výkladu (v literatuře se běžně setkáme s termíny, které se zdánlivě významně liší, ale ve skutečnosti představují totéž, př. akademická spin off společnost může být uvedena jako univerzitní spin off společnost, technologická spin off společnost, ale také spin out či start up společnost), odlišné vnímání/klasifikace reality (často podmíněné odlišnými kulturními, společenskými i historickými souvislostmi a zkušenostmi) a vágní definování pojmů činí problémy jak v teorii (při kvalitativních i kvantitativních studiích, v komparatistice), tak v praxi (např. tvorbě vnitřních dokumentů). Česká literatura věnující se definičním či typologickým analýzám, a akademickým spin off společnostem obecně, až na vzácné výjimky téměř neexistuje.

Pro účely této práce vycházím z vlastní definice pojmu akademické spin off společnosti, v níž se odráží některá specifika tohoto fenoménu. **Akademickou spin off**

¹ Přestože termín spin-off ve svém původním významu znamená rozdělení společnosti odštěpením, v případě akademických spin off společností je jeho používání historickým reliktem a terminologicky navazuje na usus z oblasti trhu, kdy jako spin off společnosti byly označovány inovativní společnosti, které se odštěpily od technologických firem (70. léta 20. století).

společností je nově vzniklá společnost založená za účelem komercializace duševního vlastnictví vzešlého z akademického prostředí.

Pojmem „*nově vzniklá společnost*“ označují společnost, která má zcela samostatný právní status, je právně oddělena od mateřské organizace² a v době svého vzniku nenavazuje ani nepřistupuje k podnikatelské činnosti již existující jiné společnosti.

Ustanovení „... *založená za účelem komercializace...*“ reflektuje skutečnost, že akademické spin off společnosti jsou zakládány s vidinou uvedení určitého inovativního produktu/služby na trh a jeho následným ekonomickým zhodnocením. *A contrario* tak lze dovodit, že nelze založit a dát vzniknout akademické spin off společnosti, která by byla např. neziskovou organizací³.

Pojmem „...*duševního vlastnictví s původem v akademickém prostředí*“ označují souhrn všech typů nehmotného majetku chráněného buď podle autorského práva, nebo průmyslového práva, a specifické zájmy způsobilé ochrany podle práva proti nekalé soutěži, který vzniká na vysokých školách a jednotlivých vědeckovýzkumných institucích.

Z této definice vypadáva personální kritérium akademické spin off společnosti tak, jak je v jedné z mála českých definic uvádí např. Kislíngrová (2011, str. 64)⁴, která za definiční znak akademické spin off společnosti označuje i univerzitního pracovníka jako účastníka v procesu zakládání akademické spin off společnosti. V rámci své definice vychází z tvrzení, že univerzitním pracovníkem je osoba, která je v aktuálním zaměstnaneckém nebo studijním poměru, což dle mého názoru může být zavádějící, neboť právní postavení zaměstnance a studenta není totožné (rozdíl se

² To znamená, že se nejedná o společnost vzniklou některým ze způsobů přeměny podle § 2 ZPOSD.

³ Například obecně prospěšné společnosti či nadace, které některé české vysoké školy zakládají či jsou jejich členy nelze považovat za spin off společnosti. Odlišná situace by ovšem byla v případě zakládání sociálních společností (firem) či kolektivních společností (firem). Zde lze uvažovat o vytvoření tržně orientovaných technologických produktů a služeb jejichž primárním posláním by bylo dosahování sociálních cílů, dokonce se jeví, že akademická spin off společnost by mohla být pro tento typ podnikání optimálním nosičem, a současně, že by mělo být povinností akademických spin off společností vytvářet sociální kapitál .viz např. (Vasserot 2012, str. 186), nebo (Borges a Filion 2013, str. 21)

⁴ „*Akademické spin-off firmy jsou firmy vzešlé z univerzity za účasti univerzitních pracovníků a s použitím duševního majetku vytvořeného v rámci univerzity.*“ (Kislíngrová 2011, str. 64)

významně projevuje v otázkách odpovědnosti, vlastnictví duševního vlastnictví, disciplinárních a kárných postupech apod.).

2.2 Typologie spin off společností

Rozdělení akademických spin off společností do typologických skupin může vycházet z široké palety kritérií. Složitý úkol představuje i vyhledání společností, které lze na základě definice jako spin off společnosti označit. Kromě oficiálních společností, které mají jasně definovanou účast mateřské instituce na podnikání nově vzniknuvší společnosti, existuje i velice mohutná šedá zóna technologických společností, u nichž chybí konkrétní relevantní data. Na trhu se vyskytuje a úspěšně funguje celá řada společností, jejichž zakladateli jsou bývalí zaměstnanci či studenti mateřské instituce, kteří se začali podnikání a rozvoji technologií věnovat s odstupem, až po ukončení vazeb na bývalé působiště. Přesto ve své podnikatelské činnosti využívají poznatků, které získali a vybudovali v době svého akademického pracovního nebo studijního života, a jejich podnikatelské aktivity by tak mohly teoreticky naplnit základní znaky akademického podnikatelství a být označeny za akademické spin off společnosti (Brown 1985, str. 20, Chiesa a Piccaluga 2000, str. 330, Grundei a Talaulicar 2002, str. 2 - 3, Ndonzuau, Pirnay *et al.* 2002, str. 282, Di Gregorio a Shane 2003, str. 211, Ylijoki 2003, str. 308 - 310, Shane 2004, str. 103, Link a Scott 2005, str. 1107 - 1109, Rothaermel, Agung *et al.* 2007, str. 749, Ferrary 2008, str. 601, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 66, Festel 2012, str. 2). Na základě rozsáhlé literární rešerše můžeme vysledovat různé přístupy k typologickému členění akademických spin off společností, mezi nejčastější pak patří jejich klasifikace do skupin podle:

- a) **původu** (Pirnay, Surlemont *et al.* 2003, str. 356, Mustar, Renault *et al.* 2006, str. 303):
 - a. univerzitní: původ komercializovaného duševního vlastnictví je na vysoké škole (bez ohledu na její typ)
 - b. výzkumné: původ komercializovaného duševního vlastnictví je ve vědeckovýzkumné instituci
 - c. smíšené: komercializované duševní vlastnictví má původ ve společném výzkumu vysoké školy a vědeckovýzkumné instituce

- b) **předmětu činnosti** (Clarysse 2004, str. 203, Clarysse, Wright *et al.* 2005, str. 58):
- a. zaměření na výrobu/technologický produkt
 - b. zaměření na kombinaci výroby a služeb
 - c. zaměření na poskytování služeb a poradenství
- c) **motivace založení** (Mroczkowski a Elms 2009, str. 234, D'este a Perkmann 2011, str. 6):
- a. interní (*university-push*): rozhodnutí univerzity komercializovat výsledky svého vědeckého výzkumu
 - b. externí (*industry-pull*): trh si vyžádá komercializaci služeb a výsledků vědeckého výzkumu
- d) **druhu transferované znalosti** (Chiesa a Piccaluga 2000, str. 330, Sapienza, Parhankangas *et al.* 2004, str. 812, Link a Scott 2005, str. 1108, Lockett, Siegel *et al.* 2005, str. 982)
- a. kodifikovaná
 - b. utajená
- e) **ekonomického cíle** (Clarysse 2004, str. 58)
- a. typ 1 (*self-employment*; SE): generování zisku není primárním cílem, hlavní motivací při zakládání společnosti je vytvoření kvalifikovaného pracovního místa a stimulace ekonomického rozvoje regionu a udržení vysokoškolsky vzdělané populace; nejčastěji se jedná o společnosti zakládané absolventy, které nepotřebují vysoký startovní kapitál (tzn. osobami s krátkou vědeckovýzkumnou historií, malou zkušeností, nízkou kredibilitou vůči externím partnerům). Hlavní činností takovéto společnosti jsou především služby a poradenství s orientací na místní trh. Práh rentability této společnosti je asi 1 rok.
 - b. typ 2 (*economically profitable*; EP): cílem je vytvoření ziskové společnosti, která ovšem neusiluje o dominantní postavení na globálních trzích. Ke vzniku společnosti a zahájení činnosti je potřeba relativně vysoký vnější kapitál. Činnost společnosti je rozdělena mezi výrobu a poskytování služeb s vazbou na výrobu. Práh rentability je variabilní s ohledem na počáteční investice, které se mohou významně lišit.

c. typ 3 (exit-oriented; EO): hlavní motivací je dosažení vysokého zisku a růstu. Jedná se o společnost, jež těží z výsledků dlouhodobého, finančně náročného výzkumu. Pro zahájení činnosti je potřeba vysoké míry podpory ze strany mateřské organizace a vnějšího kapitálu. Cílem je získání dominantního postavení na globálním trhu. Práh rentability je vždy v řádu let.

f) míry participace mateřské instituce (vlastní klasifikace):

- a. s majetkovou účastí (pravé akademické spin off společnosti)
 1. *stricto sensu*: zakládané veřejnými univerzitami
 2. *largo sensu*: zakládané veřejnými výzkumnými organizacemi
- b. bez majetkové účasti (nepravé akademické spin off společnosti).

Při vytvoření subkategorií právních akademických spin off společností jsem vycházela z definice pojmu akademický, potažmo akademický pracovník. Na tento termín pamatuje zákon o vysokých školách, když v § 70 definuje akademického pracovníka jako zaměstnance vysoké školy vykonávajícího jak pedagogickou, tak vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost, přičemž akademickým pracovníkem může být profesor, docent, odborný asistent, asistent, lektor nebo vědecký, výzkumný a vývojový pracovník podílející se na pedagogické činnosti. V přísném slova smyslu tedy termín akademický označuje pouze vztah k vysokoškolskému prostředí, v širším výkladu a s ohledem na historické souvislosti a obecné vnímání slova akademický pod něj můžeme zařadit i vztahy k Akademii věd, neboť i v rámci její činnosti jsou v souladu se zákonem o VŠ realizovány doktorské studijní programy.

2.3 Modely vzniku

Obecně lze říci, že většina existujících studií vychází z behavioristické koncepce (tj. analýzy se soustředí na vnitřní pohnutky vedoucí k založení spin off společnosti), zcela pomíjí otázky právního, hospodářského a společensko-kulturního kontextu (Kislingerová 2011, str. 64). Jednu z mála ucelených studií, které se věnují základní klasifikaci modelů vzniku akademických spin off společností v Evropě, vytvořil

Clarysse (2005, str. 203), a tuto jeho klasifikaci v následujícím textu přebírám. Clarysse (2005, str. 203) rozlišuje tři modely vzniku s ohledem na to, jakou podporu nově vznikajícím společnostem poskytuje jejich mateřská organizace. Jsou jimi **model podpory** (*supportive model*), **model inkubátoru** (*incubator model*), a **model nízké selekce** (*low-selective model*).

Model nízké selekce (ze strany mateřské instituce) vychází z teze, že při podávání návrhů na založení a podporu zakládání spin off společností neprobíhá ze strany mateřské instituce žádný restriktivní výběr. Inspiruje se Darwinovým paradigmatem, že silní a přizpůsobiví přežijí a tento přirozený výběr se projeví i v oblasti ekonomické úspěšnosti nových podnikatelských subjektů. Výzkumné organizace, které akceptují tento model, se přiklánějí ke strategii volného zakládání s minimálními institucionálními omezeními s tím, že každý projekt má šanci na tržní úspěch, proto je potřeba jejich realizaci široce podporovat. Role výzkumné organizace je v tomto modelu velice pasivní, spoléhá na podnikavost a aktivitu jednotlivých pracovníků či studentů, kteří se rozhodnou svůj výsledek činnosti komercializovat. Vysoký důraz je kladen na komercializaci technologií prostřednictvím patentů/licencí poskytnutých nově vznikajícím subjektům, koncentraci projektů do univerzitních center, a financování podpořené veřejnými granty (pro zahájení projektu je potřeba 15 - 350 tis. €). Z pohledu sociální funkce modelu nízké selekce je hlavním posláním spin off společností omlazení a posílení regionu, které se dlouhodobě projeví v zatraktivnění oblasti, zamezení odlivu vzdělaných lidí do větších městských aglomerací apod. Příkladem je politika zakládání spin off společností Univerzity ve Warwicku.

Model podpory počítá s tím, že projektům navrhovaným na spin off proces se ze strany mateřské instituce dostane maximální podpory a péče v době přípravné fáze předpokladu, že projdou výběrovým řízením. Proces spin off, tedy právní osamocení se od mateřské instituce, nastupuje ve velmi rané fázi projektu. Role univerzity je opět spíše pasivní, soutěží mezi sebou podnikatelské plány, nikoli nápady, jejím cílem je prorůstová orientace mající pozitivní dopad na mateřskou instituci. Východiskem je poskytování patentů/licencí orientovaných na průmysl. Zpravidla se jedná o projekty, které se neobejdou bez podpory soukromého financování, a tak kromě veřejných grantů vstupují do hry i hráči z kapitálových trhů (pro úspěšnou komercializaci je potřeba 250

– 350 tis. €). Společnosti jsou umístěny a rostou v podnikatelských inkubátorech a vědeckých parcích. K této strategii se přiklání zejména francouzské univerzity.

Model inkubátoru vychází ze stimulace spolupráce se soukromým sektorem, a současně v aktivním vyhledávání příležitostí pro komercializaci ze strany mateřské instituce. Potenciální projekty jsou podrobeny detailní analýze a procházejí velice přísným výběrem. Mateřská instituce projekt podpoří, pouze pokud se již v raných fázích existence osvědčí a prokáže se, že založení spin off společnosti je nejlepším řešením. V případě, že projekt touto přísnou selekcí projde, dostane se mu plné administrativní, právní i ekonomické podpory ve všech fázích procesu. Zpravidla se jedná o investičně náročné projekty, u nichž je potřeba silné účasti rizikového kapitálu dosahující výše 1 až 4 mil. €. K oddělení společnosti dochází ve velmi pozdní fázi; až když má společnost dobře zavedený a kvalitní management.

3 Historie zakládání akademických spin off společností

Kolébkou akademických spin off společností se stalo v 19. století Německo (Mowery a Sampat 2001a, str. 317 - 318, Mowery a Sampat 2001b, str. 781, Shane 2004, str. 40). Bylo to právě Německo, kde se zrodila koncepce moderních univerzit⁵ tak, jak je vnímáme dnes, a kde byly učiněny prvotní pokusy o zakládání obchodních společností, které by těžily z využití teoretických vědeckých poznatků v praxi (Gustin 1975, str.). Mezi první úspěšné podnikatelské vlašťovky patřil např. profesor Johann Pickel, který založil společnost zabývající se výrobou solí, potaše a kyseliny octové nebo Justus von Liebig⁶, který na základech svého výzkumu vybudoval společnost vyrábějící potravinové suplementy (Gustin 1975, str, Shane 2004, str. 40 - 41).

Německou koncepci organizace univerzitního života přejala i univerzity ve Spojených státech amerických, které se staly hlavní hybnou silou v rozvoji podnikatelského prostředí na univerzitách ve 20. století (Powers a McDougall 2005, str. 291). Specifickým znakem, který přispěl k mohutnému rozvoji univerzitního podnikatelského prostředí, byl systém tzv. zemského grantového financování a přijetí The Hatch Act of 1887⁷, normy, která nutila univerzity k aplikaci vědeckých poznatků

⁵ Začátkem 19. století se v Evropě objevují dva částečně protichůdné univerzitní modely – Humboldtův německý a Napoleonův francouzský. Zakladatel Berlínské univerzity, pruský státník a filosof Wilhelm von Humboldt přišel s vizí, že výchova a vzdělávání má sloužit potřebám národa, jejímž praktickým vyvrcholením se stala sekularizace a zestátnění školství. Výzkumné organizace se měly opírat o tři pilíře: svobodu ve výuce (volnost ve výběru přednášené látky), jednotu bádání a výuky (propojení vědecké činnosti s pedagogickou praxí) a akademickou samosprávu (postavení vůči zřizovateli). Cílem vysokoškolského studia dle Humboldta není neustálé drilování a memorování výsledků v jednotlivých vědních oborech dosažených, ale aktivní přístup k rozvoji produktivního myšlení, tj. důraz na samostatnost studenta a rozvoj individuálních schopností.

⁶ Justus Freiherr von Liebig (12. května 1803 – 18. dubna 1873) se zasloužil o rozvoj organické chemie a agrochemie. Byl německým průkopníkem aplikace umělých hnojiv a zakladatelem chemicko-farmaceutického ústavu Univerzity v Giessenu. Významně se zasloužil o zavedení praktické laboratorní výuky studentů chemie. V prosinci 1865 založil společnost Liebig's Extract of Meat Company (Lemco) se základním kapitálem 150 000 £. Hlavním předmětem činnosti této společnosti opírající se o výsledky Liebigova výzkumu, byla výroba hovězího koncentrátu, který se měl stát levnou náhražkou hovězího masa a stal se základem pro výrobu bujónu v kostce.

⁷ The Hatch Act of 1887 poskytl prostřednictvím federálních fondů 15 000 \$ státním univerzitám za účelem vytvoření zemědělských výzkumných stanic (výzkumné zaměření bylo na půdní mineralogii a fyziologii růstu rostlin). Norma byla pojmenována po předsedovi House Committee of Agriculture, kongresmanu Williamu Hatchovi. The Hatch Act of 1887 byl úzce propojen s The Morrill Act of 1862, též známým pod názvem Land Grant College Act. Tato norma, jejímž iniciátorem byl kongresman za stát Vermont Justin Smith Morrill, dala významný impuls k rozvoji vysokého školství ve Spojených státech amerických. Cílem bylo poskytnutí grantu jednotlivým státům na založení vysokoškolské instituce, jejíž zaměření by se orientovalo na vzdělávání odborníků pro oblasti zemědělství, národního hospodářství a

v praktickém životě. Byla to de facto první norma příkazující komercializaci duševního vlastnictví (Shane 2004, str. 42, Powers a Mcdougall 2005, str. 291).

3.1 Spojené státy americké

Počátkem 20. století začínají přebírat otěže pokroku v oblasti komercializace duševního vlastnictví americká akademická pracoviště. Do popředí se dostává Massachussetský technologický institut (dále jen MIT), na jehož půdě vzniká Northeast Council (Rada severovýchodu), organizace, jejímž hlavním posláním bylo propojování místní obchodní sféry s výzkumnými pracovišti (Bok 2003, str. 13, Shane 2004, str. 42). Mezi klíčové zájmy Rady severovýchodu patřila příprava a realizace transferu technologií v takové formě, aby došlo k založení samostatné spin off společností (Shane 2004, str. 42).

Ač by se mohlo zdát, že společenské klima bylo po první světové válce inovativnímu podnikání nakloněno, opak je pravdou. Jedním ze základních problémů zakládání akademických spin off společností byl už od samého prvopočátku negativní až skeptický přístup valné části akademické obce k možnému propojení nezávislých, svobodných akademických pracovišť s konkurenčním prostředím podnikatelského světa, podpořený absolutní absencí jakýchkoli norem regulujících oblast komercializace na všech úrovních (ochrana práv z duševního vlastnictví zejména) (Matkin 1990, str. 9, Shane 2004, str. 42, Powers a Mcdougall 2005, str. 292).

V literatuře je zaznamenáno mnoho příkladů toho, kdy snaha o patentování a komercializaci duševního vlastnictví vedla k tvrdým postihům jejich původců (Matkin 1990, str. 9, Mowery a Sampat 2001a, str. 318, Mowery a Sampat 2001b, str. 782, Shane 2004, str. 42), nebo *a contrario* případů, kdy se výzkumníci ani nepokusili o navázání formálních vztahů s mateřským pracovištěm, a svou společnost založili bez ohledu na vazby s domovskou organizací.

dalších, ve své době strategických oborů. Navazoval na Humboldtovu ideu rovného přístupu ke vzdělání, tj. odstranění zejména sociálních bariér.

V situaci, kdy univerzita odmítla spolupracovat na komercializaci patentu, se ocitl např. zaměstnanec soukromé Univerzity Johna Hopkinse v Baltimore⁸, Thorburn Brailsford Robertson. Kvůli snaze o patentování tethelinu, růstového faktoru, který Robertson objevil a následně publikoval v roce 1923, mu univerzita odmítla schválit profesuru v oboru fyziologie (Bok 2003, str. 139). Také organizace poskytující finanční prostředky pro realizaci výzkumných záměrů se již v raných fázích rozvoje komercializace výsledků vědecké práce snažily chránit své zájmy. Jak dále uvádí Bok, Rockefellerova nadace se pokusila ukončit financování výzkumu Herberta McLean Evanse z Kalifornské univerzity, který zažádal svým jménem o patentování objevu izolace vitamínu E⁹, jehož výzkum byl financován z prostředků nadace.

Příkladem může být i postup Fredericka Gardnera Cottrella, profesora Univerzity v Berkley, který v roce 1907 patentoval elektrostatický precipitátor¹⁰ a na svém patentu vybudoval společnost, jejímž cílem byla komercializace této nové technologie¹¹. Cottrell se domníval, že zakládání společností, obchodování a zpeněžení patentu je zcela v rozporu s hlavním posláním univerzit, tedy „výukou a pěstováním vědy“ (Matkin 1990, str. 58 - 59, Mowery a Sampat 2001a, str. 319, Mowery a Sampat 2001b, str. 782 - 783, Shane 2004, str. 42) a své domovské pracoviště do svých podnikatelských aktivit nijak nezahrnul. Avšak byl to právě profesor Cottrell, kdo stál u zrodu prvotních univerzitních center pro transfer technologií. Cottrell se sice domníval, že je nevhodné, aby univerzita jakkoli vstupovala do obchodních vztahů spojených s komercializací vědy a výzkumu, ale na druhou stranu si uvědomoval, jakou hodnotu mají vědecké výstupy jednotlivých pracovišť. Rozhodl se proto založit nezávislou organizaci, která by vystupovala v roli správce univerzitních patentů a zprostředkovatele při komercializaci univerzitního duševního vlastnictví. Tou

⁸ Ve státě Maryland.

⁹ Vitamín E byl objeven v roce 1922 Herbertem McLean Evansem, avšak chemická struktura tohoto tokoferolu byla popsána až v roce 1936, kdy se podařila jeho izolace z pšeničného klíčku.

¹⁰ Zařízení, v němž jsou aerosolové částice nabity unipolárním iontovým polem a deponovány na stěně působením vysokonapěťového elektrického pole <http://cas.icpf.cas.cz/aerosolovnik.php>

¹¹ Cottrellův elektrostatický precipitátor (odlučovač) se zprvu využíval pro odstraňování kyseliny sírové a oxidu olovnatého, které byly produkovány během hutnické činnosti, a jejichž spady negativně ovlivňovaly zemědělské aktivity v oblasti, zejména pak vinařství.

organizací byla Research Corporation for Science Advancement¹², instituce, která v první polovině 20. století silně ovlivnila způsob, jakým se s duševním vlastnictvím univerzit nakládalo a významně promluvila i do tvarosloví související normotvorby (Mowery a Sampat 2001a, str. 319, Mowery a Sampat 2001b, str. 783, Shane 2004, str. 42 - 43).

Plodné meziválečné období je jak ve Spojených státech amerických, tak v Evropě, spojeno s masivním nárůstem technologických objevů, avšak přístup ke komercializaci nově získaných poznatků zůstává i nadále ambivalentní (Shane 2004, str. 43). Přesto se objevují první pokusy o zavedení pravidel a systému komercializace duševního vlastnictví. Průkopníkem na tomto poli se stává profesor Steenbok z Univerzity ve Wisconsinu (University of Wisconsin, dále jen UW), který za mohutné kritiky svého okolí použil svých vlastních 300 \$, aby patentoval a následně komercializoval postup obohacování potravin vitamínem D¹³. Drtivá většina akademické obce zastávala názor, že výzkum financovaný z veřejných prostředků by se měl stát veřejným majetkem, a UW tento názor podpořila tím, že odmítla jakoukoli účast na aktivitách spojených s dispozicí a správou tohoto patentu. Profesor Steenbok se však s touto situací nesmířil, a v reakci na kroky UW přesvědčil několik prominentních absolventů k založení a počátečnímu financování Wisconsin Alumni Research Foundation, právně nezávislé organizace, jejímž hlavním posláním bude správa a komercializace patentů vzniklých na půdě UW za účelem generování zisku jak pro samotnou UW, tak pro původce jednotlivých objevů¹⁴ (Mowery, Nelson *et al.* 2001, str. 100, Shane 2004, str. 43).

¹² Research Corporation for Science Advancement (RCSA) byla prvním fondem, který se věnoval výhradně rozvoji vědeckého pokroku (celkově druhým, jejímu založení předcházela v roce 1906 vznik Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching). Ve 20. a 30. letech 20. století získala velkou část finančních prostředků, se kterými RCSA operovala a následně investovala do vědeckovýzkumných grantů, z patentů, které získala do správy od vědců, kteří chtěli přispět k dalšímu rozvoji vědy a výzkumu. Konkrétně lze zmínit patent Ernesta Orlanda Lawrence, který RCSA přenechal svůj patent na cyklotron, cyklický vysokofrekvenční urychlovač sloužící k urychlování nabitých těžkých částic působením vysokofrekvenčního elektrického pole. Z fondů RCSA byly financovány rané fáze výzkumu 40 vědců, kteří se později stali nositeli Nobelovy ceny.

¹³ Obohacování potravin vitamínem D pomocí ultrafialového záření přispělo ke značnému omezení výskytu rachitidy (křivice).

¹⁴ Patent profesora Steenboka měl veliký ohlas v komerční sféře, v podstatě hned po jeho udělení v roce 1925 dostal lukrativní nabídku v hodnotě 1 000 000 \$ (tehdy) na odkoupení technologie obohacování potravin vitamínem D od společnosti Quaker Oats. Avšak Steenbok s prodejem licence počkal. Věřil, že

Jednotlivé veřejné školy ve Spojených státech amerických postupně následují příklad Univerzity ve Wisconsinu a ve 20. a 30. letech 20. století dochází k širšímu zavádění pravidel a systému komercializace duševního vlastnictví, rodí se síť kanceláří pro transfer technologií zakládaných při jednotlivých školách (MIT, Univerzita ve Wisconsinu, Univerzita Purdue, Univerzita v Cincinnati). Hlavní hybatele tohoto trendu představuje a) spolupráce univerzit se soukromým sektorem, b) probíhající ekonomická krize, c) finanční úspěch průkopníků na poli komercializace. Mezi klíčové nástroje úspěšné komercializace se řadí především vyjasnění vlastnických práv k patentu a zavádění vnitřních pravidel pro dispozici se zaměstnaneckými patenty (*invention disclosure procedure*: 1926 Caltech, 1932 MIT) (Mowery, Nelson *et al.* 2001, str. 100, Shane 2004, str. 43). I přes tento pokrok nedochází k posílení přímé komercializace výsledků vědy a výzkumu samotnými univerzitami, které i nadále spolupracují s Research Corporation (Shane 2004, str. 44).

Druhá světová válka se významně podepsala na tváři univerzitního života. Zatímco v Československu se během Protektorátu vysoké školy zavírají, na americkém kontinentě je situace zcela odlišná. Vláda a především armáda mají zájem na realizaci četných vojenských zadání, a tak s rozvojem vojenského výzkumu dochází i k nárůstu objemu finančních prostředků plynoucích do rozpočtů veřejných vysokých škol (Shane 2004, str. 45, Powers a McDougall 2005, str. 253). Univerzity začínají generovat větší množství patentů, což je nutí k přijímání celé řady opatření. Jednotlivé školy postupně zavádějí vlastní ucelené systémy správy patentů a licencí (Shane 2004, str. 45 - 46).

Významný posun v přístupu k duševnímu vlastnictví lze po skončení druhé světové války pozorovat u těch univerzit, které zakládání spin off společností považují za přirozenou součást své existence. Jedná se především o technologicky zaměřené vysoké školy, které během válečných let generovaly obrovské množství nových technologií, jejichž ekonomický potenciál nechtěly nechat bez užitku. Vůdčí postavení nabývá MIT, jehož vlajkovou lodí se stávají Lincolnovy laboratoře, pracoviště, ze kterého vzešla celá řada patentů z oblasti jemné mechaniky, elektroniky či softwaru

zisk z prodeje by měl směřovat na univerzitu a rozvoj jejích dalších aktivit, proto spolu s devíti absolventy založil WARF s počátečním kapitálem 900 \$, a teprve následně v roce 1927 licenci Quaker Oats jménem WARF jako vůbec první licenci, prodal.

(Shane 2004, str. 46). Ekonomicky zajímavé výzkumy začínají přitahovat pozornost rizikového kapitálu, a v Bostonu vzniká první organizace poskytující rizikový kapitál na komercializaci vojenských technologií vzešlých z laboratoří MIT – American Research and Development Corporation (Shane 2004, str. 47 - 48). Nově vznikající společnosti byly právně i finančně zcela odděleny od mateřské univerzity, univerzita za komercializaci výsledků výzkumu nezískala ani podíl (*equity*), ani odměny (*royalties*) (Shane 2004, str. 48).

V 50. a 60. letech dochází v USA i pod vlivem studené války k navýšení objemu investic do vědy a výzkumu (Shane 2004, str. 48). Zároveň dochází k radikálnímu posunu ve vnímání a posuzování otázky vlastnických práv k duševnímu vlastnictví, zejména patentům. Objevují se nové mechanismy financování, jako jsou přímé kontrakty univerzit s vládními agenturami poskytujícími dotace a nepřímé dotování výzkumu z veřejného rozpočtu prostřednictvím kontraktů uzavíraných s jinými příjemci veřejného financování (Mowery a Sampat 2001b, str. 319, Shane 2004, str. 49). Poskytovatelé finančních prostředků čím dál tím více tlačí na příjemce, aby si vytvořili závazná vnitřní pravidla pro nakládání s právy z duševního vlastnictví (Mowery a Sampat 2001b, str. 319, Shane 2004, str. 49). Nejenže tím podmiňují poskytnutí dotace, ale zároveň se ve prospěch univerzit zřikají svých vlastnických práv k patentům z dotovaných výzkumů vzešlých (Shane 2004, str. 49). Ve stejném období sílí i zájem soukromých univerzit o ochranu práv z duševního vlastnictví, a na jejich půdě začínají vznikat specializovaná pracoviště zabývající se komercializací technologií (Mowery a Sampat 2001a, str. 319, Mowery a Sampat 2001b, str. 782, Shane 2004, str. 49).

V 70. letech 20. století tento trend pokračuje, dochází k nárůstu patentové aktivity, na jednotlivých amerických univerzitách vznikají samostatná centra věnující se komercializaci, objevují se různé typy interních předpisů a procedur souvisejících s managementem práv z duševního vlastnictví. Na scénu vstupují nové, překotně se rozvíjející biotechnologické obory, které jsou až do dnešního dne zdrojem největšího počtu obchodovatelných technologií (Bok 1981, str. 23, Roberts 1991, str. 11, Shane 2004, str. 49). Progresivní školy se začínají zabývat otázkou zakládání vlastních obchodních společností, které by jim umožnily generovat zisk vzešlý z duševního vlastnictví a které by zároveň neohrozily jejich fungování v případě nezdaru (Roberts

1991, str. 11, Shane 2004, str. 49 - 50). Objevují se první technologická centra, která poskytují zaměstnancům i studentům univerzit možnost vzdělávat se v oblasti práva a legislativy, obchodního plánování, analýz trhu, možnostech financování začínajících společností. Za poskytnutí této součinnosti požadují vysoké školy možnost účasti na nově vznikající společnosti ve formě podílu (*equity*), případě určité *royalties* z komercializované technologie (Matkin 1990, str. 64, Roberts 1991, str. 12, Shane 2004, str. 50). Současné jsou zakládány fondy rizikového kapitálu přímo navázané na univerzity a poskytující nově vznikajícím společnostem kapitál pro zahájení činnosti. Komercializace výzkumu začíná nabývat na významu i z jiného důvodu – federální agentury postupně omezují financování vysokých škol z veřejného rozpočtu, a zároveň omezují možnosti využití technologií z takto financovaných výzkumů¹⁵. Proto si vysoké školy musejí hledat novou cestu (Matkin 1990, str. 64, Shane 2004, str. 51, Niosi 2006, str. 451). Spin off společnosti s majetkovou/nemajetkovou účastí univerzity se dostávají do popředí zájmu.

Bod zlomu v nepřehledné situaci a otázkách týkajících se vlastnictví práv z duševního vlastnictví, kdy vše záviselo na dvoustranných smlouvách mezi jednotlivými univerzitami a poskytovateli dotací, nastává v roce 1980, kdy americký Kongres schvaluje The Bayh-Dole Act (dále jen BDA)¹⁶. BDA univerzitám přiznal vlastnická práva k patentům financovaným z veřejných fondů a současně odstranil komplexní, avšak zcela netransparentní a spleťtý systém uzavírání bilaterálních institucionálních dohod mezi univerzitami a vládními agenturami na podporu vědy a výzkumu (Teece 1986, str. 385, Argyres a Liebeskind 1998, str. 427, Thursby, Jensen *et al.* 2001, str. 59, Mowery a Sampat 2001a, str. 317, Mowery a Sampat 2001b, str. 781, Quetglas a Grau 2002, str. 51, Thursby a Kemp 2002, str. 109, Di Gregorio a Shane

¹⁵ Dochází k odklonu od Humboldtovy idey, že financování vysokých škol by mělo být záležitostí státu.

¹⁶ The Bayh–Dole Act, nebo též Patent and Trademark Law Amendments Act, je americký právní předpis z prosince roku 1980, který se věnuje otázce práv k duševnímu vlastnictví vzešlého z výzkumu dotovaného federální vládou. Norma byla předložena senátorem za stát Indiana Birchem Bayhem a senátorem Bobem Dolem z Kansasu. Jednou z motivací byla komercializace výsledků činnosti získaných vládními orgány - před zavedením BDA nashromáždila americká vláda více než 28 000 patentů, z nichž pouze 5 % našlo komerční využití. V období 70. let se ukázalo, že americká ekonomika potřebuje větší stimul k rozvoji a uvolnění patentové politiky mohlo být správnou cestou (Spojené státy americké v této době vydávaly více než 75 miliard \$ ročně na vědu, výzkum a vývoj s tím, že jen mizivé procento se vracelo do ekonomiky zpět). BDA stanovil podmínky, za kterých si vlastnická práva přecházejí na příjemce dotace, a vytvořil systém obligatorních klauzulí pro uzavírání dalších projektových smluv. Nově mají zaměstnanci univerzit ohlašovací povinnost – *invention disclosure*.

2003, str. 209, Grose 2003, str. 20, Pirnay, Surlemont *et al.* 2003, str. 355, Shane 2004, str. 52, Powers a Mcdougall 2005, str. 291, D'este a Perkmann 2011, str. 316). Přijetí této národní normy vedlo k akceleraci patentové aktivity a zvýšení vědeckého výkonu jednotlivých univerzitních pracovišť. Rostoucí agenda spojená se správou duševního vlastnictví vyžadovala sofistikovanou a efektivní správu, kterou zajišťovala při univerzitách stále častěji vznikající technologická centra a podnikatelské inkubátory (Matkin 1990, str. 64, Shane 2004, str. 53).¹⁷ Technologické centrum Texaské univerzity v Austinu zaznamenalo úspěch, když se vlivem jeho působení podařilo ve státě Texas prosadit v roce 1987 „*Equity Ownership Bill*“, kterým se univerzitám umožňovalo nabývání podílu v obchodních společnostech (Smilor, Gibson *et al.* 1990, str. 63, Shane 2004, str. 53).

V 90. letech 20. století začíná dnes již více než dvacetileté období masivního nárůstu vědeckého výkonu amerických univerzit spojeného se zvýšením podnikatelských aktivit jednotlivých vysokých škol (Franklin, Wright *et al.* 2001, str. 129, Shane 2004, str. 53, Festel 2012, str. 3). Shane (2004, str. 53) se snaží o vysvětlení tohoto jevu a identifikuje šest možných příčin:

a) rozvoj biomedicínských oborů (základní výzkum s enormním finančním potenciálem; je to oblast, která je mohutně dotována z veřejného rozpočtu a univerzity prosazují biomedicínský výzkum na první příčky svého zájmu; zároveň je to dynamicky se rozvíjející oblast, která velmi rychle produkuje řadu revolučních technologií s maximální mírou přenosu a využitelností poznatků v praxi),

b) přijetí BDA,

c) změny v patentových zákonech USA a související judikatura (Diamond vs. Chakrabarty 1980¹⁸; Diamond vs. Diehr 1981¹⁹),

¹⁷ *Where would the search for commercial success end? Why shouldn't a university's law school establish a prosperous law firm, the business school a consulting company, the engineering school a construction company? Universities that seek a legitimate return from the ideas and inventions of their faculties must be careful not to lose their academic souls.* (Shane 2004, str. 53)

¹⁸ Diamond vs. Chakrabarty, 447 U.S. 303 (1980) je rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických, kterým byla rozhodnuta otázka patentovatelnosti geneticky modifikovaných mikroorganismů. Ve sporu šlo o objev genetického inženýra Ananda Mohana Chakrabartyho, který vyvinul bakterii *Pseudomonas putida* (odvozenou genetickou modifikací z kmene *Pseudomonas*) schopnou degradovat surovou ropu. Patentový úředník Sidney A. Diamond jeho žádost o udělení patentu zamítl s tím, že s ohledem na platnou legislativu nelze patentovat živé organismy, avšak rozhodnutím Nejvyššího soudu Spojených států amerických mu bylo nakonec vyhověno s tím, že „*skutečnost, že*

d) efekt infekce (chování lidí založené na modelových rolích a inspirací okolím, mezigenerační předávání zkušeností),

e) změny v systému veřejného financování vysokého školství (zvýšení dostupnosti rizikového kapitálu a obchodních andělů, zavádění programů veřejné podpory, motivace investorů ze soukromého sektoru) a

f) univerzitní strategie při získávání obchodního podílu (na univerzitách postupně sílí potřeba zajistit si zisk z duševního vlastnictví, které bylo komercializováno, dvěma základními cestami. Prvním způsobem je vklad práv z duševního vlastnictví do společnosti výměnou za získání podílu, druhou cestu pak představuje hotovostní investice do nově zakládané společnosti často ve spojení s rizikovým kapitálem a obchodními anděly).

3.2 Evropa

V období 90. let se probouzejí i zdánlivě spící evropské instituce, které si uvědomují úspěch velkých inovativních klastrů v Silicon Valley či Route 128, a dochází k revizi celého vzdělávacího systému a přístupu k inovacím na starém kontinentě (Caracostas a Muldur 1998, str. 215, Chiesa a Piccaluga 2002, str. 329 - 330, Grose 2003, str. 20, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 3, Mustar a Wright 2010, str. 42, Festel 2012, str. 5). Současně se mění i způsob financování evropské vědy a výzkumu, pro který je typické omezování dotací z veřejných rozpočtů a posilování významu financování pocházejícího ze spolupráce se soukromým sektorem (Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 3)²⁰. Faktorem, který silně oslabuje pozici evropských high-tech klastrů ve světové konkurenci, je i skutečnost, že evropsky trh není zaměřen na inovativní produkty, a celkový společenský, legislativní i ekonomický kontext pro zakládání spin

*mikroorganismy jsou živé, je bez právního významu pro účely patentového zákona (the fact that microorganisms are alive is without legal significance for purposes of the patent law)*¹⁹. Patent byl udělen 31. března 1981 s číslem publikace US4259444 A (Microorganisms having multiple compatible degradative energy-generating plasmids and preparation thereof)

¹⁹ Diamond vs. Diehr, 450 U.S. 175 (1981) je rozhodnutím Nejvyššího soudu Spojených států amerických, kterým bylo judikováno, že systém řízení fyzikálního procesu pomocí počítačového programu nebrání patentovatelnosti vynálezu jako celku. Soud rozhodl, v souladu se svými dřívějšími judikáty, že nelze patentovat matematické vzorce a počítačové programy, avšak dodal, že pouhá přítomnost softwarového prvku, který z tohoto matematického vzorce vychází, nemůže být překážkou pro patentování systému jako celku. Patent byl udělen 10. srpna 1982 s číslem publikace US4344142 A (Direct digital control of rubber molding presses).

²⁰ Podobně jako ve Spojených státech amerických dochází k odklonu od původní Humboldtovy koncepce moderních univerzit jako institucí plně financovaných státem.

off společností je diametrálně odlišný. Zatímco americký model zakládání spin off společností je založen na strategii „*business-pull*“, kdy je proces zakládání společností zcela nezávislý na činnosti veřejné výzkumné organizace a je motivován zájmem trhu, v Evropě se vychází ze strategie „*technology-push*“, kdy výzkumná pracoviště hrají v procesu spin off silně proaktivní roli (vlivem slabého podnikatelského prostředí a nízkého zájmu o inovace), a provádějí selekci potenciálně podporovaných projektů, kterým poskytují kromě administrativní podpory také podporu ve formě dotací (Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 3 - 4). Evropská Komise identifikuje tzv. Evropský inovační paradox (*European Innovation Paradox*) (Caracostas a Muldur 1998, str. 215, Debackere a Veugelers 2005, str. 322, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 5). Východiskem při jeho formulování se stalo poznání, že evropské univerzity nijak nezaostávají ve vědeckém výkonu za univerzitami americkými, jak by se mohlo s ohledem na míru transferu technologií a inovací zdát, ba právě naopak (Quetglas a Grau 2002, str. 52, Grose 2003, str. 20). Pokud vezmeme v úvahu celkovou publikační aktivitu jednotlivých evropských univerzit a výzkumných pracovišť bez ohledu na jazykové restriktce, zjistíme, že produktivita jednotlivých evropských pracovišť významně přesahuje publikační aktivitu institucí amerických (Caracostas a Muldur 1998, str. 215, Quetglas a Grau 2002, str. 52, Grose 2003, str. 20, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 5 - 6). Na druhou stranu, americké instituce jsou i s ohledem na inovativní byznys zaměřeny na patentovou ochranu vědeckých výstupů, a množství jimi generovaných patentů několikanásobně převyšuje množství patentů uplatňovaných evropskými univerzitami (Saxenian 1994, str. 424, Grose 2003, str. 20, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 6).

Jednou z hlavních příčin je složitý systém patentové ochrany na jednotlivých národních úrovních a neexistence efektivního jednotného evropského patentového systému, jehož finální podobu se až do roku 2012 nepodařilo prosadit v evropských orgánech^{21 22}. Většina evropských vysokých škol je veřejných, a jejich fungování je

²¹ Česká republika podepsala dne 19. února 2013 mezinárodní dohodu o vytvoření jednotného patentového soudu pro řešení sporů týkajících se evropských patentů a evropských patentů s jednotným účinkem. Stalo se tak na zasedání Rady pro konkurenceschopnost a spolu s Českou republikou podepsalo dohodu dalších 25 států (nepodepsalo Španělsko a Itálie). Pokud se podaří dohodu ratifikovat ve 13 státech (obligatorně musí ratifikovat Německo, Velká Británie a Francie), bude lze aplikovat novou patentovou úpravu od 1. ledna 2014.

začleněno do složité byrokratické struktury státní administrativy (Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 6). Národní koncepce organizace vědy, výzkumu a vysokoškolského vzdělávání stojí na různých modelech, a jednotný postup je v rámci evropského prostoru nemožný. V období 90. let do hry významně vstupují univerzity a výzkumná pracoviště ze zemí bývalého Sovětského bloku, které podobně jako jejich domovské státy procházejí bolestivými transformačními změnami a přechodem od centrálně řízené ekonomiky k volnému trhu (Balázs 1996, str. 4).

Zakládání samostatných obchodních společností při vysokých školách, anebo samotnými vysokými školami naráží na celou baterii právních překážek (Saxenian 1994, str. 424). Spolupráce vysokých škol s aplikační sférou je zpomalena nedostatkem/neexistencí technologických aglomerací typu Silicon Valley (Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 6), protože, jak ukazují data, spin off společnosti zakládané mimo vědeckotechnologické klastry se dostatečně nerozvíjejí, netěží maximum ze svého potenciálu, zůstávají lokálními a nijak významně se nezapojují do globálních trhů (Degroof a Roberts 2004, str. 327). Příčinou jsou strukturální nedostatky na národní úrovni, jako je složitá daňová soustava a regulace určitých odvětví, která se mohou stát překážkami v zakládání obchodních společností (Lee, Miller *et al.* 2000, str. 54, Degroof a Roberts 2004, str. 327), nedostatečně rozvinuté kapitálové trhy a s tím související nedostupnost rizikového kapitálu (Komise 1998, str, Komise 2000, str, Degroof a Roberts 2004, str. 327). Mezi makrofaktory se řadí i ostré dělení společností na akademickou (nepodnikatelskou a nepodnikající) a podnikatelskou (Owen-Smith, Riccaboni *et al.* 2002, str. 24), a dokonce i kulturní zázemí a tradice - podle výzkumů OECD (Degroof a Roberts 2004, str. 327) jsou některé národy a kultury podnikavější než jiné, u kterých je neúspěch společensky stigmatizován.

²² Podle Evropské patentové úmluvy jsou evropské patenty udělovány od roku 1978 Evropským patentovým úřadem (EPÚ), jehož členy jsou všechny unijní členské státy a dalších 11 evropských zemí. Úředními jazyky EPÚ jsou angličtina, francouzština a němčina, ve kterých je třeba podat přihlášku, případně lze užít jiného jazyka spolu s přiloženým překladem do některého z jazyků úředních. Patentové nároky z evropského patentu musí být taktéž přeloženy do všech úředních jazyků.

K účinnosti patentových práv k vynálezu je dle Evropské patentové úmluvy třeba jednotlivě ověřit ve všech smluvních státech, ve kterých se ochrana bude uplatňovat (z čehož vznikají další náklady na překlady, poplatky, zastupování a další administrativu až do výše několika desítek tisíc €).

Evropský patent dnes ovšem stále nepředstavuje skutečně jednotný evropský nástroj patentové ochrany, neboť rozsah ochrany i další právní vztahy z patentu se v každém evropském státě řídí vlastní národní úpravou.

S růstem finančních trhů v polovině 90. let²³ se sice i v Evropě objevují první vlajkové lodi tzv. nové ekonomie, kterým se dostává velké mediální podpory, a jejichž růst a úspěch významně motivují univerzity a vědeckovýzkumné instituce ke vstupu do podnikatelského prostředí - BAAN Company²⁴, Lernout&Hauspie²⁵, ale jejich věhlas nemá dlouhého trvání. Obě dvě čelí vážným obviněním z podvodných praktik a následně spektakulárně bankrotují (Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 7).

V součtu všech faktorů tak dochází ke zmiňovanému evropskému inovačnímu paradoxu, kdy evropská pracoviště sice excelují ve špičkové vědě, ale naprosto propadají v inovacích (Caracostas a Muldur 1998, str. 151, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 7), a prohlubuje se tak technologická a inovační propast mezi USA a Evropou, jejíž základy byly vytvořeny krátce po první světové válce (Shane 2004, str. 42).

Přesto, anebo právě proto, začínají v 2. polovině 90. let evropští normotvůrci (*policy-makers*) vyvíjet nové nástroje a připravovat kompletní změnu právního a institucionálního prostředí (Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 7). Zakládání spin off společností se zařazuje mezi standardní nástroje transferu technologií a akademické podnikatelství (*academic entrepreneurship*) se stává klíčovým nástrojem inovace (Degroof a Roberts 2004, str. 327). Evropské univerzity začínají lobovat za zavedení norem po vzoru amerického BDA, poskytnutí finanční podpory na profesionalizaci a budování plnohodnotných kanceláří pro transfer technologií a následně i dotace pro

²³ Některé evropské země se pokusily vytvořit nové akciové trhy pro technologické firmy po vzoru americké NASDAQ. A tak postupně vznikly regionální variety v Německu – Neuer Markt, Francii – Nouveau Marché, AIM ve Velké Británii nebo EASDAQ v Bruselu; Wright, Mustar *et al.* (2008, str. 32)

²⁴ Baan Company byla založena v roce 1978 holandským podnikatelem Janem Baanem. Původní zaměření společnosti bylo poskytování finančních a administrativních konzultačních služeb, teprve později se společnost zaměřila na rozvoj tzv. Enterprise Resource Planning (ERP) programů, tedy softwaru, který je schopen integrovat a automatizovat široké spektrum procesů relevantních pro jednotlivé činnosti podniku (od výroby, přes správu účetnictví až po správu majetku). V roce 1994 společnost získala klíčovou zakázku pro Boeing (a porazila v tenderu světového leadera společnost SAP) a v roce 1995 došlo k první veřejné nabídce akcií (IPO) v NASDAQ. Strmý pád společnosti začal v roce 1998, kdy se ukázalo, že velice kreativně manipuluje se svým účetnictvím (fiktivní převody softwarových licencí, které byly vykazovány jako zisk). V roce 2000 byly finanční problémy způsobené mj. četnými soudními spory, čtvrtletními ztrátami atd. již natolik neúnosné, že Baan Company byla prodána konkurenčnímu subjektu Invensys za 700 000 000 \$.

²⁵ Lernout & Hauspie Speech Products byla belgická technologická společnost založená v roce 1987 Jo Lernoutem a Polem Hauspiem, která se stala leaderem v oblasti vývoje technologie rozeznávání hlasu. V roce 1995 se stala veřejně obchodovatelnou společností v NASDAQ i EASDAQ. Historicky nejvyšší tržní kapitalizace společnosti dosahovala výše 10 mld. \$. Pád společnosti přišel v roce 2001, kdy neustála sérii obvinění z účetních a daňových manipulací. Společnost uměle navyšovala účetní zisky prováděním fiktivních transakcí a obcházením daňových předpisů.

nově zakládané spin off společnosti (Lockett, Siegel *et al.* 2005, str. 982, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 7). Zpočátku se tento postup jeví jako optimální, ve 2. polovině 90. let dochází k významnému nárůstu počtu technologických firem, které vzešly z akademického prostředí a jsou založeny na dlouho připravovaných projektech, ale ke zklamání všech, jen několik málo společností bylo úspěšných natolik, aby obstály i v ostré tržní konkurenci (Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 8). Normotvůrci, legislativci i univerzitní administrátoři si uvědomují, že je potřeba zavádět nejen systémy finanční podpory, ale také se zaměřit na politiku vzdělanosti v oblasti podnikání a *corporate governance* (Lockett, Siegel *et al.* 2005, str. 982, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 8).

Na Lisabonském summitu Evropské Komise v březnu roku 2000 je dohodnut strategický plán pro následující dekádu v EU – stát se nejdynamičtější a nejsoutěživější znalostní ekonomikou (Degroof a Roberts 2004, str. 328).

Ve středu zájmu se ocitá národní úprava práv k duševnímu vlastnictví a evropský patent. Jednotlivé státy postupně začínají revidovat svou legislativu a zavádějí nové principy po vzoru amerického BDA (Argyres a Liebeskind 1998, str. 428, Lockett, Siegel *et al.* 2005, str. 982, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 8). Německo a Belgie mění ustanovení svých patentových zákonů týkající se vlastnických práv (Egeln, Gottschalk *et al.* 2002, str. 4, Grundei a Talaulicar 2002, str. 2, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 8). Zatímco původní úprava garantovala vlastnická práva jejich původcům, v nové úpravě jsou tato (i s ohledem na financování výzkumu z veřejných zdrojů) zaručena instituci, ze které patent vzešel (Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 37). Podobný trend lze zaznamenat i ve Švédsku (Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 37). Velká Británie nastolila jiný směr, otázku vlastnických práv přenechává k úpravě vnitřním předpisům, a tak univerzity v rámci své interní regulace garantují nabytí práv z duševního vlastnictví samy sobě (Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 37).

Významnou legislativní bariéru představuje i otázka statusu pracovníků ve vědě a výzkumu. V mnoha zemích jsou zaměstnanci výzkumných organizací považováni za státní úředníky, což je statut, ze kterého vyplývá zákaz účasti na podnikání jakéhokoli subjektu a tedy i zákaz zakládání a vstupu do spin off společností. Není v zájmu akademické obce, aby přicházela o kvalitní pracovníky ve specializovaných oborech

kvůli tomu, že se rozhodnou pro podnikatelskou dráhu, a současně je v zájmu národní ekonomiky, aby inovativní technologické společnosti vznikaly. Proto se hledá cesta, jak pracovníkům ve vědě a výzkumu umožnit účast na podnikání. Změnu v legislativě týkající se státních úředníků-akademiků lze zaznamenat např. ve Francii, která nově umožnila vědeckovýzkumným pracovníkům zakládat společnosti, aniž by ztratili svůj stávající status, nebo v Itálii, která zavádí možnost hostování v inovativní společnosti na dobu čtyř let (s možností prodloužení až o další 4 roky) (Chiesa a Piccaluga 2002, str. 329, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 37). Německo, Flandry i Francie zavádějí institut, který umožňuje vědeckovýzkumným pracovníkům návrat na původní pozici v případě, že jejich podnikatelský projekt nebude úspěšný (Egeln, Gottschalk *et al.* 2002, str. 6, Grundei a Talaulicar 2002, str. 2, Moray a Clarysse 2005, str. 1010, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 38). Samostatnou otázkou pak představuje možnost zakládání spin off společností samotnými vysokými školami či vědeckovýzkumnými organizacemi.

Národní legislativy se dále zaměřují na tvorbu celé šíře programů na podporu vzdělávání akademické obce v oblasti podnikání, financování projektů inovativního podnikání, projekty podnikatelských inkubátorů a programů na tvorbu fondů rizikového kapitálu i (pre)seed financování spin off společností (Moray a Clarysse 2005, str. 1010, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 37).

3.3 Česká republika

V 90. letech 20. století prochází Česká republika bolestivým transformačním obdobím ze systému centralizovaného hospodářství na systém tržní, a těžkosti se nevyhýbají ani konsolidaci oblasti financování vědy, výzkumu a vývoje. V roce 1992 spolu se zánikem Československa zaniká i Československá akademie věd, jejíž nástupnickou organizací je Akademie věd České republiky (AV ČR) a tato nástupnická organizace se v podstatě ihned po svém vzniku potýká s existenčními problémy – v roce 1993 dochází k radikálnímu (až drastickému) omezení činnosti AV ČR. Ve stejném období je zřízena zákonem České národní rady č. 300/1992 Sb., o státní podpoře vědecké činnosti a vývoje technologií (nahrazen zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje) Grantová agentura České republiky (GA ČR). GA ČR je organizační složkou státu, do jejíž gesce patří správa rozpočtové kapitoly (peníze jsou ji

přidělovány zákonem o státním rozpočtu a za svou činnost odpovídá Poslanecké sněmovně ČR) a účelové financování základního vědeckého výzkumu. Jako poradní orgán vlády vzniká Rada pro výzkum a vývoj (dnes Rada pro výzkum, vývoj a inovace). V rámci restrukturalizace vědeckovýzkumného prostoru dochází k posílení role výzkumu na univerzitách, klade se důraz na rozvoj mezinárodní spolupráce a výstavbu moderní infrastruktury. Spolupráci s průmyslem a rozvoji inovativního podnikání, a tedy i zakládání akademických spin off společností, podporuje i zcela nová legislativa oblasti práva duševního vlastnictví, která reflektuje moderní trendy a zcela zapadá do standardu západního světa, vydání nového zákona o vysokých školách a kompletní přizpůsobení oblasti obchodního práva a práva obchodních společností požadavkům tržní společnosti. Vzniká první specializované centrum transferu technologií – Technologické centrum AV ČR²⁶, které si výsadní postavení udrželo až do současnosti.

Česká republika se postupně snaží o zapojení do evropských struktur a v roce 1997 žádá o přidružení k Pátému rámcovému programu, což se jí daří v srpnu roku 1999, kdy se stává plnoprávným členem, zapojuje se do programu pomoci Phare²⁷, v jehož rámci je mj. podporován rozvoj vztahů mezi elitními pracovišti a společnostmi komercializujícími inovativní technologie. V návaznosti na účast v nadnárodních strukturách otevírá Česká republika své vědeckovýzkumné kapacity pracovníkům a výzkumným organizacím z oblasti Evropské unie. Výzkum a vývoj se řadí mezi hlavní priority Národního programu pro přijetí komunitárního práva, což se následně v roce

²⁶ Technologické centrum AV ČR je sdružením právnických osob (Fyzikální ústav AV ČR, Mikrobiologický ústav AV ČR, Ústav chemických procesů AV ČR, Ústav fyziky plazmatu AV ČR, Ústav molekulární genetiky AV ČR a společnosti Technology management, s. r. o.), které je otevřeno i pro právnické osoby působící mimo AV ČR. Současně je TC AV ČR národním informačním centrem pro evropský výzkum, které se věnuje poskytování informací a poradenství k dřívějším rámcovým programům EU jedna až sedm (dnes program HORIZON), monitorování účasti ČR v programech mezinárodní výzkumné spolupráce, přípravě analytických a strategických studií v oblasti výzkumu, vývoje a inovací v souvislosti s ekonomickými a sociálními potřebami ČR. Mezi jednu z hlavních oblastí zájmu patří podpora vzniku a rozvoje malých inovačních společností a související přímá spolupráce s průmyslovými podniky a podnikateli. TC AV ČR zaštiťuje mezinárodní transfer technologií a komercializaci výsledků výzkumů a vývoje.

²⁷ Program Phare se řídil nařízením Rady 3906/89 ze dne 18. 12. 1989 a poskytoval finanční prostředky deseti kandidátským zemím střední a východní Evropy, a byl zdrojem nevratné pomoci. Jeho cílem bylo napomoci plnění podmínek stanovených pro vstup do Evropské unie. Po přistoupení byl program Phare nahrazen Evropským fondem regionálního rozvoje a Evropským sociálním fondem. Není bez zajímavosti, že původně se program jmenoval PHARE – ze zkratk Poland and Hungary Assistance to Restructuring of Economy. V momentě, kdy se do programu začlenily ostatní státy, byla zkratka ponechána, pouze se změnila její transkripce, která neodkazovala na původní regionální určení programu.

2000 odráží ve schválení Národní politiky výzkumu a vývoje a pokračování prací na nové legislativě: ta směřuje k harmonizaci podmínek pro státní podporu výzkumu a technologického rozvoje s *acquis communautaire*. Důraz je kladen na specifikaci právního statutu veřejných výzkumných institucí a posílení podpory transferu technologií směrem k malým a středním podnikům.

Proces zakládání inovativních spin off společností je však v porovnání se západním světem v České republice velmi pomalý. I přes bohatě dotovanou podporu řady evropských i národních programů proces zakládání akademických spin off společností naráží na neexistenci některých obligatorních předpokladů. Aby mohl proces úspěšně proběhnout, je potřeba, aby existovaly právně dostatečně silně chráněné a zároveň komerčně využitelné výsledky výzkumu a vývoje, v rámci jednotlivých výzkumných organizací musí být vybudován systém vnitřních norem zaměřených na ochranu duševního vlastnictví a účast v jiných právnických osobách, vybudováno profesně etablované odborné zázemí pro transfer technologií v podobě specializovaných kanceláří a zaveden efektivní systém podpory nově vznikajících spin off společností např. v podobě podnikatelských inkubátorů.

Vznik akademických spin off společností je podporován celou řadou přímých i nepřímých programů, ve kterých se zúčastňují zkušenosti ze zahraničí. Cílem těchto programů je vytvoření podmínek pro zakládání spin off společností v akademické sféře a efektivní komercializace duševního vlastnictví (formou patentů, licencí apod.). V rámci projektového období 2007 – 2013 byly aktivity inovativního podnikání podpořeny ze Strukturálních fondů. Operační program Podnikání a inovace (OP PI) spravovaný Ministerstvem obchodu a průmyslu (Priorita 1 – Podnikání a inovace, např. program Inkubátor) měl pomoci nově vznikajícím společnostem při organizaci, zajištění financování a etablování v podnikatelském prostředí. Přímou v této otázce OP PI navazoval na aktivity Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace (OP VVI) v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (např. Priorita 2 – Ochrana duševního vlastnictví na univerzitách a výzkumných institucích), v rámci jehož realizace byly vyhlášeny projekty zaměřené na tvorbu podmínek a motivačního prostředí nutných pro rozvoj spin off společností v období před jejich vlastním založením a vznikem.

Dalším příkladem programu, který významně ovlivňuje rozvoj inovativního podnikání v České republice, patří program EUREKA, který vznikl v roce 1985 (dnes sdružuje 36 zemí, ČR je řádným členem od roku 1995). Cílem programu je evropská spolupráce v oblasti aplikovaného a průmyslového výzkumu a vývoje a tvorba podmínek pro zvyšování výkonnosti a konkurenceschopnosti evropského průmyslu, s rámcovým zaměřením na informační technologie, biotechnologie, medicínské technologie, komunikaci, robotiku a automatizaci, nové materiály a životní prostředí.

V uplynulé dekádě vzniklo v České republice několik obchodních společností, které samy sebe označují za spin off společnosti výzkumných organizací²⁸, tedy nepravé spin off společnosti (Enantis a.s., Clever Technologies, s. r. o.), a jen čtyři případy společností s majetkovou účastí univerzity²⁹ (AB Pharma, s. r. o. s majetkovou účastí Univerzity Karlovy, Eyedea Recognition, s. r. o. s majetkovou účastí Českého vysokého učení technického, LAKEM TRADE 2012, s. r. o. dnes Projektově.cz s. r. o. s majetkovou účastí Vysoké školy báňské - Technické univerzity Ostrava a CEITEC s. r. o. s majetkovou účastí Masarykovy univerzity v Brně a Vysokého učení technického v Brně). Na základě konzultace a analýzy osobních zkušeností s jejich zakladateli lze dodat, že se jedná o společnosti vzniklé v bojových, partyzánských podmínkách (osobní setkání se zakladateli společnosti AB Pharma s. r. o. v roce 2008).

²⁸ Zpravidla se opravdu jedná o společnosti, jejichž předmět podnikání vychází a čerpá z přenosu výsledku činnosti do tržní praxe, přesto je nelze považovat za „pravé“ spin off společnosti, neboť role výzkumných organizací při jejich vzniku a následně její participace na podnikání jsou navázány buď smluvně, nebo jsou zcela nulové.

²⁹ Je velice těžké předložit konkrétní číslo, neboť neexistuje žádná oficiální databáze spin off společností. Jediným zdrojem jsou tak informace poskytnuté na osobní úrovni a obchodní rejstřík, v němž lze dohledat majetkové účasti vysokých škol na podnikání jiných osob Příloha 3 str. 122.

4 Vybrané právní otázky související s podnikáním akademické spin off společnosti

Akademické spin off společnosti jsou právními osobami založenými za účelem podnikání ve smyslu ustanovení § 56 odst. 1. ObchZ. Přestože výzkumné organizace mohou založit obchodní společnosti i za jiným, než podnikatelským účelem (např. vzdělávací či výzkumné ústavy ve formě s. r. o. či a. s.³⁰), nelze tyto subsumovat do kategorie akademická spin off společnost. Důvodem je skutečnost, že komercializace duševního vlastnictví, a tedy podnikatelská činnost zaměřená na generování zisku, je podstatnou součástí definice akademické spin off společnosti (viz Kapitola 1, str. 8).

Ačkoli *de iure* jsou akademické spin off společnosti obchodními společnostmi a tedy i jejich zakládání a vznik se řídí ustanoveními ObchZ (a výrazněji z nich nevybočují), přesto je potřeba při jejich zakládání dbát na dodržení specifického legislativního rámce platného pro komercializaci vědy a výzkumu, případně zohlednit zvláštní povahu subjektu, který se může stát v akademické spin off společnosti společníkem – výzkumnou organizaci. Již od nejranějších fází vstupu akademické spin off společnosti na trh je potřeba dodržovat pravidla regulující oblast hospodářské soutěže tak, aby nedošlo k jejímu narušení a ohrožení konkurenčního prostředí. Zejména se to týká postavení výzkumné organizace a respektování principu soukromého investora^{31 32 33 34 35}, charakteru peněžitých i nepeněžitých vkladů do

³⁰ Např. Střední škola obchodně technická, s. r. o. (Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně je jediným společníkem), Český svářečský ústav, s. r. o. (společníkem je Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, která drží obchodní podíl ve výši 60 %).

³¹ Princip soukromého investora (*market economy investor principle* – MEIP) vychází z úvahy, zda by určitou transakci s příjemcem veřejné podpory uskutečnil za stejných podmínek i soukromý subjekt, jehož motivací by byla pouze snaha o maximalizaci zisku. Jeho aplikaci lze považovat za způsob ověření povahy poskytnuté podpory, tedy jestli lze poskytnuté prostředky klasifikovat jako veřejnou podporu. V případě, že se stát chová stejně jako by se choval soukromý investor, je poskytnutá podpora slučitelná se společným trhem. Výklad a použití principu nelze generalizovat, a proto musí být každý případ podroben pečlivému přezkoumání ve všech jeho souvislostech, typicky je využit v otázkách posuzování privatizace, kapitálových injekcí, účastech veřejných institucí v rámci jednotlivých podniků s tím, že je nutné nechat stranou sektorové, regionální a sociální dopady. Podle Janků a Mikušová (2012, str. 24)

³² Rozsudek ESD ve věci španělské společnosti Compañía Española de Tubos por Extrusión, S. A. (Tubacex), C-342/96, Španělské království proti Komisi Evropských společenství, odst. 41: *A este respecto, el Tribunal de Justicia ha estimado que, para apreciar si una medida estatal constituye una ayuda en el sentido del artículo 92 del Tratado, debe determinarse si la empresa beneficiaria recibe una ventaja económica que no hubiera obtenido en condiciones normales de mercado (sentencia de 11 de julio de 1996, SFEI y otros, C-39/94, Rec. p. 1-3547, apartado 60).*

zakládáných subjektů tak, aby nedošlo k nedovolené nepřímé podpoře soukromého subjektu, jasné vymezení smluvních vztahů při poskytování hmotného zázemí pro rozvoj společnosti (nájemní smlouvy na využívání prostor, přístrojového vybavení atd. za ceny, které odpovídají cenám tržním), zákaz poskytování nedovolených výhod, apod. K těmto otázkám se váže velké množství právních předpisů, které je nutné při zakládání akademických společností reflektovat (viz Příloha 4 str. 124 a Příloha 5 str. 125).

4.1 Definice

Z pohledu právního můžeme akademickou spin off společnost vymežit jako:

1. sdružení osob
2. spočívající na smluvním základě
3. zakládané a vzniklé k naplnění určitého podnikatelského účelu spočívajícího v komercializaci výsledků vědy, vývoje a výzkumu.

Akademická spin off společnost je formalizovaným sdružením osob založeným na osobním substrátu, a z pohledu zákona mohou být jejími zakladateli fyzické nebo právnické osoby, a to jak české, tak zahraniční (§ 56 odst. 2 ObchZ). Je nerozhodné, zda se bude jednat o sdružení (seskupení) pouze fyzických či právnických osob, či jejich vzájemnou kombinaci. Aby byl naplněn hlavní definiční znak pravé akademické spin off společnosti (tedy obchodní společnosti s majetkovou účastí výzkumné organizace),

³³ Rozsudek ESD ve věci německé společnosti Gröditzer Stahlwerke GmbH (Gröditzer), C-334/99, Spolková republika Německo proti Komisi Evropských společenství: jednalo se o situaci, kdy státní agentura Treuhandanstalt (podobná našemu Fondu národního majetku) vynaložila obrovské finanční prostředky na restrukturalizaci a následnou privatizaci společnosti Gröditzer. Kdyby postupovala podle principu soukromého investora, rozhodla by se místo restrukturalizace a následné privatizace pro likvidaci. Treuhandanstalt tedy jednala v rozporu s principem soukromého investora, a jí poskytnuté financování bylo ESD označeno za poskytnutí státní podpory.

³⁴ Rozsudek ESD ve věci společnosti Intermills SA (Intermills), C-323/82, SA Intermills proti Komisi Evropských společenství; Belgická státní agentura financovala restrukturalizaci/konverzi papírny Intermills, což bylo ESD shledáno jako státní podpora - pojem „stát“ může označovat centrální vládu, jednotky regionální, územní či místní samosprávy, tj veřejnou správu Kincl (2004, str. 36)

³⁵ Rozsudek ESD ve věci francouzské společnosti Boussac CBSF (Compagnie Boussac Saint Freres), C-301/87, Francouzská republika proti Komisi Evropských společenství: Francie ve snaze o zachování pracovních míst investovala do textilní společnosti Boussac CBFS 100 mil. FRF ve formě kapitálu, poskytla společnosti bezúročný úvěr ve výši 180 mil. FRF a mimořádnou slevu na odvodu sociálních dávek, což bylo Komisí označeno jako podpora neslučitelná se společným trhem. ESD dal Komisi za pravdu a tuto podporu shledal neslučitelnou s odůvodněním, že žádný soukromý investor by podobnou investici nerealizoval.

je potřeba, aby jedním (případně jediným) ze zakladatelů (a následně společníků) byla i výzkumná organizace, *stricto sensu* veřejná vysoká škola.

Obchodní společnost je založena svobodným projevem vůle zakladatelů. Základem obchodní společnosti je vždy smlouva (zakladatelský dokument ve formě společenské smlouvy, zakladatelské smlouvy nebo zakladatelské listiny), jejíž obsah není striktně stanoven – vychází se z dispozitivnosti právní úpravy vzájemných vztahů mezi zakladateli a společníky obsažené v obchodním zákoníku (ten vymezuje jen základní, obligatorní, a tedy nepominutelné náležitosti smlouvy o založení obchodní společnosti) při respektování ustanovení kogentních, týkajících se především úpravy vztahů ke třetím osobám. Uzavření zakladatelského dokumentu je projevem vůle směřujícím k založení, vzniku a následně existenci obchodní společnosti, a jako takové musí směřovat ke konkrétní a individuální úpravě vnitřních i vnějších vztahů, stanovit práva a povinnosti vyplývající nejen ze zákona, ale i vzájemné dohody obsažené v zakladatelském dokumentu.

Akademická spin off společnost je zakládána a vzniká k naplnění určitého podnikatelského účelu spočívajícího v komercializaci výsledků vědy a výzkumu. Přestože u kapitálových obchodních společností může být předmět podnikání stanoven libovolně, je žádoucí, aby byl předmět podnikání u akademických spin off společností v zakladatelském dokumentu zcela konkretizován. Důvodem tohoto opatření je snaha o ochranu primárního účelu, tj. efektivního transferu technologií a zároveň ochrana zájmů výzkumné organizace, která je společníkem.

Na základě zvláštních zákonů (např. zákon o vysokých školách) výzkumné organizace nemohou být v obchodní společnosti společníkem s neomezeným ručením (mohou se však stát komanditistou v komanditní společnosti).³⁶

Společnost s ručením omezeným se sice řadí mezi kapitálové společnosti, avšak nese i celou řadu prvků typických pro osobní společnosti, jmenovitě reprezentovanými omezeným ručením společníků, právem společníků přijímat rozhodnutí i mimo valnou hromadu, omezenou míru převoditelnosti podílu, možnost vyloučení dědění podílu či

³⁶ S ohledem na podnikatelský účel a povahu akademických spin off společností se domnívám, že založení akademické spin off společnosti ve formě komanditní společnosti bude velice vzácné.

skutečností, že každý společník může disponovat jen jedním podílem (Štenglová, Plíva *et al.* 2010, str. 357). Hybridní povaha společnosti s ručením omezeným se projevuje např. v § 105 odst. 2 ObchZ, které stanoví, že společnost může být založena jedním, nebo více zakladateli bez ohledu na to, zda jsou fyzickou či právnickou osobou. V § 105 odst. 2 ObchZ se fyzickým osobám zakazuje účast ve více než třech společnostech s ručením omezeným, pokud by v nich měly být jediným společníkem. Toto ustanovení se zakládání právých akademických spin off společností netýká, neboť ty předpokládají povinnou účast výzkumné organizace na svém podnikání. Věta druhá § 105 odst. 2 ObchZ dále zakazuje jednočlenným společnostem s ručením omezeným založení jiné společnosti s ručením omezeným, ve kterých by opět byla jediným společníkem. Z pohledu zakládání právých akademických spin off společností se jedná o ustanovení irelevantní, neboť zakladatelský tým právých akademických spin off společností je zpravidla dvou- a vícečlenný, jednočlenná společnost založená výzkumnou organizací bude spíše výjimkou.

Na Univerzitě Palackého v Olomouci se mezi roky 2010 – 2011 reálně uvažovalo o založení společnosti s jediným zakladatelem Univerzitou Palackého v Olomouci, jejíž hlavním posláním by byla organizace prací na poli komercializace vědy a výzkumu a současně participace na podnikání jiných právnických osob – akademických spin off společností. Tento model, který se úspěšně osvědčil na University of Warwick (založila Warwick Ventures Ltd.) nebo University of Oxford (ISIS Innovation Ltd.), by významně přispěl k odstranění administrativních bariér, které jsou spojeny s rozhodovacími procesy v rámci univerzity. V současné době tuto roli zastává Vědeckotechnický park UP, jenž je samostatnou hospodářskou jednotkou Univerzity Palackého, a kromě poradenských služeb, vyhledávání obchodních a komercializačních příležitosti je také provozovatelem Podnikatelského inkubátoru UP. Od nápadu založení samostatné společnosti (s ohledem na omezení týkající se společností s ručením omezeným byla prosazována forma akciové společnosti), případně právního osamostatnění Vědeckotechnického parku se následně opustilo, neboť by došlo k vytvoření velice složitých právně ekonomických vztahů mezi univerzitou a společností, které by činily ochranu zájmů univerzity velice obtížnou, a současně by založení takové společnosti bylo pro univerzitu alespoň v počátečních fázích ekonomicky neúnosné (vytvoření základního kapitálu, provozní náklady apod.).

U nepravých akademických spin off společností (tedy společností bez majetkové účasti výzkumné organizace) je ovšem toto pravidlo nutno eventuelně zohlednit.

4.2 Založení a vznik

V České republice je uplatňován registrační model zakládání obchodních společností, který vychází ze striktního oddělení fáze založení a fáze vzniku. Zatímco v první fázi dochází k uzavření zakladatelského dokumentu v požadované formě, a tedy k založení obchodní společnosti, ve druhé fázi, jejíž těžiště tvoří registrace obchodní společnosti do veřejnoprávní evidence – obchodního rejstříku, dochází k vlastnímu vzniku společnosti (Eliáš, Bartošíková *et al.* 2005, str. 11). Dvoufázovost založení a vzniku obchodní korporace zůstává zachována i v nové právní úpravě ZOK. Změny se dotýkají terminologického označení zakladatelského jednání, kdy ZOK opouští termín zakladatelský dokument a zavádí pojem zakladatelské právní jednání (Štenglová, Havel *et al.* 2013, str. 21). Pro kapitálové společnosti a společnosti zřizované jedním zakladatelem se zpřisňuje forma zakladatelského právního jednání, které bude muset mít podobu veřejné listiny, tedy notářského zápisu (§ 8 ZOK, § 776 odst. 2 ZOK).

4.2.1 Volba právní formy

Volba právní formy společnosti je stěžejní náplní prvotních úvah, kterou řeší každý budoucí podnikatel, tím spíše to platí v případě založení akademické spin off společnosti. Výběr právní formy lze opřít o objektivní kritéria srovnávající vhodnost a výhodnost úpravy daného typu společnosti v návaznosti na konkrétní potřeby podnikatelské činnosti budoucí společnosti. První klíčovou otázkou je určení způsobu a obsahu ručení společníka, od kterého se odvíjí míra jeho ekonomického rizika. ZoVŠ a ZoVVI výběr právních forem redukuje tím, že zakazují výzkumným organizacím převzetí neomezeného ručení. Výběr možné právní formy se tak omezuje na společnost s ručením omezeným, akciovou společnost, komanditní společnost s tím, že výzkumná organizace bude moci být účastníkem na jejím podnikání pouze jako komanditista, případně družstvo (nejméně pravděpodobná forma). Statisticky velmi vysoká pravděpodobnost komerčního neúspěchu projektu akademické spin off společnosti vycházející z pozorování ze zahraničí (v závislosti na zvolené strategii zakládání akademických spin off společností lze vysledovat vysokou míru zániku společností

v raných fázích existence z důvodu jejich selhání na trhu) je dostatečným argumentem proti založení komanditní společnosti, neboť společník (původce výsledku činnosti) v postavení komplementáře ručícího celým svým majetkem by se tak vystavoval příliš vysokému riziku. U společnosti s ručením omezeným toto riziko ustupuje do pozadí, neboť společníci ručí za závazky společnosti pouze do výše svých nesplacených vkladů (s účinností ZOK zmizí i tento případ ručení, neboť minimální výše vkladu bude 1 Kč), u akciové společnosti akcionáři neručí.

Ve druhém kroku je potřeba určit, kolik bude zakladatelů, respektive prvních společníků. V této fázi je potřeba se rozhodnout, zda bude společnost vznikat s majetkovou účastí výzkumné organizace jako pravá akademická spin off společnost, nebo bez ní, případně zda budou osloveni potenciální zájemci z prostředí mimo výzkumnou sféru, např. externí investoři z průmyslové sféry.

Třetím kritériem je zvážení nároků na základní kapitál, tedy finanční náročnosti investice do vkladu. Minimální základní kapitál společnosti s ručením omezeným je 200 000 Kč (po rekodifikaci 1 Kč) s minimálním vkladem společníka 20 000 Kč (po rekodifikaci 1 Kč), zatímco u akciové společnosti je to 2 000 000 Kč (v případě akciové společnosti bez veřejné nabídky akcií). Zde bude rozhodovat, v jaké fázi vývoje je finální produkt, který má být předmětem podnikání akademické spin off společnosti a jaké jsou možnosti financování ze strany rizikového kapitálu. Nelze vyloučit, že zakladatelský tým sežene dostatečný počet investorů, kteří budou mít důvěru v úspěch produktu a budou podporovat založení akademické spin off společnosti ve formě akciové společnosti již od začátku, jako pravděpodobnější cesta se mi i s ohledem na již zmíněnou vysokou míru rizika a pravděpodobnosti komerčního neúspěchu projektu jeví založení společnosti s ručením omezeným, jejíž počáteční kapitálové nároky jsou nízké (od 1. ledna 2014 minimální), jako optimální, neboť v případě komerčního úspěchu lze následně uvažovat o její přeměně ve společnost akciovou. Administrativní náročnost a rozsah výdajů nutných pro založení společnosti jsou nejnáročnější u akciové společnosti, která předpokládá kromě vyhotovení zakladatelského dokumentu a stanov také svolání ustavující valné hromady akcionářů, o jejímž průběhu bude sepsán notářský zápis potvrzující vznik společnosti. Tyto kroky u společnosti s ručením

omezeným odpadají, proto se domnívám, že právě tato právní forma bude v případě zakládání akademických spin off společností první volbou.

S ohledem na rozsah a cíle této práce se věnuji pouze otázkám souvisejícím se zakládáním akademických spin off společností veřejnými vysokými školami, a to ve formě společnost s ručením omezeným.

4.2.2 Zakladatel

Jako zakladatele obchodní společnosti označujeme osobu, která uzavřela zakladatelský dokument, tedy společenskou či zakladatelskou smlouvu, anebo zakladatelskou listinu o založení obchodní společnosti. V případě akademických spin off společností můžeme v souladu s obecnou úpravou rozlišovat dva druhy zakladatelů. Akademické spin off společnosti jsou zakládány³⁷:

- a) fyzickými osobami - původci výsledku vědecko-výzkumné činnosti
- b) právníky osobami – mateřskými pracovišti původců (výzkumnými organizacemi).

Nejčastěji však budou zakladatelské týmy tvořeny kombinací obou. K zakladatelskému týmu mohou patřit i fyzické nebo právníky osoby, které nemají vazbu na akademickou sféru, jejich postavení je z pohledu ObchZ standardní.

Jádro zakladatelského týmu akademické spin off společnosti obvykle tvoří tři skupiny osob: původci technologií, externí podnikatelé anebo investoři (Shane 2004, str. 152). S ohledem na iniciátora založení akademické spin off společnosti Shane (2004, str. 152) rozlišuje tři druhy společností podle typu zakladatele: a) vynálezcké (tzv. *inventor-led*), b) zákaznické (tzv. *shopper-led*) a c) investorské (tzv. *investor-led*)³⁸. Shane dále rozebírá rozdíly, které mezi jednotlivými typy existují. Vynálezcké akademické společnosti jsou mnohem častěji zakládány v případě, že transferovaný

³⁷ Je velice pravděpodobné, že obchodní společnost bude dvou a vícečlenná, tj. že na jejím založení budou participovat alespoň dva zakladatelé. Jednočlenné akademické spin off společnosti jsou i v zahraničí velice vzácné.

³⁸ Přestože frekvence vzniku zákaznických a investorských společností je v zahraničí přibližně stejná jako u vynálezckých, paradoxně v literatuře nejsou dostupné reprezentativní informace o počáteční struktuře zakladatelů.

výsledek činnosti není dostatečně chráněn právem duševního vlastnictví (zpravidla se jedná o transfer částečně neformulované znalosti, která je od osoby původce neoddělitelná), velmi často ještě před tím, než je dosaženo patentové ochrany, a s faktickým sídlem společnosti v geografické blízkosti univerzity tak, aby došlo k co nejmenšími zpřetrhání vazeb mezi univerzitou a původcem-zakladatelem. Ten se obvykle stává podnikatelem na částečný úvazek, avšak stále se věnuje své akademické kariéře (pokud zakladatelem není student bez pracovní-právní vazby na akademickou půdu) (Shane 2004, str. 153). Potenciálně tak vzniká problém konkurence mezi zájmy mateřského pracoviště a výkonem práce pro vzniklou akademickou společnost, nejvýrazněji viditelný v otázkách pracovních právních.

Zakládání akademických spin off společností s sebou nese i riziko střetu zájmů v různých modifikacích. Nejvýrazněji se to projevuje ve sféře osobní angažovanosti jednotlivých pracovníků-zakladatelů v plnění akademických a podnikatelských úkolů. Je velice těžké definovat hranici, která by jasně delimitovala, kdy se určitý pracovník v rámci své pracovní náplně věnuje akademickým, nebo ryze soukromým podnikatelským činnostem. Současně existuje riziko možného zneužívání veřejných i neveřejných finančních zdrojů, zneužití či únik informací ze strany akademika-podnikatele směrem do společnosti. Výzkumné organizace by měly tato rizika omezit určitou variantou konkurenční doložky zakazující podnikajícím akademikům pracovat ve výzkumné organizaci a v soukromém subjektu na stejných projektech, případně uzavřením dohody o ochraně utajovaných informací, smlouvou o ochraně obchodního tajemství nebo podobným nástrojem posíleným ustanovením o smluvní pokutě v případě jeho porušení (Shane 2004, str. 291, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 118)³⁹. Podobně by ovšem měla fungovat i stejná ochrana bránící úniku či zneužití informací a zdrojů opačným směrem⁴⁰.

³⁹ Toto omezení platí i v případě, kdy by pracoval na úkolu pro akademickou spin off společnost s majetkovou účastí výzkumné organizace.

⁴⁰ Kritici komercializace také argumentují tím, že drtivá většina činností výzkumných organizací je financována z veřejných peněz, avšak komercializace výsledků činnosti vede k osobnímu finančnímu zisku jednotlivých zúčastněných pracovníků. Vzniká tak morálně-etický konflikt, který proti sobě staví (ve zjednodušeném pohledu) prvotní poslání vysokých škol jako generátorů nových znalostí, a osobní zájem akademiků na zbohatnutí (Vavakova 1998, str. 226, Shane 2004, str. 291, Vavakova 2006, str. 460, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 118).

U zákaznických a investorských spin off společností zpravidla platí, že nejsou personálně ani geograficky vázány na místo původu transferovaného výsledku činnosti, a současně platí, že se častěji vyskytují ve větších městech a městských aglomeracích s vyšší koncentrací a snazší dostupností jak finančního, tak lidského kapitálu (Shane 2004, str. 154).

Povaha zakladatele je odrazovým můstkem pro vytvoření základní struktury společníků/akcionářů v nově vznikající společnosti, která je obligatorní součástí zakladatelského dokumentu. Hlavním společníkem/akcionářem se ve vynálezeckých společnostech téměř vždy stává původce výsledku činnosti, který si v případě, že se nejedná o transfer výrobně náročné technologie vyžadující masivní investice, ponechává většinový podíl, hlavní rozhodovací práva a vstupuje i do statutárních orgánů společnosti. Tento jev má následně vážné konsekvence i v otázkách pracovněprávního vztahu s mateřskou organizací, kdy musí být uzavřeny dohody o ochraně tajemství, smlouvy o pronájmu prostor, vybavení, apod.

4.2.2.1 Fyzická osoba

Pokud svou pozornost blíže zaměříme na první skupinu, tedy původce, můžeme konstatovat, že se jedná o fyzické osoby, které jsou v zaměstnaneckém nebo studijním poměru k mateřské instituci. Postavení těchto dvou skupin není totožné, zatímco na vztah zakladatele-zaměstnance s mateřskou institucí se vztahují ustanovení ZoVŠ (část sedmá, Akademičtí pracovníci, §§ 70 – 76), subsidiárně ustanovení zákoníku práce⁴¹ a vnitřní normy, tedy jedná se veskrze o soukromoprávní vztah, postavení studenta-zakladatele se opírá pouze o ustanovení části šesté ZoVŠ (§§ 61 – 69) a vnitřní předpisy výzkumné organizace. Mezi studentem a veřejnou vysokou školou dominuje veřejnoprávní vztah dokladovaný nerovností obou subjektů ve vzájemných vztazích. Tyto vztahy primárně nejsou zakládány smluvně, ale jsou zakládány individuálními správními akty (např. rozhodnutí o přijetí do studia). Odlišnost právního postavení obou skupin se následně projevuje v odpovědnostních vztazích (kárná a disciplinární řízení

⁴¹ Zákoník práce v § 5 odst. 5 až do 31. prosince 2011 výslovně stávil subsidiaritu použití jeho ustanovení na pracovněprávní vztahy akademických pracovníků ve vysokém školství. Tato výslovně stanovená subsidiarita byla novelou zákoníku práce účinnou k 1. lednu 2012 zrušena, avšak ze specifických ustanovení ZoVŠ týkajících se například možnosti poskytnutí tvůrčího volna, způsobu, formy a průběhu výběrového řízení i definice akademického pracovníka lze dovodit, že tento vzájemný vztah subsidiarity zákoníku práce vůči ZoVŠ zůstal zachován.

nevyjímaje), v majetkoprávních vztazích k dílu (odlišný právní režim zaměstnaneckého díla a školního díla podle autorského zákona, §§ 58 – 60 AZ), v majetkoprávních vztazích k vynálezu (§ 9 o vynálezech vytvořených v pracovním poměru zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, pod který nespádají díla vytvořená ve studijním poměru) apod., což má v souvislosti se zakládáním akademických spin off společností významné konsekvence při realizaci vkladů do obchodních společností, tvorbě společnického vztahu, smluvních krocích souvisejících s ochranou informací, obchodního tajemství, know-how, zákazem konkurence apod. Možnou cestou, jak zajistit úpravu právních vztahů vzniklých v rámci plnění studijních povinností je např. zajištění prohlášení studenta (ale i jiných třetích stran) o převedení budoucího výsledku činnosti na výzkumnou organizaci, a to včetně zajištění ochrany informací, obchodního tajemství a podobných skutečností s vývojem tohoto výsledku činnosti souvisejících.

Zahraniční literatura se shoduje na tom, že zakladateli akademických spin off společností jsou nejčastěji elitní vědci (tzv. *star-scientists*) a postgraduální studenti. Nepsaným pravidlem je, že společnosti jsou zakládány jednotlivými výzkumnými týmy, jejichž členové na vývoji technologie či jiného výsledku činnosti spolupracovali. Jedná se o skupiny pracovníků, které často mají velmi silné vzájemné přátelské i pracovní vztahy (školitel – doktorand, vedoucí laboratoře – technici – studenti, apod.), což může v budoucnu přinést do existence společnosti četná rizika. Zřídka se stává, že iniciátorem založení a následně zakladatelem akademické spin off společnosti je jednatel – současná věda je založena na intenzivní mezioborové spolupráci s tak významným přesahem a prolínáním jednotlivých disciplín, že je s ohledem na složitost vztahů podmíněných právem k duševnímu vlastnictví téměř vyloučeno, aby se původcem komercializovatelného poznatku stal jednatel⁴². I s ohledem na povahu a charakter vzájemných vztahů zakladatelů je potřeba již v raných fázích založení akademické spin off společnosti věnovat pozornost personálním otázkám a rozhodnout o konkrétním obsazení jednotlivých pozic jak v budoucích orgánech společnosti, tak na ostatních klíčových pozicích (vedení výroby, výzkumu apod.), a současně vyřešit otázku

⁴² Výjimky samozřejmě existují, zejména v oblasti informačních technologií - např. na Českém vysokém učení technickém je v současné době probírán projekt transferu počítačového programu formou založení spin off společnosti, za jehož vznikem a vývojem stojí jen jediná osoba.

možných konfliktů vznikajících z paralelního zaměstnaneckého nebo studijního vztahu zakladatele k mateřské instituci. Zkušenosti ze zahraničí ukazují, že původce výsledku činnosti je v procesu založení akademické spin off společnosti vždy ústřední postavou, a mateřské instituce do tohoto postavení nijak nezasahují. Shane (2004, str. 151), cituje Litu Nelsenovou, ředitelku Technology Licensing Office na MIT: „*My zakládáme společnosti, až když profesori chtějí založit společnosti. To neznamená, že tyto osoby musí opustit MIT, ale musejí být zapálení do procesu (zakládání), pomáhat při získávání financí, věci takového druhu. Pokud nejsou, tak na to zapomeňte (založení společnosti).*“⁴³ Motivace k takovému kroku může být buď psychologická, nebo kariérní.

4.2.2.2 Právnícká osoba

V případě zakládání právých akademických společností do procesu významně vstupují výzkumné organizace. Rámec Společenství⁴⁴ definuje výzkumnou organizaci v č. 2. 2. pís. d) jako určitý subjekt, bez ohledu na právní formu nebo způsob financování, jehož hlavním účelem je provádět základní výzkum, aplikovaný výzkum nebo experimentální vývoj a šířit jejich výsledky prostřednictvím výuky, publikování nebo převodu technologií. Veškerý zisk výzkumných organizací je zpětně investován do těchto činností nebo šíření jejich výsledků nebo do výuky. Současně stanoví, že podniky, které mohou uplatňovat vliv na takovýto subjekt, např. jako podílníci nebo členové, nemají žádný přednostní přístup k výzkumným kapacitám tohoto subjektu nebo k výsledkům výzkumu vytvořeným tímto subjektem. V této práci vycházím z definice rámce, avšak termínem výzkumná organizace rozumím veřejnou vysokou školu nebo veřejnou výzkumnou instituci. Je to z toho důvodu, že pro soukromé a státní školy, potažmo soukromé výzkumné instituce platí odlišný režim podmínek podnikání.

4.2.2.2.1 Veřejná vysoká škola

Zákon o vysokých školách (zákon č. 111/1998 Sb., ZoVŠ) je základním právním předpisem, který upravuje obecné činnosti a působnost vysokých škol. Veřejné vysoké

⁴³ „*We start companies when professors want to start companies. That doesn't mean that the person has to leave MIT, but they have to be enthusiastic about the process, helping to raise the money, that kind of thing. If they're not, then forget it.*“

⁴⁴ Rámec Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací (2006/C 323/01)

školy jsou zřizovány výhradně zákonem a představují specifický typ veřejnoprávní korporace s výrazně samosprávným charakterem (demonstrativní výčet samosprávné působnosti viz § 6 odst. 1 ZoVŠ). Veřejné vysoké školy jsou právními osobami (§ 2 odst. 2 ZoVŠ), a jako takové jsou oprávněny podílet se s určitými omezeními na podnikání jiných právnických osob. Zákon rozlišuje dva typy veřejných vysokých škol, vysoké školy univerzitního typu (uskutečňují všechny typy studijních programů a s nimi související výzkumnou, vývojovou, inovační a další tvůrčí činnost) a vysoké školy neuniverzitního typu (uskutečňují pouze bakalářské, případně magisterské studijní programy a s tím související výzkumnou, vývojovou, inovační a další tvůrčí činnost). Jedním z nejdůležitějších projevů samosprávy je oprávnění veřejné vysoké školy uspořádat vlastní vnitřní organizaci, ustanovit samosprávné akademické orgány, spolupracovat s jinými vysokými školami i právními osobami, hospodařit a nakládat s majetkem vysoké školy v souladu se zvláštním předpisem a vydávat vlastní samosprávné vnitřní předpisy, které podléhají schválení akademických senátů a registraci Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (§ 6 ZoVŠ). V rámci organizační struktury veřejné vysoké školy jsou vytvořeny samosprávné orgány, kterými jsou akademický senát, rektor, vědecká rada a disciplinární komise. Dalšími orgány, které mohou zasahovat (a zasahují) do procesu zakládání akademických spin off společností, jsou správní rada (není samosprávným akademickým orgánem, její členy jmenuje po projednání s rektorem ministr školství tak, aby v ní byli zastoupeni představitelé veřejného života, územní samosprávy a státní správy, a zároveň platí, že členové správní rady nesmějí být zaměstnanci veřejné vysoké školy) a kvestor (organizační struktura veřejné vysoké školy viz. Příloha 6, str. 127). Působnost a pravomoc těchto orgánů podrobně upravuje zákon, úprava dílčích otázek je ponechána úpravě vnitřnímu předpisu.

Z pohledu zakládání akademických spin off společností veřejnými vysokými školami nebo účasti vysoké školy na podnikání jiné právní osoby je stěžejním ustanovení § 20 odst. 3 ZoVŠ, který jako *conditio sine qua non* stanovuje povinnost vysokých škol vytvořit vnitřní předpis pro nabývání účasti na podnikání jiných právnických osob. Zákon o vysokých školách v § 20 vymezuje mantinely, ve kterých se vysoké školy mohou při tvorbě vnitřních předpisů pohybovat.

S ohledem na ochranu existence a hlavní činnosti vysokých škol (veřejný zájem) zákonodárce zakazuje převzetí ručení za peněžitý dluh jiné osoby a zřízení zástavního práva k nemovitosti v majetku vysoké školy. S tím souvisí i striktní zákaz účasti vysokých škol ve společnostech s neomezeným ručením společníků, tj. vysoké školy se nemohou stát zakladatelem/společníkem ve veřejné obchodní společnosti a komplementářem v komanditní společnosti. *A contrario* lze dovodit, že vysoká škola může nabývat podíly v kapitálových obchodních společnostech, typicky společnosti s ručením omezením, méně často v akciové společnosti, a zároveň se stát komanditistou v komanditní společnosti⁴⁵. Zákon o vysokých školách umožňuje vysokým školám nabývat členské podíly v družstvu. V návaznosti na zákon o přeměnách obchodních společností a družstev a na evropskou úpravu nadnárodních obchodních společností mohou vysoké školy nabývat také podíly v evropské (akciové) společnosti nebo evropské družstevní společnosti.

Omezeny jsou možnosti vkladů realizovaných vysokou školou, a to tak, že vysoká škola nemůže do právnické osoby vkládat nemovité věci z vlastnictví státu, poskytnutý příspěvek či dotaci (ve všech třech případech by se jednalo o nedovolenou veřejnou podporu). Stát, jakožto zřizovatel vysokých škol, za žádných okolností neručí za závazky vysoké školy.

Další omezení související s majetkovou účastí veřejné vysoké školy na podnikání jiné právnické osoby vyplývají z předpisů upravujících veřejnou podporu ve vědě a výzkumu a předpisů na ochranu hospodářské soutěže, které se týkají úpravy vztahů vzniklých ze smluvního či kontrahovaného výzkumu (zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže se zohledněním ustanovení ohledně blokových výjimek, nařízení Komise (ES) č. 2659/2000 ze dne 29. listopadu 2000 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie dohod o výzkumu a vývoji).

⁴⁵ Z velice nepatrného vzorku existujících českých spin off společností lze jen těžko dovozovat, jaká bude převažující praxe v budoucích letech, avšak s ohledem na administrativní a finanční náročnost se jeví jako optimální založit akademickou spin off společnost ve formě společnosti s ručením omezeným, a teprve v případě jejího tržního úspěchu podstoupit přeměnu na akciovou společnost. Tuto skutečnost potvrdili i někteří zakladatelé a společníci úspěšných spin off projektů (AB Pharma, s. r. o.).

4.2.2.2.2 Státní vysoká škola

Státní vysoké školy (existují dvě – Policejní akademie v Praze a Univerzita obrany v Brně) jsou organizačními složkami státu financovanými ze státního rozpočtu, a jako takové nejsou podle zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky, právnickou osobou. Vzhledem k tomu, že netvoří vlastní rozpočet a finanční prostředky jsou jim přidělovány z příslušných kapitol jednotlivých ministerstev, nedopadá na ně ani úprava týkající se hospodaření s vlastními prostředky obsažená v § 18 - § 20 ZoVŠ. Státní vysoké školy tedy nedisponují právní subjektivitou ani vlastním majetkem, tudíž se nemohou ani stát zakladatelem obchodní společnosti.

4.2.2.2.3 Soukromá vysoká škola

Soukromé vysoké školy nejsou veřejnoprávními korporacemi – jedná se o právnické osoby soukromého práva, které byly zřízeny ve formě určené zakladatelem (není jím stát) za účelem plnění úkolů v oblasti školství, a které jsou zapsané ve školském rejstříku. Jedná se o subjekty vzniklé na základě soukromoprávního úkonu zakladatele provozované se státním souhlasem a oprávněním Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy působit jako vysoké školy (§ 39 ZoVŠ). Na jejich hospodářskou činnost se nevztahují omezení platná pro veřejné vysoké školy obsažená v § 20 ZoVŠ, ale ustanovení zákona, na jehož základě byla soukromá vysoká škola založena - může se jednat o kapitálovou obchodní společnost ve formě a. s. nebo s. r. o. podle ObchZ, anebo o obecně prospěšnou společnost podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, a o změně a doplnění některých zákonů. V případě obecně prospěšných společností platí, že tyto se nesmí účastnit podnikání jiných právnických osob, a zakládání akademických spin off společností těmito vysokými školami je tak ze zákona vyloučeno. S ohledem na oborovou profilaci českých soukromých vysokých škol dovozují, že tyto budou vykazovat zcela minimální, ne-li nulový potenciál pro komercializaci výsledků činnosti ve formě zakládání spin off společností.

4.2.2.2.4 Veřejná výzkumná instituce

Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích (dále jen ZoVVI), zavedl do českého právního řádu nový typ právnické osoby – jsou jím veřejné výzkumné instituce. Veřejná výzkumná instituce je definována v § 2 ZoVVI jako

právnícká osoba, „jejímž hlavním předmětem činnosti je výzkum, včetně zajišťování infrastruktury výzkumu, vymezený zákonem o podpoře výzkumu, vývoje a inovací. Veřejná výzkumná instituce svou hlavní činností zajišťuje výzkum podporovaný zejména z veřejných prostředků v souladu s podmínkami pro poskytování veřejné podpory stanovenými právem Evropských společenství.“ Zřizovatelem veřejné výzkumné instituce může být Česká republika (její funkci jako zřizovatele plní v postavení organizační složky státu ministerstvo, jiný ústřední orgán státní správy nebo Akademie věd České republiky) nebo územně samosprávný celek. ZoVVI výslovně stanoví, že veškerá činnost veřejných výzkumných institucí musí být v souladu s právem veřejných podpor (§ 2 odst. 3 ZoVVI) a současně musí být výsledky její činnosti veřejně dostupné v informačním systému výzkumu, vývoje a inovací. Veřejné výzkumné instituce zveřejňují způsobem umožňujícím dálkový přístup výroční zprávu o činnosti a hospodaření. Veškeré vzájemné závazkové vztahy vznikající při realizaci hlavní, další nebo jiné činnosti mezi veřejnými výzkumnými institucemi, ale i takové závazkové vztahy mezi veřejnou výzkumnou institucí a státem, územně samosprávným celkem, vysokou školou nebo podnikatelem se řídí ustanovením ObchZ (§ 2 odst. 6 ZoVVI). Ředitel veřejné výzkumné instituce zároveň nesmí být členem kontrolních nebo řídicích orgánů právnické osoby provozující podnikatelskou činnost a nesmí se podílet na podnikání právnických osob působících v oblasti, která je předmětem činnosti veřejné výzkumné instituce (§ 17 odst. 6 ZoVVI)

V České republice existuje samostatná, zákonem zřízená státní instituce, jejímž hlavním cílem a posláním je realizace vědy, výzkumu a inovací. Touto institucí je Akademie věd České republiky. Akademie věd ČR je podle § 3 odst. 1 zákona č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky a ve smyslu § 3 odst. 2 zákona o majetku České republiky organizační složkou státu bez právní subjektivity. Akademie věd ČR je financována ze samostatné rozpočtové kapitoly státního rozpočtu. Vlastní vědeckovýzkumnou činnost Akademie věd vykonávají samostatná pracoviště, která jsou veřejnými výzkumnými institucemi podle zvláštního zákona⁴⁶. Veřejná výzkumná instituce je zvláštní právnickou osobou veřejného práva s plnou právní subjektivitou, která vzniká zápisem do rejstříku veřejných výzkumných institucí vedeného

⁴⁶ Výzkumná pracoviště a ústavy měly až do přijetí zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných organizacích, formu příspěvkové organizace

Ministerstvem mládeže, školství a tělovýchovy. To znamená, že výzkumné ústavy Akademie věd ve formě veřejné výzkumné instituce mohou na rozdíl od doby, kdy byly příspěvkovými organizacemi, vlastnit s určitými omezeními svůj majetek, zřizovat a nabývat majetkovou účast v jiných právnických osobách apod. (Bělohávek a Krušinová 2005, str. II).

Pro účast veřejné výzkumné instituce na podnikání jiných právnických osob platí analogická pravidla a omezení jako pro veřejné vysoké školy – ta jsou obsažena v § 28 odst. 8 ZoVVI. Tento zákon navíc účast veřejných výzkumných institucí na podnikání jiných právnických výslovně omezuje i účelově – založit nebo vstoupit do právnické osoby či sdružení lze pouze za účelem využití výsledků vlastní výzkumné činnosti. Současně platí, že majetková nezávislost veřejné výzkumné instituce je relativní, neboť právní úkony, které se významně dotýkají jejího majetkoprávního postavení, může vykonávat pouze s předchozím písemným souhlasem svého zřizovatele, tedy Akademie věd ČR. Absence souhlasu činí takový majetkoprávní úkon neplatným. Lze dovést, že k založení právě akademické spin off společnosti *largo sensu* je takového souhlasu potřeba.

4.2.3 Zakladatelský dokument

Obchodní společnosti jsou zakládány společenskou smlouvou, nestanoví-li zákon jako zakladatelský dokument zakladatelskou smlouvu či zakladatelskou listinu. Uzavření společenské smlouvy je základním předpokladem pro vznik obchodní společnosti. Společenská smlouva jako základní dokument obchodní společnosti plní dvě zásadní funkce. První je funkce zřizovací, což znamená, že společenská smlouva upravuje otázky týkající se založení a vzniku obchodní společnosti. Tato ujednání jsou významná právě pro samotný vznik obchodní společnosti, a s postupem času se stávají obsolentními. Současně však má společenská smlouva funkci organizační. Upravuje otázky týkající se úpravy vnitřních vztahů ve společnosti, dílčí prvky společnického vztahu - ustanovení upravující vnitřní vztahy mezi společníky, a současně vztahy mezi společníky a společností. S ohledem na organizační funkci je důležité zdůraznit, že společenská smlouva se založením a vznikem obchodní společnosti neztrácí na významu, obsah jejích ustanovení se nekonzumuje, nýbrž trvá po celou dobu existence

obchodní společnosti (Eliáš, Bartošíková *et al.* 2005, str. 13, Štenglová, Plíva *et al.* 2010, str. 222)

Společenskou smlouvou se obligatorně zakládá společnost s ručením omezeným a komanditní společnost⁴⁷ v případě, že je společnost zakládána dvěma či více zakladateli. Společenská smlouva akademické spin off společnosti může být dvoustranným, typicky však bude vícestranným právním úkonem. Účastníkem společenské smlouvy je kromě zakladatelů a společníků, kteří ke smlouvě přistoupili později, také zakládaná obchodní společnost, jejíž plná právní subjektivita vzniká dnem zápisu do obchodního rejstříku, což společenskou smlouvu odlišuje od ostatních závazkových vztahů (Štenglová, Plíva *et al.* 2010, str. 221).

Společenská smlouva je uzavírána písemně, zásadně všemi zakladateli s tím, že pravost jejich podpisů musí být písemně ověřena, v případě společnosti s ručením omezeným musí mít formu notářského zápisu (§ 57 odst. 1 ObchZ). Lze předpokládat, že statutární orgán výzkumné organizace bude při uzavírání společenských smluv zastoupen pověřeným zástupcem. Pověřený zástupce může společenskou smlouvu uzavřít na základě plné moci jako zmocněnec zakladatele, v tomto případě tvoří plná moc s ověřeným podpisem zmocněnce nezbytnou přílohu společenské smlouvy (§ 57 odst. 2 ObchZ). Stejný postup platí i v případě, že by se nechala při založení zastupovat fyzická osoba – původce.

Ke změně obsahu společenské smlouvy podle § 141 ObchZ je potřeba souhlasu všech společníků s tím, že tato dohoda musí být ve formě notářského zápisu podle § 63 ObchZ o formě právních úkonů a § 57 odst. 1 ObchZ o založení obchodní společnosti, anebo rozhodnutí valné hromady schválené kvalifikovanou většinou (§ 141 odst. 2 ObchZ) s tím, že pokud se zasahuje pouze do práv některých společníků, je potřeba jejich souhlasu, v případě zásahu do práv všech společníků je potřeba souhlasu všech společníků.

Nová právní úprava účinná od 1. ledna 2014 i nadále počítá s tím, že základním dokumentem společnosti s ručením omezeným je společenská smlouva (zakladatelská

⁴⁷ Toto ustanovení je relevantní v situaci, kdy by se výzkumná organizace stala komanditistou v akademické spin off společnosti s touto právní formou.

listina), která je veřejnou listinou, a představuje páteří dokument společnosti, neboť úprava ruší odkaz na možné stanovy. Zákon o obchodních korporacích tak přišel se zjednodušením struktury základních dokumentů obchodní společnosti, když spojil společenskou smlouvu a stanovy do jednoho institutu: „*Společenskou smlouvou se podle této hlavy a hlavy IV rozumí i stanovy a zakladatelská listina* (§ 3 odst. 3 ZOK). Společnosti s ručením omezeným právo na sjednání stanov zůstává, avšak tyto budou mít nadále formu podpůrného dokumentu. Štenglová *et al.* (2013, str. 10) potvrzují provázanost proměny společenské smlouvy s posunem ve vnímání obchodní společnosti vycházející z tvrzení, že „*zákon se přiklání ke smluvní podstatě obchodní společnosti, když její obsah navazuje na neuzavřený soubor obligací, které následně vznikají a modifikují se.*“ Za hlavní projevy tohoto smluvního základu obchodní společnosti považují zvýšenou ochranu smluvních stran a ostatních účastníků vzniklých obligačních vztahů.

Změnu charakteru společenské smlouvy v zákoně o obchodních korporacích potvrzuje také ustanovení § 146 odst. 1 a 2, které ukotvuje rozdíly mezi společenskou smlouvou v době zakládání a v době (po) založení (Štenglová, Plíva *et al.* 2010, str. 10), když v odst. 1 stanovuje obligatorní náležitosti smlouvy plnící funkci organizační, a v odst. 2 náležitosti plnící funkci zřizovací. Z ustanovení § 146 odst. 3 ZOK vyplývá, že případné vypuštění náležitostí podle § 146 odst. 2 ZOK z textu smlouvy nezakládá změnu společenské smlouvy. V tomto ustanovení se též odráží změna koncepce soukromého práva, když odst. 1 § 146 ZOK ve větě „*Společenská smlouva obsahuje také*“ slovem „*také*“ odkazuje na obecné ustanovení o náležitostech zakladatelského jednání, které je obsaženo v obecném kodexu soukromého práva v ustanovení § 123 odst. 1 NOZ (Seemanová a Pokorná 2013, str. 5). Právní úprava náležitostí zakladatelského právního jednání se tak rozdrobila – část obecných náležitostí, které se týkají všech právnických osob jako je například institut firmy je upravena v NOZ, zatímco úprava náležitostí typických pro obchodní korporace a jejich jednotlivé druhy je obsažena v obecné části ZOK, a dále ve zvláštních ustanoveních týkajících se konkrétních druhů obchodních korporací (Seemanová a Pokorná 2013, str. 5).

Z ustanovení § 147 odst. 1 ZOK vyplývá, že společenská smlouva může být změněna dohodou všech společníků za předpokladu, že tato dohoda bude mít formu

veřejné listiny. Ke změně společenské smlouvy valnou hromadou bude moci dojít pouze za předpokladu, že na tuto možnost bude společenská smlouva při definování působnosti valné hromady pamatovat (působnost rozhodování valné hromady o změně obsahu společenské smlouvy, určí-li tak společenská smlouva nebo zákon, nedochází-li k ní na základě zákona, je obsažena také v ustanovení § 190 odst. 2 pís. a ZOK) (Seemanová a Pokorná 2013, str. 5). Myslím si, že úprava ZOK je progresivní, neboť pro změnu společenské smlouvy bude v případě, že společenská smlouva neupraví jinak, možno řešit z mého pohledu organizačně pružnější dohodou všech společníků, s tím, že tato dohoda bude muset splňovat obecné nároky na formu jednání obsažené v § 564 NOZ, zvláštní nároky obsažené v § 6 odst. 1 ZOK a § 147 odst. 1 ZOK. Změna společenské smlouvy tak nebude vyžadovat svolání valné hromady, ale dohodu všech společníků uzavřenou ve formě veřejné listiny, kterou je dle § 776 odst. 2 ZOK notářský zápis. Taková dohoda společníků tedy nebude rozhodnutím orgánu společnosti.

V případě, že společenská smlouva vyhradí změny společenské smlouvy do působnosti valné hromady, bude se na její rozhodování vztahovat usnesení § 171 ZOK o kvalifikované většině. Pokud společenská smlouva nestanoví jinak, o změnách společenské smlouvy bude valná hromada rozhodovat dvoutřetinovou většinou. V současné době je pro výzkumné organizace účastníci se podnikání jiné právnické osoby vhodné, upravit výkon hlasovacích práv na valné hromadě tak, aby o změně společenské smlouvy rozhodovali vždy všichni společníci, př. AB Pharma s. r. o., která ve své společenské smlouvě stanoví, že pro změnu společenské smlouvy, nedochází-li k němu na základě jiných právních skutečností, je potřeba 81 % všech hlasů, přičemž společník 1 a 2 drží každý 40% obchodní podíl, Univerzita Karlova drží 20% podíl.

Z tohoto pohledu se zdá, že úprava změn společenské smlouvy obsažená v § 147 odst. 1 ZOK umožňující změnu společenské smlouvy dohodou všech společníků je pro akademické spin off společnosti optimální, neboť posiluje postavení menšinových společníků, a koresponduje zájmu výzkumné organizace na ochraně svého postavení ve společnosti.

4.2.3.1 Obligatorní náležitosti zakladatelského dokumentu

Obchodní zákoník stanoví povinné obsahové náležitosti zakladatelského dokumentu pro jednotlivé formy obchodních společností (§ 94 ObchZ pro komanditní společnost, § 110 ObchZ pro společnost s ručením omezeným, § 163 pro akciovou společnost). Tyto obligatorní náležitosti tvoří základ pro minimální obsah zakladatelského dokumentu. Ve všech relevantních případech platí, že vždy bude obligatorní náležitostí zakladatelského dokumentu údaj o obchodní firmě včetně povinného dodatku o právní formě společnosti, sídlo a předmět podnikání. V případě komanditní společnosti i společnosti s ručením omezeným je obligatorní náležitostí určení společníků uvedením firmy nebo názvu a sídla právnické osoby nebo jména a bydliště fyzické osoby. U komanditní společnosti přistupuje ještě povinnost určit, kdo ze společníků je komplementářem a kdo komanditistou, s uvedením výše vkladu komanditisty. Při zakládání společnosti s ručením omezeným je povinností uvést do zakladatelského dokumentu kromě výše uvedeného ještě výši vkladů jednotlivých společníků s ilační povinností včetně způsobu a lhůty splácení vkladu, údaje o výši základního kapitálu, jména a bydliště prvních jednatelů společnosti a způsob, jakým jednají, jména a bydliště členů dozorčí rady, zřizuje-li se, určení správce vkladu a jiné údaje, které vyžaduje zákon (např. ustanovení o tvorbě rezervního fondu dle § 124 ObchZ, v případě nepeněžitého vkladu je dle § 109 odst. 3 ObchZ obligatorní náležitostí vymezení předmětu nepeněžitého vkladu včetně částky, kterou se započítává na vklad společníka).⁴⁸

4.2.3.1.1 Obchodní firma a jiné označení společnosti

Obchodní firmou se rozumí název, pod kterým je podnikatel/obchodní společnost zapsán do obchodního rejstříku. Název, který je uveden v obchodním rejstříku, je pro společnost závazný a není možné jej měnit. Společnost musí respektovat a používat označení uvedené v obchodním rejstříku na všech oficiálních/

⁴⁸ Zakladatelská smlouva podle § 163 ObchZ musí navíc obsahovat údaj o navrhovaném základním kapitálu, o počtu, druhu, podobě a struktuře vydaných akcií a jejich jmenovité hodnotě, informaci o tom, kolik akcií který zakladatel upisuje a za jaký emisní kurs, dále způsob a lhůtu pro splacení emisního kursu a jakým vkladem bude emisní kurs splacen, v případě splacení emisního kursu nepeněžitými vklady, i určení předmětu nepeněžitého vkladu a způsobu jeho splacení včetně počtu, jmenovité hodnoty, podoby, formy a druhu akcií, jež se vydají za tento nepeněžitý vklad, údaj o přibližné výši nákladů, které v souvislosti se založením společnosti vzniknou, určení správce vkladu a návrh stanov. V případě akciové společnosti s veřejnou nabídkou akcií přistoupí ještě náležitosti podle § 163 odst. 2 pí. a) až g) ObchZ.

úředních materiálech a v oficiální/úřední komunikaci, musí dodržet přesnou jazykovou a gramatickou strukturu, ve které je obchodní firma do obchodního rejstříku zapsána, jinak se bude jednat o vadu projevu vůle, jež může vést až k neplatnosti právního úkonu, přičemž se nejedná o neplatnost absolutní (21 Cdo 315/2001⁴⁹). Avšak je-li i přes nepřesnou obchodní firmu nepochybné, kdo právní úkon činí, nelze takový právní úkon považovat za neplatný. Případná změna obchodní firmy podléhá rozhodnutí společníků a její účinky nastanou až zápisem a zveřejněním v obchodním rejstříku, jedná se tedy o zápis konstitutivní.

Při sestavování obchodní firmy je potřeba dodržovat zásadu priority (ochrany požívá obchodní firma dříve zapsaná), zásadu nezaměnitelnosti (§ 10 odst. 1 ObchZ: znění musí být výlučné, nesmí být stejné nebo zaměnitelné s obchodní firmou jiné společnosti zapsané v obchodním rejstříku), zásadu firemní povinnosti (podnikatel musí vystupovat pod svou obchodní firmou v jejím plném znění), zásadu jasnosti a zásadu jednotnosti (nejsou obsaženy v ObchZ). Zároveň se nesmí jednat o obchodní firmu klamavou, nemravnou, neetickou, nebo jinak v rozporu se zvláštními předpisy (zásada pravdivosti, zásada poctivosti).

Obchodní firma se dělí na kmen a dodatek. Zatímco volba obsahu firemního kmene je zcela subjektivním rozhodnutím zakladatele (zásada firemní volnosti, může se jednat o kmen osobní - související s osobou zakladatelů, věcný - související s předmětem podnikání, fantazijní – zcela abstraktní bez vazby na osoby či předmět podnikání nebo smíšený – kombinace všech předchozích), firemní dodatek je povinnou součástí ve formě stanovené zákonem. Pro společnost s ručením omezeným ve formě

⁴⁹ „Obchodní jméno obchodní společnosti je název, pod kterým je zapsána v obchodním rejstříku; součástí obchodního jména právnické osoby je i dodatek označující její právní formu (srov. § 9 odst. 2 Obchodního zákoníku ve znění účinném do 31.12.2000 - dále jen "obch. zák.").

Pod obchodním jménem činí obchodní společnosti a další podnikatelé právní úkony při své podnikatelské činnosti (srov. § 8 obch. zák.). Uvede-li v písemném právním úkonu obchodní společnost nebo jiný podnikatel své obchodní jméno nepřesně nebo neúplně, nelze z toho důvodně dovozovat, že by právní úkon učinil někdo jiný (od něj odlišná obchodní společnost, jiná právnická osoba, popřípadě fyzická osoba). Opačný názor (zastávaný odvolacím soudem) by měl za následek, že by právní úkon byl přičítán někomu, kdo jej neučinil; v případě, že by nepřesně nebo neúplně uvedené obchodní jméno neodpovídalo žádné obchodní společnosti nebo jinému podnikateli, by pak znamenal, že právní úkon vlastně nebyl - ačkoliv došlo k projevu vůle k právnímu úkonu směřující - učiněn. Ve skutečnosti jde o vadu projevu vůle, která způsobuje, nelze-li ji odstranit pomocí výkladu (§ 266 obch. zák., § 35 odst.2 a 3 obč. zák.), neplatnost právního úkonu (§ 37 odst.1 obč. zák.).“

„spol. s. r. o.“, nebo „s. r. o.“ anebo méně často v plném názvu „společnost s ručením omezeným“. Podobně komanditní společnost nese povinný firemní dodatek „kom. s.“, „k. s.“ anebo „komanditní společnost“⁵⁰. Od obchodní firmy je nutno odlišovat různá zvláštní označení, týkající se např. provozoven, odštěpných závodů a jiných organizačních složek podniku (Bartošíková a Štenglová 2006, str. 12 - 14).

U akademických spin off společností, a to pravých i nepravých, se můžeme často setkat s tím, že samy sebe v neúředních dokumentech a materiálech označují za „spin off firmu/společnost XYZ“.

Ačkoli toto označení není součástí obchodní firmy, domnívám se, že se jedná o označení, které by potenciálně mohlo být v rozporu s generální klauzulí o ochraně proti nekalé soutěži obsažené v § 44 odst. 1 ObchZ⁵¹, dále se speciálním ustanovením o vyvolání nebezpečí záměny podle § 47 ObchZ, a především s ustanovením § 48 ObchZ o parazitování na pověsti. Pod ochranu podle § 47 ObchZ spadá jak zaměnitelnost z hlediska identity společnosti, tak i z hlediska naznačovaných souvislostí. Jedná se o ohrožovací delikt, tedy stačí pouhé vyvolání nebezpečí záměny, které pro naplnění skutkové podstaty nevyžaduje úmysl (Štenglová, Plíva *et al.* 2010, str. 186). V případě neoprávněného propojení obchodní firmy společnosti s označením spin off firma/společnost by k vyvolání záměny podle § 47 ObchZ teoreticky dojít mohlo – příjemce informace, průměrný spotřebitel, by mohl dovozovat existenci určitých vazeb mezi společností a výzkumnou organizací. Výzkumná organizace a akademická spin off společnost jsou soutěžiteli na stejném trhu, a jednání spočívající v označování obchodní společnosti jako spin off společnosti/firmy výzkumné organizace lze považovat za jednání uskutečněné za splněním určitého soutěžního záměru (§ 44 odst. 1 ObchZ, r. č. 29 Odo 106/2001⁵²).

⁵⁰ Je-li součástí obchodní firmy komanditní společnosti i jméno a příjmení komanditisty, ručí tento nikoliv do výše nesplaceného vkladu, ale stejně jako komplementář, tedy neomezeně.

⁵¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 1. 2007 sp. zn. 3 Cmo 318/2006

⁵² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. března 2003 č. 29 Odo 106/2001: „*Pro úvahu, zda jednání konkrétního subjektu je jednáním v hospodářské soutěži (§ 44 odst. 1 obch. zák.), není rozhodné, že jde o podnikatele, nýbrž to, zda šlo o jednání uskutečněné za účelem soutěžního záměru, a nikoliv záměru jiného.*“

Podobně je tomu v případě parazitování na pověsti podle § 48 ObchZ, na základě kterého je postihováno úmyslné jednání směřující ke kořistění z pověsti podniku, výrobků nebo služeb jiného soutěžitele. Dosažení zisku z takového jednání není podmínkou klasifikace takového jednání jako kořistění – prospěch nemusí být jen ekonomický. V případě označení jako „spin off“ je zcela zjevné, že se tyto společnosti dovolávají vazby na výzkumnou organizaci za účelem zisku společenské, obchodní a podnikatelské prestiže.

Jako ilustrační příklad můžeme použít případ společnosti AB Pharma s. r. o., která se na svých internetových stránkách označuje jako spin off společnost Univerzity Karlovy (viz Obrázek 1). V tomto případě je riziko nekalosoutěžního jednání v souvislosti s používáním tohoto označení minimální, neboť v tomto případě se jedná o pravou akademickou spin off společnost v užším slova smyslu, tedy společnost s majetkovou účastí Univerzity Karlovy. Lze proto předpokládat, že Univerzita Karlova si je a byla vědoma, že toto označení bude v obchodním styku používáno, ač používání tohoto označení není ve společenské smlouvě nijak upraveno (není mi známo, že by byla o tomto označení sepsána zvláštní dohoda).

Obrázek 1 Logo společnosti AB Pharma se zvláštním označením (zdroj: <http://www.abpharma.cz/images/logo.aspx>, ke dni 1. 9. 2013)

Jiná situace je např. u nepravé akademické spin off společnosti Clever Technologies s. r. o., která se označuje jako spin off firma Fakulty biomedicínského inženýrství ČVUT v Praze a 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze. I zde je situace, dle mého soudu, v pořádku, neboť společnost Clever Technologies s. r. o. uzavřela s UK (zastoupenou rektorem UK a děkanem 1. LF UK) rámcovou smlouvu a smlouvu o spolupráci, ze které vyplývá i označení společnosti jako „spin-off firmy UK“⁵³. Přestože souhlas s užitím označením „spin off firma“ není explicitní, lze

⁵³ Smlouva o spolupráci a podpoře činnosti společnosti Clever Technologies s. r. o. ze dne 20. 9. 2007, Část I., odst. 3 „Tuto smlouvu uzavírají smluvní strany (UK a CT) za účelem konkretizace práv a povinností, spojených se spoluprací CT jako spin-off firmy UK (ve smyslu širší definice tohoto pojmu) s UK, a rovněž za účelem bližší úpravy vzájemných vztahů.“, dostupné z: http://cppt.cuni.cz/CPPT-11-version1-InovacniPodnikaniNaUK_CleverTech.ppt

dovodit, že UK ji za svou spin off společnost pokládá. Smluvní vztahy s ČVUT mi nejsou známy, ale lze předpokládat, že obdobně postupovala společnost Clever Technologies s. r. o. i ve vztahu k ČVUT.

Zcela odlišná by podle mně byla otázka používání zvláštního označení „spin off firma/společnost Masarykovy univerzity“ v případě nově vzniklé společnosti NANO FUSION s. r. o. V tomto případě se jedná o společnost, kterou účelově založil soukromoprávní subjekt bez vazby na akademické prostředí (tj. ani původce, ani výzkumná organizace) za účelem průmyslového využití vynálezu prostřednictvím koupě licence k patentu. Dle mého soudu se tedy jedná o založení závazkového obchodně právního vztahu mezi Masarykovou univerzitou a společností NANO FUSION s. r. o. spočívajícího v prodeji licence k patentu, nikoli o založení akademické spin off společnosti. Přestože Masarykova univerzita sama ve své tiskové zprávě⁵⁴ tuto společnost označuje za „spin off firmu“, nelze vyvozovat, že se jedná o spin off firmu Masarykovy univerzity, a dávání těchto pojmů do souvislosti osobně považuji za zavádějící. Masarykova univerzita prodejem licence k patentu nezískala na podnikání této společnosti žádnou účast. Dle mého soudu by bylo korektní, aby v případě, že společnost NANO FUSION s. r. o. bude chtít při svém podnikání užívat označení spojující její činnost s činností Masarykovy univerzity, byla uzavřena dohoda nebo smlouva (podobně jako tomu bylo v případě podnikání společnosti Clever Technologies s. r. o.) o užití označení „*vyvinuto na základě patentu MUNI*“ nebo podobného u konkrétního produktu této společnosti.

Domnívám se, že vzhledem ke své závažnosti, by otázka používání označení „*spin off firma/společnost XYZ*“ v obchodní praxi akademické spin off společnosti měla být jednoznačně vymezena buď na úrovni vnitřního předpisu výzkumné organizace, nebo formou smlouvy s výzkumnou organizací, nebo jako nepovinná náležitost společenské smlouvy. Ve vnitřních předpisech jednotlivých veřejných vysokých škol,

⁵⁴viz. Tisková zpráva Masarykovy Univerzity v Brně ze dne 11. července 2013 (dostupné z: http://is.muni.cz/do/mu/tiskove_zpravy/TZ_licence_plazmova_tryska_fin.pdf, ke dni 16. 10. 2013) Soudě dle personálních vazeb uvedených v obchodních rejstříku lze dovodit, že společnost NANO FUSION s. r. o. by bylo lze považovat za průmyslovou spin off společnost, tedy společnost vzniklou odštěpením od etablované obchodní společnosti NANO TEAM s. r. o. za účelem průmyslového využití licence k patentu MUNI.

keré mám k dispozici⁵⁵, ji výslovně ukotvuje pouze Vysoké učení technické v Brně⁵⁶, které v článku 1 odst. 1 Směrnice rektora č. 12/2007 definuje spin off firmu VUT⁵⁷. Zároveň se v článku 2 odst. 2 věnuje otázce používání označení obchodní společnosti jako spin off firmy VUT⁵⁸ - předpokládá se založení smluvního vztahu, který obchodní společnost bude opravňovat k užívání tohoto označení, případně také použití loga VUT, nebo informace o tom, že produkt byl vyvinut ve spolupráci s VUT. Toto ustanovení považují v českém kontextu za pokrokové. Osobně se domnívám, že s ohledem na případné negativní dopady zneužití jména výzkumné organizace je úprava otázky používání označení jména výzkumné organizace v souvislosti s podnikáním jiné

⁵⁵ Pracovala jsem se směnicemi Vysokého učení technického, Vysoké školy báňské-Technické univerzity Ostrava, Českého vysokého učení technického, Jihočeské univerzity, Západočeské univerzity, Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Univerzity Tomáše Bati, Masarykovy univerzity a Vysoké školy chemicko-technologické.,

⁵⁶ Směrnice rektora č. 12/2007, Podmínky komercializace duševního vlastnictví VUT v Brně – zakládání a podpora Spin-off firem VUT v Brně

⁵⁷ Článek 1: **Spin-off firmou VUT v Brně se rozumí**

- a) česká nebo zahraniční právnická osoba zapsaná v obchodním rejstříku (dále jen „jiná osoba“),
- b) na jejímž podnikání se VUT účastní jedním nebo více z dále výslovně uvedených způsobů (viz článek 2.1), a současně

kerá je na základě písemné smlouvy s VUT dle článku 2 odst. 2 oprávněna užívat označení Spin-off firma VUT, případně další označení tam uvedená

⁵⁸ Článek 2: Účast VUT na podnikání jiné osoby

1. VUT se dle svého uvážení může účastnit na podnikání jiné osoby:
 - a) nepeněžitým vkladem předmětu (předmětů) práv duševního vlastnictví VUT do základního kapitálu jiné osoby, ať již při založení jiné osoby nebo při zvyšování jejího základního kapitálu po jejím vzniku, a nebo
 - b) uzavřením písemné licenční smlouvy, skrze kterou dá VUT za podmínek blíže vymezených v samotné licenční smlouvě jiné osobě svolení k výkonu práva předmět (předměty) práv duševního vlastnictví VUT užit, a nebo
 - c) převodem práva k předmětu (předmětům) práv duševního vlastnictví VUT na jinou osobu jiným způsobem, než uvedeným výše pod písm. b),
 - d) peněžitým vkladem do základního kapitálu jiné osoby, ať již při založení jiné osoby, nebo při zvyšování jejího základního kapitálu po jejím vzniku,
 - e) dalšími způsoby v souladu s obecně závaznými právními předpisy a vnitřními předpisy VUT.
2. VUT může s jinou osobou, na jejímž podnikání se účastní nebo má v úmyslu se účastnit způsobem (způsoby) dle předchozího odstavce, uzavřít písemnou smlouvu, kterou jí poskytne svolení za blíže vymezených podmínek užívat
 - a) logo VUT a nebo
 - b) označení „Spin-off firma VUT v Brně“ a nebo
 - c) označení „vyvinuto na základě výsledků výzkumu VUT v Brně“ pro propagaci takové osoby a nebo jejích výrobků či služeb.
3. Smlouva dle odst. 2 musí mít písemnou formu a za VUT ji podepisuje rektor nebo osoba jím k tomu výslovně písemně pověřená. Za předpokladu, že to vyžaduje obecně závazný právní předpis, nabývá taková smlouva ve vztahu ke třetím osobám účinnost jejím zápisem do příslušného rejstříku nebo jiné zákonné evidence.
4. Za předpokladu, že se VUT účastní na podnikání jiné osoby některým ze způsobů dle článku 2 odst. 1 a mezi VUT a jinou osobou je rovněž uzavřena smlouva dle článku 2 odst. 2, je taková osoba Spin-off firmou VUT v Brně

právnícké osoby natolik významná, že by neměla být při tvorbě vnitropodnikových předpisů opomíjena⁵⁹.

4.2.3.1.2 Rekodifikace

Úprava obchodní firmy je po rekodifikaci systematicky zařazena do části první, hlavy II. a dílu I. NOZ (§§ 423 – 428). Celkově lze říci, že nová úprava nepředstavuje radikální změnu, oproti stávajícímu znění přibyla ustanovení o zásadě priority obchodní firmy (§ 423 odst. 2 NOZ: „*Ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu použil poprvé.*“), na druhou stranu byla vypuštěna zásada povinného užívání firmy (§ 8 odst. 1 ObchZ), což by mohlo činit do budoucna výkladové obtíže (Kalenský 2012, str. 799). V otázce vymezení pojmu nezaměnitelnosti a klamavosti je úprava NOZ stručnější, když se v definici obsažené v § 424 omezuje na prostou formulaci: „*Obchodní firma nesmí být zaměnitelná s jinou obchodní firmou ani nesmí působit klamavě*“.

4.2.3.2 Fakultativní náležitosti zakladatelského dokumentu

Obchodní zákoník kromě obligatorních náležitostí zakladatelského dokumentu předpokládá také existenci fakultativních náležitostí, které se mohou stát jeho obsahem (§ 110 odst. 2 ObchZ). Určení fakultativních náležitostí přenechává zákon vzájemné dohodě zakladatelů. Mezi fakultativní náležitosti s významem pro zakládání akademických spin off společností na něž zákon pamatuje bych v případě společnosti s ručením omezeným zařadila zejména úpravu způsobu doplacení rozdílu mezi hodnotou nepeněžitého vkladu při založení a v době vzniku společnosti, není-li tento okamžik totožný (§ 59 odst. 7 ObchZ), možnost měnit způsob usnášení orgánů podle § 66 odst. 4 ObchZ), ustanovení o vydání stanov společnosti (§ 110 odst. 2 ObchZ), ustanovení o odchylné výši obchodního podílu (§ 114 odst. 1 ObchZ), možnost vyloučení dědění obchodního podílu (§ 116 odst. 2 ObchZ) či přechodu na právního nástupce právnické osoby v případě jejího zániku, vymezení rozsahu a způsobu výkonu

⁵⁹ I proto jsem jeho období zařadila do svého návrhu vnitřní normy Univerzity Palackého z roku 2008 (viz Příloha 7). Při projednávání tohoto dokumentu bylo ustanovení shledáno jako nadbytečné a nepodstatné, některými účastníky jednání bylo označeno za administrativní zátěž v průběhu realizace projektu majetkové účasti na podnikání jiné osoby, a z návrhu bylo vypuštěno. V současné platné vnitřní směrnici přijaté v roce 2011 toto ustanovení taktéž chybí. Osobně absenci této úpravy považuji za nešťastnou.

práv společníku při řízení a kontrole společnosti (§ 122 odst. 1 ObchZ), úpravu rozdělení zisku mezi společníky (§ 123 odst. 1 ObchZ), určení počtu hlasů jednotlivých společníků (§ 127 odst. 2 ObchZ), možnost modifikace potřebné většiny hlasů pro rozhodování o obchodním vedení (§ 134 ObchZ), zpřísnění zákazu konkurence (§ 136 odst. 1), nebo možnost ustanovit dozorčí radu podle § 137 ObchZ (viz dále). Z fakultativních náležitostí nepředvídaných obchodním zákoníkem bych do společenské smlouvy ještě vtělila dohodu o používání názvu výzkumné organizace při podnikatelské činnosti akademické spin off společnosti (používání zvláštního označení „*spin off firma/společnost XYZ*“).

K založení společnosti dojde v okamžiku, kdy společenská smlouva nabude účinnosti. Tento okamžik se shoduje se dnem uzavření smlouvy, pokud si zakladatelé nedomluvili jinak – po dohodě lze odložit účinnost uzavřené smlouvy na pozdější dobu (např. zápisu společnosti do veřejného rejstříku).

Zakladatelé společnosti s ručením omezeným mohou ve společenské smlouvě rozhodnout o přijetí stanov (§ 110 odst. 2 ObchZ). Zákon neobsahuje konkrétní náležitosti, které musí stanovy společnosti s ručením omezeným obsahovat, omezuje se pouze na vymezení jejich obsahu tím, že specifikuje účel, kvůli kterému jsou přijímány. Znění a případné změny stanov podléhají kvalifikovanému schválení valnou hromadou, tj. souhlasit musí alespoň dvě třetiny všech hlasů společníků, a o tomto rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis (§ 125 odst. 1 pís. c) ObchZ). V souvislosti s akademickou spin off společností by bylo lze uvažovat o tom, že ustanovení o přijetí stanov by mělo být vzhledem ke specifickému postavení výzkumné organizace jako společníka nutnou součástí společenské smlouvy, avšak s ohledem na novou úpravu v ZOK, která odkaz na možné stanovy ruší, respektive významově spojuje smlouvu a stanovy, jeví se v tomto kontextu i s ohledem na změnu povahy podílu ve společnosti s ručením omezeným tato úvaha jako nadbytečná⁶⁰.

⁶⁰ **Akciová společnost**

Zvláštní typ zakladatelského dokumentu představuje zakladatelská smlouva, která je předpokladem pro založení a následně vznik akciové společnosti. Od společenské smlouvy se liší zejména tím, že její obsah tvoří pouze náležitosti nezbytné pro založení akciové společnosti, tj. má funkci zřizovací, a její význam se po vzniku společnosti konzumuje. Organizační funkci v případě akciové společnosti plní stanovy, jejichž návrh je povinnou součástí zakladatelské smlouvy. Stanovy splňující náležitosti uvedené v § 173 ObchZ rozsah zakladatelské smlouvy doplňují na rozsah společenské smlouvy.

4.2.4 Vznik

Obchodní společnost vzniká v momentě, kdy jako právnická osoba nabude plné právní subjektivity. Tento okamžik nastává zápisem do obchodního rejstříku. K realizaci zápisu do obchodního rejstříku je potřeba, aby byla společnost účinně založena a zároveň aby do 90 dnů od jejího založení byl podán návrh na zápis do obchodního rejstříku (§ 62 odst. 1 ObchZ). Nový občanský zákoník prodlužuje lhůtu pro podání návrhu na zápis do obchodního rejstříku na 6 měsíců ode dne založení obchodní společnosti. V případě, že návrh na zápis v této lhůtě podán nebude, nastanou tytéž účinky, jako kdyby zakladatelé od smlouvy odstoupili (§ 9 odst. 1 ZOK - nevyvratitelná právní domněnka). Další změnou proti stávající právní úpravě je možnost ve společenské smlouvě lhůtu pro podání návrhu zápisu do obchodního rejstříku změnit, a to jak jejím zkrácením, tak jejím prodloužením (§ 9 odst. 2 ZOK).

Osobně shledávám novou úpravu lhůty pro zápis do obchodního rejstříku ve vazbě na zakládání akademických spin off společností jako výhodné, neboť bude možné optimalizovat proces jejího vzniku v úzkém propojení a korelaci s rozvojem

Založení akciové společnosti se rozpadá do několika dílčích kroků: uzavření zakladatelské smlouvy včetně vyhotovení návrhu stanov akciové společnosti, zajištění vkladů na základní kapitál včetně alespoň částečného upisování akcií a konání ustavující valné hromady (Eliáš, Bartošiková *et al.* 2005, str. 275).

Akciová společnost může být založena dvěma způsoby, založením bez veřejné nabídky akcií (simultánní založení – jednorázové založení, kdy se zakladatelé současně s uzavřením zakladatelské smlouvy dohodnou na podobě stanov, jmenovitěm určení členů představenstva a dozorčí rady a to bez nutnosti konání ustavující valné hromady, podpisem zakladatelské smlouvy zakladateli v právním postavení ustavující valné hromady je akt založení dovršen) nebo založením s veřejnou nabídkou akcií (sukcesivní založení – složitý postup založení, který sestává z několika vzájemně navazujících fází: uzavření zakladatelské smlouvy včetně návrhu stanov, schválení prospektu cenných papírů, veřejné nabídky a upisování akcií, ustavující valné hromady) (Eliáš, Bartošiková *et al.* 2005, str. 275).

Vzhledem k tomu, že proces sukcesivního založení a vzniku akciové společnosti je finančně, časově i administrativně náročný, je vysoce nepravděpodobné, že by se zakladatelé akademické spin off společnosti uchýlili k této právní formě. Jedná se ve své podstatě již jen o teoretickou otázku, neboť zákon o obchodních korporacích sukcesivní založení akciové společnosti nepřipouští (Štenglová, Havel *et al.* 2013, str. 435). Stejně tak si myslím, že založení akademické spin off společnosti ve formě simultánně zakládané akciové společnosti nebude primární volbou zakladatelů, neboť s ohledem na předmět podnikání akademické spin off společnosti a následný komerční úspěch projektu je její založení nákladově velice riskantní. Jako pravděpodobnější se mi jeví scénář, kdy zakladatelé zvolí jako prvotní formu společnost s ručením omezeným, a teprve v případě tržního úspěchu, zajištění stabilní pozice a získání dostatečného kapitálu přistoupí k přeměně této společnosti na společnost akciovou, tj. k transformaci právní formy obchodní společnosti ve smyslu ustanovení § 360 a násl. zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

S účinností zákona o obchodních korporacích a ustanovení § 125 NOZ bude k založení akciové společnosti stačit přijetí stanov ve formě veřejné listiny. Právě s ohledem na funkční omezení zakladatelské smlouvy byla v nové úpravě posílena organizační funkce stanov, a potlačena formalistická konstrukce zakladatelské smlouvy (Štenglová, Havel *et al.* 2013, str. 436).

produktu/služby vzešlého z komercializovaného výsledku činnosti. V době mezi faktickým založením a reálným vznikem společnosti dostanou zakladatelé možnost, dotáhnout do konečné fáze dílčí kroky související s transferem technologií (uzavírání smluv o pronájmu, spolupráci, rizikový kapitál apod.).

Neplatnost obchodní společnosti prohlásí i bez návrhu soud v případech, kdy zcela chybí zakladatelský dokument nebo nebyla dodržena jeho předepsaná forma, případně chybí některá z obligatorních náležitostí zakladatelského dokumentu, předmět podnikání je nedovolený nebo odporuje veřejnému pořádku, zakladatelé nebyli způsobilí k právním úkonům, anebo byl v rozporu se zákonem jejich počet nižší než dva. Dnem právní moci soudního rozhodnutí o neplatnosti obchodní společnosti vstupuje tato do likvidace s tím, že nejsou nijak dotčeny právní vztahy, do nichž neplatná společnost vstoupila. Tato úprava je s drobnými odchylkami zachována i v § 92 ZOK, stěžejní část ovšem bude upravovat § 129 a § 130 NOZ. Přesun tohoto ustanovení do obecného předpisu má významný dopad na ostatní právnické osoby (tedy nejen na obchodní společnosti), neboť se z něj stane obecné pravidlo (Štenglová, Havel *et al.* 2013, str. 210).

4.3 Základní kapitál

Základní kapitál obchodní společnosti je vymezen v § 58 ObchZ jako peněžní vyjádření souhrnu peněžitých i nepeněžitých vkladů všech společníků do základního kapitálu společnosti. Základní kapitál je do jisté míry abstraktním pojmem, neboť ač vyjádřen fixním číselným údajem uvedeným v jednotkách české měny (měnové pravidlo bylo vloženo novelou č. 370/2000 Sb.), neposkytuje informace o aktuálních majetkových poměrech společnosti, a lze jej změnit jen formalizovaným postupem cestou zvýšení a snížení základního kapitálu. Určení výše základního kapitálu je podstatnou náležitostí zakladatelského dokumentu, která podléhá zápisu do obchodního rejstříku. Obligatorně základní kapitál vytvářejí kapitálové obchodní společnosti, u kterých je majetek společnosti oddělen od majetku společníků, a komanditní společnost, ve které je ručení komanditisty omezeno výší jeho vkladu do základního kapitálu. Zákon stanoví povinnou minimální výši základního kapitálu a jednotlivých vkladů. Základní kapitál je součástí vlastního kapitálu společnosti, a jako takový je v účetnictví uváděn na pasivní straně účetní rozvahy (Eliáš, Bartošíková *et al.* 2005, str. 39).

4.3.1 Funkce základního kapitálu

Právní teorie vymezuje tři základní funkce základního kapitálu: funkci garanční, funkci míry účasti společníka na společnosti (účastenskou) a funkci měřítka zisku a ztrát (Bartošíková a Štenglová 2006, str. 34, Štenglová, Plíva *et al.* 2010, str. 224). Garanční funkce vychází z předpokladu, že základní kapitál by měl být obrazem hospodářského stavu společnosti a sloužit tak k ochraně právního postavení třetích osob (garanční fond pro věřitele), ale její význam nelze přeceňovat, protože ani vysoký základní kapitál uvedený v obchodním rejstříku nezaručuje, že obchodní společnost danými prostředky opravdu disponuje, nehledě na skutečnost, že obchodní společnost ručí za své závazky celým svým majetkem a ne jen základním kapitálem (Černá 2005, str. 816, Bartošíková a Štenglová 2006, str. 35, Štenglová, Plíva *et al.* 2010, str. 225).

Druhou funkcí základního kapitálu je vyjádření míry participace společníka na společnosti, to znamená vyjádření poměru výše vkladů jednotlivých společníků k celkové výši základního kapitálu, které určuje velikost jejich podílu na obchodní společnosti, ze kterého lze následně dovodit rozsah majetkových i kvantifikovatelných nemajetkových práv. U společnosti s ručením omezeným je toto pravidlo oslabeno tím, že společenská smlouva může obchodní podíl určit jinak, u akciové společnosti je tato funkce jednoznačná, neboť míru účasti lze dovodit ze jmenovité hodnoty akcie (Bartošíková a Štenglová 2006, str. 36, Dědič, Štenglová *et al.* 2012, str. 16).

Funkce základního kapitálu jako měřítka zisku a ztrát je velmi diskutabilní, neboť zisk a ztráta jsou hospodářským výsledkem, který se zjišťuje jako rozdíl mezi náklady a výnosy (Dědič, Štenglová *et al.* 2012, str. 17). Jako takové se zisk a ztráta uvádějí na straně pasiv v účetní rozvaze, podobně jako základní kapitál (jsou součástí vlastního kapitálu). V případě ztrátového hospodaření může dojít k nepoměru mezi výší vlastního a základního kapitálu, kdy vlastní kapitál nebude dosahovat výše základního kapitálu, a *vice versa*, v případě ziskového hospodaření bude výše základního kapitálu výrazně nižší než výše vlastního kapitálu společnosti. I s ohledem na tyto kontroverze někteří autoři funkci základního kapitálu jako měřítka zisku a ztrát pomíjejí.

4.3.2 Tvorba základního kapitálu

Zákonná povinnost tvorby základního kapitálu je dána § 58 odst. 2 ObchZ, který stanovuje, že základní kapitál, jehož výše se zapisuje do obchodního rejstříku, vytvářejí komanditní společnosti, společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti. Současně je stanovena minimální výše základního kapitálu, která činí u společnosti s ručením omezeným 200 000 Kč (s minimálním jednotlivým vkladem 20 000 Kč), u simultánních akciových společností 2 000 000 Kč, a u sukcesivních akciových společností 20 000 000 Kč. U komanditní společnosti minimální výše základního kapitálu stanovena není, ale zákon stanovuje minimální hodnotu jednotlivého vkladu komanditisty, který musí činit alespoň 5 000 Kč, z čehož lze dovodit, že minimální výše základního kapitálu komanditní společnosti je 5 000 Kč. S nepeněžitými i peněžitými prostředky, které byly použity pro vytvoření základního kapitálu společnosti, může po svém vzniku společnost volně disponovat, např. zcizovat nemovité věci, prostředky nejsou nikde vázány a ani společnost nemá povinnost udržovat majetek v minimální hodnotě základního kapitálu. Základní kapitál představuje účetní hodnotu a nereprezentuje souhrn konkrétních věcí do něj vložených, není nedotknutelnou sumou složenou u správce vkladu.

4.3.2.1.1 *Rekodifikace*

V souvislosti s rekodifikací soukromého práva dochází k jazykovému zjednodušení definice základního kapitálu, kdy § 30 ZOK základní kapitál obchodní korporace definuje jako základní souhrn všech vkladů. V souladu se stávající úpravou mohou být vklady spláceny jak formou peněžitou, tak formou nepeněžitou vnesením penězi ocenitelnou věcí. V návaznosti na nové vymezení věci obsažené v NOZ (věcí je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebám lidí) je i vkladem vzniklý výsledný podíl považován za věc (Havel 2011, str. 352). Zákon o obchodních korporacích se významně dotkl funkce a tvorby základního kapitálu u společností s ručením omezeným. V nové úpravě dochází k opuštění významu garanční funkce základního kapitálu, neboť minimální výše vkladu a tedy i minimální výše základního kapitálu je v novém předpisu stanovena na 1 Kč (u dvoučlenné obchodní korporace to tedy budou alespoň 2 Kč atd.). Přesto si zakladatelé budou moci ve společenské smlouvě domluvit vysoký základní kapitál v situacích, kde jej bude třeba pro zahájení její podnikatelské činnosti a

financování jejích aktivit a potřeb (Havel 2011, str. 352). Se závěrem Havla se neztotožňuji, neboť lze odhadovat, že případné stanovení základního kapitálu nebude hrát klíčovou roli při získávání finančních prostředků pro podnikání, např. při sjednávání úvěrových smluv, důležitým kritériem bude informace o majetkových poměrech podnikatele obsažená v obchodním jmění společnosti, tedy informace o souboru veškerého majetku podnikatele tvořeného obchodním majetkem a závazky podnikatele jak je definuje § 6 odst. 2 ObchZ. Ochrana věřitelů bude zajištěna testem úpadku spočívajícím v omezení poskytování plnění ze společnosti. Nadále bude lze poskytnout plnění ze společnosti pouze v případě, že takové plnění nepovede k úpadku ve smyslu insolvenčního zákona (Bartošíková a Štenglová 2006, str. 34, Havel 2011, str. 353).

Osobně nejsem příznivcem snížení základního kapitálu tak, jak jej nově pro společnosti s ručením omezeným stanoví ZOK, protože si myslím, že určitá míra investice zakladatelů do základního kapitálu společnosti má své opodstatnění. Minimálně je odrazem toho, že zakladatel společnosti je schopen shromáždit určitý finanční obnos, který může vznikající společnosti poskytnout nutný základ pro zahájení činnosti (např. na pronájmy kancelářských prostor, placení běžných účtů, nákup zboží apod.). S pominutím tzv. ready-made společností lze považovat tuto investici zakladatele i za projev jeho zájmu o vybudování životaschopné společnosti, tj. v základním kapitálu vidím i určitý psychologický, motivační prvek. Snížením základního kapitálu pod určitou hranici se oslabí možnost/povinnost společnosti reagovat na případné ekonomické propady a ztráty společnosti, na které pamatuje ObchZ. Stávající úprava § 128 odst. 2 ve vazbě na § 193 ObchZ obsahuje povinnost svolat valnou hromadu, pokud celková ztráta společnosti dosáhne poloviny základního kapitálu, čímž byla vytvořena určitá legální brzda neúměrného zadlužování společností. Tuto povinnost již nový zákon neobsahuje. Naproti tomu zavádí v § 53 ZOK úpravu týkající se odpovědnosti orgánů společnosti v případě porušení péče řádného hospodáře.

Nicméně, i přes tento svůj vnitřní rozpor s novou úpravou a s ohledem na povahu předmětu podnikání a náročnost zakládání akademických spin off společností se domnívám, že nová právní úprava základního kapitálu společnosti s ručením omezeným, by mohla podpořit zájem o podnikatelskou aktivitu pracovníků ve vědě a

výzkumu. Za současné situace jsme při diskuzích na Univerzitě Palackého o tom, zda akademickou spin off založit nebo nezaložit naráželi velmi často na neochotu budoucích zakladatelů poskytnout vznikající společnosti finanční prostředky na splacení požadovaných vkladů, neboť v kontextu České republiky se z jejich pohledu jednalo o nezanedbatelné částky. Zároveň potřeba tvorby základního kapitálu tlačila výzkumné organizace k vytvoření relativně striktních podmínek (v podobě administrativních úkonů), které musel žadatel o založení akademické spin off společnosti výzkumné organizaci splnit, pokud chtěl, aby se výzkumná organizace na podnikání této akademické spin off společnosti majetkově účastnila, byť její vklad byl zpravidla minimální⁶¹.

Současně je majetková účast výzkumné organizace na společnosti omezena nutností použití majetku z neveřejných zdrojů (kvůli zabránění možného poskytnutí nedovolené veřejné podpory). Snížení minimální výše vkladu a tedy i základního kapitálu na symbolickou 1 Kč by mohlo vést k odstranění této ekonomicko-psychologické bariéry a podpořit podnikatelskou aktivitu veřejného vědecko-výzkumného sektoru a to jak na straně zakladatelů – fyzických osob, tak na straně zakladatelů – právnických osob. Tzn., že snaha zákonodárce o odstranění ekonomických bariér podnikání, která zřejmě byla jedním z motivů pro přijetí nové úpravy, by se ve vazbě na zakládání akademických spin off společností mohla setkat s pozitivní odezvou. Současně si myslím, že odstranění prvotní ekonomické překážky při zakládání společností s ručením omezeným, a tím i jistého finančního rizika, podpoří výzkumné organizace v prosazování a zavádění modelu nízké selekce, na úkor dnes většinou (a s ohledem na počet reálně fungujících společností neúspěšně) uplatňovanému modifikovanému modelu podpory. Tato změna by se mohla projevit i na oborové profilaci nově zakládaných akademických spin off společností a na vzniku malých společností komercializujících nízkonákladové a nenáročné technologie a výsledky činnosti (např. rozvoj malých softwarových společností).

⁶¹ Vklad Univerzity Karlovy v Praze do společnosti AB Pharma s. r. o. činil 40 000 Kč, a Univerzita Karlova tak získala 20% obchodní podíl. České vysoké učení technické vkladem 20 000 Kč do základního kapitálu získalo 10% obchodní podíl ve společnosti Eyedea Recognition, s. r. o. Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava se podílela na založení společnosti Projektově.cz s. r. o. vkladem ve výši 36 000 Kč, čímž získala 18% obchodní podíl. U stávajících akademických spin off společností tedy došlo k dodržení symetrického poměru mezi výší vkladu a obchodního podílu.

4.4 Vklady

Vklad společníka definuje § 59 odst. 1 ObchZ jako „... *souhrn peněžních prostředků (dále jen "peněžitý vklad") nebo jiných penězi ocenitelných hodnot (dále jen "nepeněžitý vklad"), které se určitá osoba zavazuje vložit do společnosti za účelem nabytí nebo zvýšení účasti ve společnosti.*“ Jedná se o institut, který je využíván pro úpravu vnitřních vztahů společníků a společnosti, a současně odráží skutečnost, že tyto vnitřní vztahy ve společnosti i právní postavení společníka mají majetkovou povahu (Eliáš, Bartošíková *et al.* 2005, str. 28).

Pojem vklad je obchodním zákoníkem používán ve třech významových rovinách. Obchodní zákoník vkladem rozumí vlastní předmět vkladu, dále vkladovou povinnost, která je zdrojem financování společnosti, a konečně číselné vyjádření majetkového základu podílu společníka, které je určující pro definování právního postavení společníka ve společnosti (Eliáš, Bartošíková *et al.* 2005, str. 20). Vklad v užším slova smyslu lze definovat dvěma definičními znaky: sepětím se základním kapitálem společnosti (tj. jakákoli dispozice se vkladem se vždy projeví ve změně velikosti základního kapitálu) a rozsahem plnění vyjádřeným podílem (tj. majetkovou účastí společníka na společnosti).

4.4.1 Omezení vkladů do akademické spin off společnosti plynoucí ze zákazu veřejné podpory

Oblast vědy, výzkumu a inovací je prioritní oblastí zájmu hospodářského rozvoje Evropské unie. To je jeden z důvodů, proč je úprava tohoto sektoru relativně volná a pravidla jsou zaměřena především na úpravu přidělování veřejných podpor tak, aby nedocházelo k nežádoucímu protěžování některých soutěžitelů (Janků a Mikušová 2012, str. 20 - 21). Tuto úpravu je potřeba mít na paměti obzvláště v případě, kdy výzkumná organizace vkládá do akademické společnosti výsledek vědecké, výzkumné či vývojové činnosti v podobě nepeněžitého vkladu⁶², neboť by v této souvislosti mohlo dojít k poskytnutí nedovolené veřejné podpory.

⁶² U peněžitého vkladu je riziko vzniku (skryté) veřejné podpory minimální, neboť pro vklady lze použít pouze peněžité prostředky pocházející z neveřejných zdrojů.

Klíčovou úpravu na evropské úrovni představuje Rámec Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací (2006/C 323/01, dále jen „Rámec“). Jedním z cílů Rámce je prostřednictvím veřejné podpory⁶³ zvýšit hospodářskou účinnost, a tím přispět k trvale udržitelnému růstu a tvorbě pracovních příležitosti. Veřejná podpora je proto slučitelná s výzkumem, vývojem a inovacemi vedoucími k výsledkům vhodným pro komercializaci formou vkladu do akademické spin off společnosti za předpokladu, že povede k dalšímu výzkumu, vývoji a inovacím, nenaruší hospodářskou soutěž a pomůže cílení podpory na případná selhání trhu.

Nepřímou podporou podle Rámce není, pokud výzkumná organizace poskytne určitý produkt či službu za tržní cenu anebo v případě inovací stanoví cenu tak, že zahrne plné náklady a přiměřený zisk. Otázce zakládání obchodních společností s podílem veřejných institucí a veřejné podpory se věnuje Bulletinu EC 9-1984⁶⁴. Z jeho textu vyplývají dva principy, které musejí být dodrženy: princip soukromého investora a zákaz poskytnutí nepřímé podpory (např. cenovým zvýhodněním prodávajícího). Zároveň ohraničuje z hlediska veřejné podpory problematické situace: vložené prostředky převyšují hodnotu společnosti, nenávratnost prostředků v přiměřené době, nevyužití kapacity, apod. (Bulletin EC 9-1984, str. 94). Naopak jako bezproblémové uvádí např. založení společnosti se 100 % účastí veřejné instituce za předpokladu, že je prokázána návratnost vkládaných prostředků. Evropská úprava veřejné podpory klade vysoké nároky na účetnictví výzkumných organizací, které musejí s ohledem na průkaznost původu prostředků účtovat tzv. metodou full-cost⁶⁵ a striktně oddělovat hlavní a vedlejší činnost, doplňkovou činnost a vytvořit sazby tržních cen za služby a související aktivity⁶⁶.

⁶³ V anglických textech je používán termín *state aid*, který je do češtiny překládán jako státní podpora. Tento termín je i v českém stejnopise Rámce. S ohledem na charakter a zdroje veřejného financování je vhodnější v češtině používat termín veřejná podpora. Tento termín pokrývá širší spektrum poskytovatelů podpor financovaných z veřejných prostředků. (viz. např. (Kincl 2004, str.), (Janků a Mikušová 2012, str.))

⁶⁴ Str. 93 – 97, Public authorities' holdings in company capital.

⁶⁵ Cílem zavedení a uplatňování metody full cost, je zabezpečení vykazování skutečných nepřímých nákladů na projekty výzkumu a vývoje. Implementace je motivována snahou zkvalitnit informační systém organizace provádějící aktivity ve výzkumu a vývoji a poskytnout tak uživatelům hodnotnější podklady pro řízení a rozhodování (Wagner 2010, str.).

⁶⁶ Na úrovni jednotlivých institucí řešeno vnitřním předpisem.

Zákon o podpoře výzkumu a vývoje (zák. č. 130/2003 Sb.), zákon o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory a o změně zákona o podpoře výzkumu a vývoje (zák. č. 215/2004 Sb.⁶⁷) jako *lex generalis* a zákon o některých opatřeních ke zprůhlednění finančních vztahů v oblasti veřejné podpory a o změně zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty (zákon č. 319/2006 Sb.) jako *lex specialis* obsahují základní národní úpravu podpory výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků. Hlava první zákona o podpoře výzkumu a vývoje (dále jen „ZPVV“) se věnuje definici pojmu (§ 2 odst. 1) a definici výstupů (§ 2 odst. 2, pís. k) různých typů výzkumu (základní výzkum, aplikovaný výzkum, experimentální vývoj, inovace).

Z pohledu zakládání akademických spin off společností je stěžejní částí Hlava čtvrtá ZPVV, která upravuje vlastnictví majetku pro výzkum, vývoj a inovace (§ 15) a práva k výsledkům a jejich využití (§ 16). Česká úprava zde odpovídá moderním požadavkům vzdělanostní společnosti a navazuje na úpravu typu BDA, tj. vlastníkem majetku pořízeného z veřejné podpory je příjemce podpory, a stejně tak příjemci podpory patří práva k výsledkům činnosti ve výzkumu, vývoji a inovacích (dále jen „výsledek“). Podrobnou úpravu nakládání s právy k výsledkům musí upravit výzkumné organizace ve vlastních vnitřních předpisech (tj. vnitřní předpis o peněžitě či nepeněžitě účasti v jiných právnických osobách je úzce provázán s vnitřním předpisem o nakládání s výsledky činnosti; existence těchto dvou vnitřních předpisů je podmínkou, bez které nelze o zakládání akademických spin off společností uvažovat).

Využití výsledků je dále omezeno podle toho, v jakém rozsahu byl výsledek z veřejných prostředků financován. Zákon rozlišuje v § 16 odst. 4 čtyři kategorie: výsledky plně financované z veřejných prostředků, výsledky z větší části financované z veřejných prostředků (50 % – 100 %), výsledky z menší části podílově financované z veřejných prostředků (méně než 50 %) a výsledky nevyužité. U každé kategorie jsou nastavena konkrétní pravidla pro zpřístupňování výsledků ostatním subjektům, a lze z nich dovozovat pravidla platná pro nabytí účasti v akademické spin off společnosti. Konkrétní podmínky jsou stanoveny ve smlouvě o využití výsledků, avšak i zde může

⁶⁷ Zrušil zák. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře, a vyhlášku č. 435/2000 Sb., kterou se stanoví náležitosti informační povinnosti o poskytnuté veřejné podpoře.

(a často dochází) k sjednání omezení s povahou dohod omezujících soutěž, která by z pohledu kartelového práva mohla být nepřipustná⁶⁸.

U výsledků plně financovaných z veřejných prostředků má příjemce povinnost zpřístupnit výsledky za stejných podmínek všem zájemcům (výjimky může stanovit předpis Evropských společenství), výsledky s většinovým podílem veřejného financování se přednostně poskytují těm subjektům, které se podílely na financování výsledků z neveřejných zdrojů, u výsledků s menšinovým podílem veřejných prostředků je obligatorní součástí smlouvy o využití výsledku konkrétní dohoda o způsobu a termínech využití se všemi subjekty, které participovaly na podpoře z neveřejných zdrojů, a konečně, v případě nevyužití výsledků podílově financovaných z veřejných prostředků je příjemce povinen poskytnout výsledky za tržní cenu všem zájemcům, přičemž podmínky využití nesmí být diskriminující. Toto ustanovení se týká pozitivní i negativní diskriminace, a v případě vkládání výsledků do akademické spin off společnosti je splnění této podmínky klíčovým bodem, protože nepřipustné zvýhodňování třetích osob by mohlo vést k založení zakázané nepřímé podpory⁶⁹. Tuto úpravu je potřeba mít na paměti při zejména při realizaci vkladů do obchodních společností⁷⁰.

⁶⁸ Výjimku tvoří ustanovení spadající do blokové výjimky ve smyslu nařízení Komise (ES) č. 2659/2000 ze dne 29. listopadu 2000 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie dohod o výzkumu a vývoji a nařízení Komise (ES) č. 800/2008 ze dne 6. srpna 2008, kterým se v souladu s články 87 a 88 Smlouvy o ES prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné se společným trhem (obecné nařízení o blokových výjimkách).

⁶⁹ Aby se tedy jednotlivý případ kvalifikoval, jako veřejná podpora dle článku 107 SFEU musí naplňovat následující kritéria (a to kumulativně, pozn. aut.):

1. *Musí poskytnout příjemci podpory komparativní výhodu v rámci relevantního trhu, které by příjemce nedosáhl v rámci standardních tržních podmínek, popř. odebere možnost uplatnění ostatním soutěžitelům, kteří by byli mohli působit na trhu efektivněji, nebýt tohoto zkršení soutěže.*

2. *Podpora musí být poskytnuta členským státem EU, případně prostřednictvím státních (veřejných) zdrojů.*

3. *Podpora musí být selektivní.*

4. *Narušení obchodu mezi členskými státy.* (Janků a Mikušová 2012, str.), str. 24

⁷⁰ Výjimku lze připustit pouze v případech blokové výjimky nebo v případě podpory *de minimis* (nařízení Komise (ES) č. 1998/2006 ze dne 15. prosince 2006, o použití článků 87 a 88 Smlouvy o ES na podporu *de minimis*). Skupinová nebo bloková výjimka obsahuje přehled dovolených a nedovolených ujednání (tzv. bílé a černé kluzule). O odejmutí blokové výjimky může rozhodnout Komise a od 1. 5. 2004 národní úřad – Úřad na ochranu hospodářské soutěže a to v konkrétním případě, kdy by mohlo dojít k narušení soutěže na trhu.

Odlišný režim se týká veřejných zakázek, na něž pamatuje § 16 odst. 1 a odst. 2 ZPVV. Podle těchto ustanovení patří výsledek poskytovateli a zveřejnění i využití výsledků je možné pouze se souhlasem poskytovatele. Výjimku představují výsledky, které lze chránit podle pravidel pro ochranu duševního vlastnictví. U nich platí, že příjemce musí uplatnit k výsledkům právo, zajistit jejich ochranu a po udělení vlastnická práva převést na poskytovatele. Nejsou-li náklady na ochranu duševního vlastnictví součástí nákladů veřejné zakázky, má příjemce nárok na jejich náhradu poskytovatelem. Zveřejnit výsledky před podáním přihlášky na ochranu duševního vlastnictví lze pouze na základě písemně uděleného souhlasu poskytovatele.

4.4.2 Vkladová povinnost

Vkladová (ilační) povinnost je zvláštním zcizovacím úkonem, kterým je realizována základní, zákonná povinnost společníka spočívající v převodu určitého předmětu vkladu do vlastnictví společnosti (Dvořák 2006, str. 82). Ke splnění vkladové povinnosti dochází ve dvou vzájemně podmíněných krocích. Aby byla ilace perfektní, musí prvně dojít k upsání vkladu v předem stanovené výši zakladatelem (povinnost upisovací) a následně k jeho uhrazení spočívajícímu v předání předmětu vkladu ve prospěch společnosti (povinnost uhrazovací) (Dvořák 2006, str. 82). Každý společník se na základním kapitálu obchodní společnosti (s výjimkou akciových společností) podílí jediným vkladem, přičemž výše vkladu jednotlivých společníků může být odlišná. Výši vkladu stanoví zakladatelský dokument.

4.4.3 Předmět vkladu

Podle právní povahy můžeme rozlišit dva druhy předmětů vkladu: vklady peněžité a vklady nepeněžité. Vkladem peněžitým se rozumí určitá peněžitá částka v české nebo zahraniční měně, kterou zakladatel/společník složí ve prospěch společnosti. V případě, že je vklad uhrazen v zahraniční měně, vyžaduje zákon ustanovením § 58 odst. 1 ObchZ, aby byl vyjádřen i jeho ekvivalent v jednotkách české měny. Všechny ostatní vklady, tedy vklady, které nejsou tvořeny penězi, jsou vklady nepeněžitými (a to i v případě, že se jedná např. o cenný papír). Nepeněžitým vkladem mohou být věci hmotné (movitosti a nemovitosti) a věci nehmotné (práva a jiné majetkové hodnoty).

Nepeněžitým vkladem může být jen takový majetek, jehož hodnota je zjistitelná, a který lze ve vztahu k předmětu podnikání hospodářsky využít. Nepeněžitým vkladem⁷¹ naopak nemůže být provedení prací nebo poskytnutí služeb, např. závazek poskytovat realizaci analytických služeb Katedrou analytické chemie (snaha o zabránění fiktivních vkladů), hodnota osobní povahy (např. vědecká kvalifikace zaměstnance), vlastní pohledávka zakladatele společnosti (zákaz kapitalizace pohledávek) s výjimkou obsaženou v § 59 odst. 8 ObchZ. Při splnění podmínek stanovených zákonem lze zákaz kapitalizace pohledávek prolomit (§ 108 odst. 2, § 163 odst. 3 a § 178 odst. 4 ObchZ), avšak pouze v případě, kdy dochází ke zvyšování základního kapitálu, nikoli při zakládání společnosti.

Hodnota nepeněžitého vkladu musí být uvedena v zakladatelském dokumentu, pokud není ObchZ stanoveno jinak s tím, že jeho hodnota musí být v případě vkladu do společnosti s ručením omezeným či akciové společnosti stanovena znaleckým posudkem⁷². Znalec musí být na společnosti nezávislý a jmenuje jej příslušný obecný soud navrhovatele (§ 59 odst. 3 ObchZ). Nepeněžitý vklad musí být splacen před zápisem výše základního kapitálu do obchodního rejstříku (§ 59 odst. 2 ObchZ). V případě vkladů realizovaných výzkumnými organizacemi platí některá omezení týkající se vkladu nemovitostí a ručení.

Omezeny jsou možnosti vkladů realizovaných vysokou školou, a to tak, že vysoká škola nemůže do právnické osoby vkládat nemovité věci z vlastnictví státu, poskytnutý příspěvek či dotaci. Stát, jakožto zřizovatel vysokých škol⁷³, za žádných okolností neručí za závazky vysoké školy.

Veřejná výzkumná instituce může učinit peněžitý nebo nepeněžitý vklad do jiné právnické osoby s podobnými restrikcemi jako veřejná vysoká škola. Rozdíl úpravy je v tom, že vkladem do jiné právnické osoby mohou být i nemovité věci vložené do veřejné výzkumné instituce zřizovatelem.

⁷¹ Zpřísněná pravidla týkající se výzkumných organizací vyplývající se zvláštních předpisů, např. § 20 ZoVŠ.

⁷² Netýká se vkladů podle § 59a ObchZ.

⁷³ Vysoké školy jsou zřizovány zákonem.

Majetkovou účast v jiné právnické osobě lze za úplatu nabýt i jinak, např. nabytím obchodního podílu ve společnosti s právním předchůdcem (derivativně). I tato možnost je omezena účelově tím, že dotčená právnická osoba musí provádět výzkum a vývoj nebo využívat výsledky hlavní činnosti veřejné výzkumné instituce. Veřejná výzkumná instituce nesmí do jiné právnické osoby vložit prostředky z poskytnuté dotace nebo podpory s výjimkou institucionální podpory výzkumné organizace (ve smyslu § 3 odst. 3 zákona o podpoře výzkumu a vývoje) podle zhodnocení jí dosažených výsledků.

Lze usuzovat, že nejčastějším typem nepeněžitého vkladu do akademické spin off společnosti bude vklad práva k některému z nehmotných statků. Nehmotný statek, respektive absolutní práva k nehmotnému statku mohou být předmětem nepeněžitého vkladu do obchodní společnosti, jen pokud jsou samostatně převoditelná, jejich hospodářská hodnota je zjistitelná (mj. vyplývá z čl. 7 Směrnice Rady č. 77/91/EHS, tzv. Druhé směrnice) a současně jsou ve vztahu k předmětu podnikání hospodářsky využitelná (Smejkal 1994, str. 205, Poláček a Attl 2006, str. 22, Hendrych 2009, str. 205).

Ke splacení vkladu práva k nehmotným statkům dochází v momentě uzavření smlouvy o vkladu. Tuto smlouvu uzavírá jménem společnosti správce vkladu (§ 60 odst. 2 ObchZ). Vlastnická práva k těmto vkladům přecházejí na společnost v den jejího vzniku, anebo účinností zápisu převodu nehmotného statku v příslušné evidenci (§ 60 odst. 1 ObchZ). Přechod vlastnických práv k nehmotným statkům je vyloučen v případě, že to odporuje vlastní povaze těchto práv či by to odporovalo uzavřené licenční smlouvě podle § 508 a násl. ObchZ.

4.4.4 Hodnota nepeněžitého vkladu

Stanovení hodnoty nehmotného statku je nezbytnou součástí příprav vedoucích k založení obchodní společnosti (akademické spin off společnosti nevyjímaje), neboť jeho hodnota musí být uvedena v zakladatelském dokumentu (§ 59 odst. 3 ObchZ). Přesné stanovení hodnoty výsledku činnosti jako nepeněžitého vkladu do obchodní společnosti v praxi představuje složitý problém, který je v případě inovativních

výsledků činnosti umocněn tím, že na trhu je velice obtížné najít analogický produkt či službu sloužící reálnému a sofistikovanému odhadu.

Hodnotu nepeněžitého vkladu do kapitálové obchodní společnosti stanoví na společnosti nezávislý znalec jmenovaný soudem (§ 59 odst. 3 ObchZ).

Legislativa vymezila definici a detailní postup oceňování v zákoně č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění pozdějších předpisů, avšak znalec není těmito metodami vázán – obchodní zákoník ani související právní předpisy na tento zákon neodkazují. Nehledě na skutečnost, že metody zde uvedené, např. tzv. nákladový způsob (součet všech nákladů nutných a vynaložených k vytvoření), který tento zákon definuje v § 2, nemusejí poskytnout pravdivý obraz o skutečné tržní ceně daného majetku, a v případě nepeněžitého vkladu ve formě nehmotného statku může dojít k významnému, nežádoucímu zkreslení hospodářského stavu společnosti (podhodnocením, nebo nadhodnocením skutečného kapitálu) (Smejkal 1994, str. 206, Shane 2004, str. 277).

Častěji využívaným způsobem odhadu je odhad tržní, ve kterém se odrážejí reálné poznatky o oceňovaném majetku s tržními projevy, makro- i mikroekonomickým kontextem, prognózami vývoje, současnou hodnotou budoucích finančních toků apod. (Smejkal 1994, str. 205). Nepeněžitý vklad se oceňuje cenou obvyklou, čímž se rozumí, že se vychází z analogických situací, avšak z povahy věci (výsledku činnosti) ani tento postup není v souvislosti s oceňováním nehmotných statků při zakládání akademických spin off společností vždy spolehlivý, protože exaktní ekonomicko-matematické modely v situaci, kdy je na trh uváděn zcela nový, inovativní a nezřídka revoluční produkt či služba, často selhávají, a tak odhad vychází spíše z empirické zkušenosti hodnotitele (Smejkal 1994, str. 205, Shane 2004, str. 279, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 22)⁷⁴. Tuto situaci částečně řeší § 59 odst. 7 ObchZ, který ukotvuje způsoby doplnění hodnoty

⁷⁴ Tuto skutečnost ilustruje i bohatá kazuistika v zahraniční literatuře. Příkladem uvádím zkušenost z Univerzity v Berkley. Ta v roce 1999 využila licenci k software v jedné ze svých spin off společností. Inktemi byla společnost založená profesorem Ericem Brewerem a jeho doktorským studentem Paulem Gauthierem, a její činnost byla zaměřená na tvorbu software pro internetové prohlížeče. Univerzita v Berkley poskytnutím licence ke komercializaci získala 6667 akcií s vyčíslenou hodnotou 50 000 USD, v červenci 2000 se hodnota přehoupla přes 870 000 USD, avšak ani ne o dva roky později, po pádu tzv. dot-com společností v dubnu 2002, spadla na pouhých 19 000 USD. (Kenney a Goe 2004, str.)

nepenížitého vkladu v penězích v případě, že jeho hodnota nedosahuje částky stanovené při založení společnosti. To platí i v případě, že společník splatil vklad až po vzniku společnosti a hodnota tohoto vkladu nedosáhne hodnoty, na kterou byl původně oceněn. V případě snížení hodnoty vkladu (podhodnocení) je nutností opatření nového znaleckého posudku, ze kterého bude lze rozdíl v hodnotě nepenížitého vkladu vypočítat. Při zpracování tohoto znaleckého posudku by měla být využita stejná metodika oceňování, která byla použita při zpracování prvotního posudku. Toto ustanovení se použije pouze tehdy, pokud reálná hodnota nepenížitého vkladu klesne pod hodnotu stanovenou ve smlouvě či stanovách.

4.4.5 Výsledek činnosti jako nepenížitý vklad

Výsledek činnosti jako nehmotný statek (srov. Příloha 8 Schéma práv k duševnímu vlastnictví a jejich významu pro založení spin off společnosti, str. 134) je stěžejní složkou při vymezení předmětu podnikání akademické spin off společnosti, která se rozhodla pro účast na podnikání formou nepenížitého vkladu, bez ohledu na to, zda je předmětem nepenížitého vkladu do nově vznikajícího podnikatelského subjektu určeného k jeho komercializaci, anebo je nabytí účasti na podnikání již existující společnosti. Podstatným tématem při zakládání akademické spin off společnosti musí být úvaha nejen o jeho právní formě (patent, průmyslový vzor, program apod.), ale též o vlastní povaze a typu výsledku činnosti, který má být společností využíván, aby bylo lze rozhodnout o způsobu jeho transferu. Z tohoto pohledu je na místě rozlišování výsledků činnosti do dvou dílčích subsystémů:

1. výsledky, vhodné pro proces spin off (převoditelné formou vkladu do základního kapitálu),
2. výsledky, které jsou vhodné pro licencování (poskytnutí licence, která není vkladem do základního kapitálu).

Akademické spin off společnosti jsou výjimečně účinným nástrojem při komercializaci účelově obecných výsledků činnosti, zejména vynálezů v rané fázi vývoje (Gilsing, Van Burg *et al.* 2010, str. 13). Hlavním důvodem je vysoký potenciál těchto výsledků pro úspěšný přechod do tržního prostředí, stejně jako do výrobních

procesů (Gilsing, Van Burg *et al.* 2010, str. 13-14). Literatura dokládá, že tento potenciál není napříč obory stejný⁷⁵.

Obecně platí, že pro založení akademické spin off společnosti, a tedy i pro nepeněžitý vklad do obchodní společnosti, jsou vhodnější výsledky činnosti z vědeckovýzkumných oborů (tzv. *science-based*; např. molekulární biologie), než z oborů vývojových (tzv. *development-based*; např. mikroelektronika) (Gilsing, Van Burg *et al.* 2010, str. 13).

Tabulka 1 Vlastnosti výsledku činnosti a zohlednění jeho potenciálu pro různý typ transferu (Shane 2004, str. 103, Gilsing, Van Burg *et al.* 2010, str. 13)

Založení akademické spin off společnosti	Poskytnutí licence zavedené společnosti
Revoluční výsledek	Postupně se vyvíjející výsledek
Neformulovaná a kodifikovaná znalost	Kodifikovaná znalost
Raná fáze	Pozdní fáze
Obecný účel	Konkrétní účel
Významná hodnota pro zákazníka	Přiměřená/nevelká hodnota pro zákazníka
Velký technický pokrok	Menší technický pokrok
Silná ochrana DV	Slabá ochrana DV
Věda a výzkum	Vývoj

O založení akademické spin off společnosti je vhodné přemýšlet tehdy, pokud by předmětem podnikání byla komercializace revolučního, přelomového výsledku činnosti v podobě neformulované či kodifikované znalosti v rané fázi vývoje. Mělo by se jednat o výsledek činnosti obecného účelu, jehož uvedení na trh bude představovat z pohledu zákazníka významnou hodnotu (Pavitt 1984, str. 343, Shane 2004, str. 104, Gilsing, Van Burg *et al.* 2010, str. 14). Zpravidla se tak jedná o výsledky činnosti z vědeckovýzkumných oborů, které představují velký technický pokrok a které vyžadují a umožňují silnou ochranu duševního vlastnictví (optimálně patent), anebo se opírají o

⁷⁵ Např. Garvin 1983, str. 3, Brown 1985, str. 19, Smilor, Gibson *et al.* 1990, str. 63, Dahlstrand 1997, str. 659, Choi a Lee 2000, str. 237, Thursby, Jensen *et al.* 2001, str. 59, Thursby a Kemp 2002, str. 110, Di Gregorio a Shane 2003, str. 209, Goldfarb a Henrekson 2003, str. 639, Druilhe a Garnsey 2004, str. 269, Shane 2004, str. 103, Van Looy, Ranga *et al.* 2004, str. 425, Vohora, Wright *et al.* 2004, str. 79, Debackere a Veugelers 2005, str. 321, Link a Siegel 2005, str. 253, Lockett, Siegel *et al.* 2005, str. 981, Phan, Siegel *et al.* 2005, str. 165, Declayn a Braet 2006, str. 4, Niosi 2006, str. 451, Peng 2006, str. 923, Scholten 2006, str. 12, Clarysse, Wright *et al.* 2007, str. 611, Rothaermel, Agung *et al.* 2007, str. 706, Yusuf a Nabeshima 2007, str. 75, Djokovic a Souitaris 2008, str. 226, Van Burg, Romme *et al.* 2008, str. 115, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 79, Tuunainen a Knuutila 2009, str. 684, Gilsing, Van Burg *et al.* 2010, str. 13, Goethner a Cantner 2010, str. 2, D'este a Perkmann 2011, str. 317, Festel 2012, str. 1.

neformulovanou (*tacit*)⁷⁶, těžko kodifikovatelnou znalost. Právě propojení silné ochrany duševního vlastnictví a neformulovaných znalostí autorů představuje konkurenční výhodu při dalším komerčně orientovaném rozvoji výsledku činnosti. Současně se jedná o takové výsledky činnosti, které jsou pro stávající etablované společnosti těžko adaptovatelné, s nízkým potenciálem kapitalizace v případě pořízení licence k nim (Pavitt 1984, str. 343, Shane 2004, str. 104, Gilsing, Van Burg *et al.* 2010, str. 14). V případě, že by společnost zavzala takový výsledek činnosti do svého podnikatelského portfolia, mohla by existenčně ohrozit sama sebe – inovativní produkt či služba by totiž mohla (a také se tak děje) významně ovlivnit charakter a kvalitu stávající produkce a služeb na relevantních trzích, a *de facto* přispět k oslabení a podkopání silné a stabilní pozice takové společnosti na trhu (Pavitt 1984, str. 343, Shane 2004, str. 105, Gilsing, Van Burg *et al.* 2010, str. 14).

Naopak poskytnutí licence etablované společnosti je vhodné a investičně zajímavé tam, kde se jedná o výsledek činnosti, který se vyvíjí postupně (se zázemím letitého vývoje). Vhodné pro tento způsob transferu technologií jsou kodifikované znalosti⁷⁷ v pozdní fázi vývoje, které budou sloužit specifickému, konkrétnímu účelu (Gilsing, Van Burg *et al.* 2010, str. 15 - 16). Typicky se jedná o těžko izolovatelné výsledky činnosti technického typu (např. elektromechanika, inženýrství, konstrukce). Uvedení tohoto výsledku činnosti na trh má z pohledu zákazníka nevelkou hodnotu/význam. Jedná se především o výsledky činnosti odrážející malý technický pokrok (vývoj, zdokonalení stávajícího poznání), s velice slabou možností ochrany duševního vlastnictví v nich obsažených (např. průmyslový vzor). Zpravidla se jedná o takový výsledek činnosti, jehož další vývoj a komercializace nejsou možné bez široké mezioborové spolupráce, případně vyžadující takové technologické a znalostní zázemí, které není nově vznikající společnost schopna finančně zajistit (a je zbytečné ji nově budovat) (Shane 2004, str. 107, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 82, Gilsing, Van Burg *et al.* 2010, str. 15).⁷⁸

⁷⁶ Český termín neformulovaná znalost (angl. *tacit knowledge*) je převzat z: (Bureš 2004, str.)

⁷⁷ U kodifikované znalosti je mnohem vyšší pravděpodobnost, že bude znovu použita. (Bureš 2004, str.)

⁷⁸ V červenci 2013 byla zveřejněna informace, že Masarykova univerzita uzavřela licenční smlouvu se společností Nano Fusion s. r. o. Předmětem licenční smlouvy jsou práva k užívání vynálezu na vytváření plazmatu ve štěrbinové trysce. Pořizovací hodnota licence včetně zařízení k jeho provádění byla 900 000 Kč, a v následujících letech univerzita získá další poplatky spojené s užíváním patentu. Vzhledem k tomu,

4.4.6 Obchodní tajemství a know-how

Imanentní vlastností akademických spin off společností je, že již od prvotních fází jejího založení dochází k obousměrnému přelévání informací (tedy z akademického prostředí do prostředí podnikatelského, z veřejného sektoru do sektoru soukromého). Nejmarkantnější je to v situaci, kdy jedním ze zakladatelů akademické spin off společnosti je původce výsledku činnosti chráněného právem duševního vlastnictví, jenž má být předmětem vkladu. V tomto kontextu nelze (anebo je nadmíru obtížné) zamezit přechodu obchodního tajemství nebo know-how mezi nově vznikající společností a mateřskou výzkumnou organizací, a současně lze dovodit, že obchodní tajemství nebo know-how budou možným předmětem vkladu do akademické spin off společnosti.

Obchodní tajemství je svou povahou neformálním nehmotným statkem, respektive jinou majetkovou hodnotou podle § 118 ObčZ, podobně jako know-how, což znamená, že k založení ochrany nevyžaduje kvalifikovaný právní úkon spočívající v podání přihlášky příslušnému úřadu, který o udělení ochrany rozhodne, jako je tomu např. v případě patentu. Pojmové znaky obchodního tajemství jsou obsaženy v ustanovení § 17 ObchZ. Toto ustanovení rozlišuje čtyři pojmové znaky, které tvoří základní předpoklady pro vytvoření ochrany obchodního tajemství. Jsou jimi skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, skutečnosti mající alespoň potenciální hodnotu, skutečnosti v obchodních kruzích běžně nedostupné, skutečnosti z vůle podnikatele určené k utajení. Pro úpravu a ochranu obchodního tajemství jsou relevantními ustanovení § 17 až 20 ObchZ a zároveň ustanovení § 44 a § 51 ObchZ o nekalé soutěži ve vazbě na ustanovení § 53 až 55 ObchZ. Z toho lze dovodit, že ochrana obchodního tajemství podléhá dvojímu typu ochrany, první, která vyplývá z generální klauzule proti nekalosoutěžnímu jednání obsažené v § 44 ObchZ, a druhé, která vyplývá z konkrétní skutkové podstaty nekalé soutěže spočívající v porušování obchodního tajemství, jak ji ukotvuje § 51 ObchZ.

že zakladatelé společnosti Nano Fusion s. r. o. jsou personálně napojeni na společnost Nanoteam s. r. o. (předního výrobce nanotechnologických produktů se zaměřením na komplexní ochranu povrchů pomocí nanotechnologie) lze předpokládat úspěšnou komercializaci tohoto patentu a zisky MU z licence, kterou k jeho využití poskytla. Dle mého názoru v tomto případě pravděpodobně došlo k vytvoření korporátní spin off společnosti za účelem využití nové nanotechnologie, jejímž původcem byla vysoká škola, nikoli tedy akademické spin off společnosti. Wiesnerová (11. 7. 2013, str.)“; dostupné z: <http://www.veda.muni.cz/veda-a-vyzkum/3783-spin-off-firma-koupila-licenci-na-plazmovou-trysku>

V české právní literatuře neexistuje jednotná definice „know-how“. Hendrych (2009) pracuje s následující definicí: „*Know-how (jak na to, vědět jak) nepatentované poznatky výrobně-technické, organizační, obchodní, receptury aj., vyplývající ze zkušenosti.*“ Vrchní soud v Praze se otázce know-how věnoval v rozhodnutí sp. zn. 7 CMO 209/2005-44 a jako výklad pojmu know-how uvedl, že se jedná o „*výrobně technické, organizační, obchodní a jiné poznatky, které umožňují vytvořit takový výsledný produkt, který by bez nich být vytvořen nemohl, a které jsou v daném okamžiku a místě výjimečné.*“⁷⁹ Nařízení Komise (ES) č. 772/2004 ze dne 7. dubna 2004 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod o převodu technologií obsahuje odlišnou definici. Pod termínem "know-how" rozumí „*soubor nepatentovaných praktických znalostí, které jsou získány zkušenostmi a pokusy a i) které jsou tajné, to znamená, že nejsou všeobecně známé a nejsou snadno přístupné, ii) které jsou podstatné, to znamená, že jsou důležité a užitečné pro výrobu smluvních výrobků, a iii) které jsou identifikované, to znamená, že jsou dostatečně srozumitelným způsobem popsány, takže lze prověřit, zda splňují kritéria tajnosti a podstatnosti.*“

Know-how může představovat významnou majetkovou hodnotu, a podobně jako ostatní nehmotné statky se může stát předmětem vkladu do vznikající společnosti, což může činit nemalé problémy při jeho definování, ale také při oceňování. I proto je potřeba v rámci samosprávné činnosti výzkumných organizací vyjasnit na vnitropodnikové úrovni pravidla, podle kterých bude know-how komercializováno. Úprava know-how a jeho ochrana není v českém právu výslovně zakotvena. Know-how lze chránit jako tzv. jinou majetkovou hodnotu ve smyslu ustanovení § 118 odst. 1 ObčZ. Ochrana know-how lze opřít o generální klauzuli zákazu nekalé soutěže (§ 44 ObchZ), případně o ustanovení týkající se porušování obchodního tajemství (§ 51 ObchZ) či ochrany důvěrných informací (§ 271 ObchZ). V případě poskytnutí práv k know-how lze uzavřít tzv. nepravou licenci (tj. smlouvu, kterou dojde k předání

⁷⁹ V české judikatuře s k otázkou oceňování know-how vyjádřil Vrchní soud v Praze 7 v usnesení sp. zn. 7 CMO 209/2005-44: „*Pro vklad do obchodní společnosti musí být poznatky oddělitelné od jejich nositelů (autorů) a zachytitelné na hmotném substrátu, v dokumentaci. Poznatky musí umožňovat jejich převod či přechod.*“

Otázka, zda se jedná o know-how v technickém smyslu, je otázkou znaleckou, otázka, zda se jedná o know-how jako nepeněžitý vklad do základního kapitálu společnosti, tedy zda předmět vkladu je ve skutečnosti know-how v právním smyslu, je otázkou právní, kterou nemůže řešit znalec, nýbrž soud.“

know-how jako nehmotného statku bez absolutní ochrany) nebo smlouvu o poskytnutí know-how (nepojmenovaná smlouva podle § 269 odst. 2 ObchZ).

Hajn (2010, str. 313) se kriticky staví k samotnému termínu know-how a jeho používání v legislativní, smluvní a jiné právní praxi. Ztotožňují se s jeho názorem, že přesné vymezení obsahu know-how je téměř nemožné. Do jisté míry mohou znalosti, vzdělání a dovednosti představovat hodnotu osobní povahy a proto by jejich převoditelnost byla nemožná. Převoditelnost je jedním ze základních znaků vkladu, proto se v případě zamýšleného vkladu know-how do základního kapitálu akademické spin off společnosti kloním k názoru, že bude vhodnější subsumovat případný výsledek činnosti v podobě know-how pod právně lépe vymezené instituty (obchodní tajemství, ochrana důvěrných informací apod.).

V situacích, kdy je takové podřazení vyloučeno, by pak měl být na vnitropodnikové úrovni zaveden rigidní systém pro vymezení pojmu know-how, jehož základnu by tvořil důkladný rozbor, identifikace a výčet všech složek, které zahrnuje (Hajn 2010, str. 313)⁸⁰, a v případě know-how jako nepeněžitého vkladu do akademické spin off společnosti důsledné uplatňování tohoto systému při uzavírání dohod o převodu technologií ve smyslu nařízení Komise (ES) č. 772/2004. Vklad know-how je splacen uzavřením písemné smlouvy, předáním dokumentace a sepsáním zápisu o jejím předání, přičemž na stanovení jeho hodnosti se vztahuje požadavek znaleckého posudku platný pro nepeněžitá vklady. Instituty obchodního tajemství a know how se z velké části obsahově překrývají, a ačkoli v jejich vymezení existují dílčí odchylky, v úpravě jejich možné ochrany a vkladu do společnosti jako nehmotného statku bude probíhat v podobném režimu. Podobná úprava se bude dotýkat převodu obchodního tajemství.

4.4.6.1 Rekodifikace

Rekodifikace soukromého práva změnila i ustanovení věnovaná právní úpravě vkladů. Změnou prošla definice samotného pojmu vklad, jenž je nově upraven v § 15 ZOK. Zákon o obchodních korporacích zároveň rozlišuje pojmy vklad a pojem předmět vkladu. Pojem vklad označuje „*peněžní vyjádření hodnoty předmětu vkladu do*

⁸⁰ Někdy sama taková identifikace a pokus o její písemnou dokumentaci naznačí, že se o žádné skutečné, penězi ocenitelné hodnoty nejedná. (Hajn 2010, str. 313).

základního kapitálu obchodní korporace,“ zatímco pojmem předmět vkladu nová úprava rozumí *„věc, kterou se společník nebo budoucí společník zavazuje vložit do obchodní korporace za účelem nabytí nebo zvýšení účasti v ní.“* Vklad je tedy pojmem označujícím peněžní, číselné vyjádření hodnoty věci, která je předmětem vkladu. V praktickém důsledku pak předmětem vkladu není věc, jež se společník zavazuje do společnosti vložit, ale ekvivalent její hodnoty vyjádřený v zákonné měně, kterou je česká koruna.

Významnou změnu dotýkající se institutu vkladů, zejména pak předmětu vkladu, přináší i NOZ, ve kterém je obsažena nová, široce pojatá definice věci (§ 489 NOZ: *„Věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.“*). Věcí není lidské tělo ani jeho části, i kdyby byly od těla odděleny, práva, jejichž povaha to nepřipouští, a v určitých souvislostech živá zvířata (ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze, a ve kterých je lze považovat za věci movité § 494 NOZ). Z nové úpravy věci lze též dovodit, že vkladová povinnost nepeněžitého vkladu bude vždy splněna vložением věci, a i výsledný vkladem vzniklý podíl bude nehmotnou věcí (§ 496 odst. 2 NOZ: *„Nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty.“*). Předmětem nepeněžitého vkladu tak může být vše, co spadá pod definici věci v NOZ s tou podmínkou, že se musí podle § 15 odst. 3 ZOK jednat o věci ocenitelné, a zároveň věci, jejichž hodnota není záporná (např. předlužená nemovitost). Oceňování vkladu musí proběhnout předem známým způsobem, pokud tento způsob není znám, věc se nemůže předmětem vkladu stát.

Mezi podstatné změny, které přináší ZOK, patří ustanovení týkající se postupu oceňování nepeněžitých vkladů znalcem (ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným je relevantním § 143 ZOK), kdy právo volby osoby znalce není svěřeno výhradně soudu. Nově bude moci znalce zvolit i zakladatel/společník, později jednatel, přičemž určitou formou soudní ingerence je, že se musí jednat o znalce uvedeného v seznamu soudních znalců vedeného soudem. Znalecký posudek pak musí obsahovat nejen vlastní ocenění předmětu vkladu, ale také popis použité metodiky a zdůvodnění.

4.5 Podíl

Účast společníka v obchodní společnosti a práva a povinnosti z této účasti plynoucí jsou označovány jako obchodní podíl. Obchodní podíl má dvě vzájemně neoddělitelné stránky, stránku kvalitativní, vyjadřující míru účasti společníka na společnosti a rozsah společnických práv a povinností, a stránku kvantitativní, spočívající v hodnotě podílu jako předmětu právního vztahu. Z pohledu kvalitativní stránky je podíl vyjádřením vzájemného právního vztahu, jenž se vytváří mezi společníky a společností uvnitř společnosti, tzv. společnický vztah. Obsahem společnického vztahu je soustava oprávnění a povinností, které vytvářejí vnitřní systém fungování společnosti. Podíl je projevem spojení společníků se společností po té, co se po svém vzniku společnost právně od společníků osamostatnila. Společníci však nadále mají na společnost vliv, neboť jen oni mohou rozhodovat o způsobu naplňování účelu, pro nějž byla společnost založena. Společníci jsou subjekty právně oddělenými od obchodní společnosti, tzn., že nemají vlastnická ani podobná práva k majetku společnosti, avšak mezi společností a společníkem se vytváří vztah *sui generis*. Obchodní podíl nemá hmotnou povahu, je souborem práv majetkové i nemajetkové povahy a jako takovým s ním lze disponovat. Kvantitativní stránku vyjadřuje hodnota podílu, které není v prostoru a čase neměnná. V hodnotě podílu se odráží stav hospodaření a ekonomická situace společnosti, účel, pro který je hodnota podílu určována (např. při převodu obchodního podílu) a jiné faktory. S výjimkou podílu v akciové společnosti může každý společník nabýt pouze jeden podíl, který je nedělitelný.

Při určování rozsahu jednotlivých práv a povinností společníků je nutné, aby byla respektována zásada rovného zacházení, tedy aby při určování kritérií kvalifikace jednotlivých práv a povinností, jež jsou obsahem společnického vztahu, měli všichni společníci rovné právní postavení⁸¹. Zásada rovného zacházení není zásadou absolutní, i proto není v rozporu s případným asymetrickým vymezením kvantifikovatelných práv obsažených v zakladatelském dokumentu. Právní úprava dovoluje, aby u společnosti s ručením omezeným byla ve společenské smlouvě kvantifikovatelná práva upravena

⁸¹ Při stanovení přiměřených podílů ve společenské smlouvě je potřeba si uvědomit, že toto určení není konečné a může se v souvislosti s rozvojem akademické spin off společnosti proměňovat.

jinak, než podle základního poměru vkladu společníka k základnímu kapitálu jak jej upravuje § 114 odst. 1 ObchZ. Možnost založení nerovného postavení společníků je limitována zásadou poctivého obchodního styku a zásadou dobrých mravů. Asymetrické stanovení podílů společenskou smlouvou musí být odůvodněno.

Ustanovení o asymetrickém rozdělení obchodních podílů společenskou smlouvou jsou v případě zakládání akademických spin off společností velmi důležitá, neboť mezi klíčové otázky, které je potřeba již při zakládání akademické spin off společnosti s majetkovou účastí výzkumné organizace vyjasnit, je i otázka podílu výzkumné organizace na chodu a řízení společnosti. Při řešení této otázky bude potřeba reflektovat model, podle kterého akademická spin off společnosti vzniká. Jiný bude přístup v případech, kdy založení akademické spin off společnosti bude podléhat složitému systému schvalování ze strany akademických orgánů (model inkubátoru), jiná v případě volného zakládání s minimální participací výzkumné organizace (model nízké selekce).

Zkušenost ukazuje, že na úrovni obchodního vedení společnosti model personálního i faktického propojení s mateřskou institucí selhává, a v některých případech je zcela kontraproduktivní (př. rozhodnutí o poskytnutí peněžitého nebo nepeněžitého vkladu na zvýšení základního kapitálu, příplatek mimo základní kapitál jsou úkony, které podléhají předchozímu písemnému souhlasu správní rady výzkumné organizace), neboť ve skutečnosti může vést k nežádoucím průtahům jednotlivých rozhodovacích procesů a omezení životaschopnosti akademické spin off společnosti v tržním prostředí. Významnou právní překážkou je i samosprávný charakter výzkumné organizace jako právnické osoby veřejného práva. Vybraná rozhodnutí týkající se např. hospodaření vysoké školy musejí nejprve projít schvalovacím řízením jejími orgány, přičemž pro zasedání např. správní rady zákon stanoví minimální počet zasedání na dvě ročně. Tato praxe může být z hlediska fungování vysoké školy jako společníka významnou brzdou⁸².

⁸² Situace u akciové společnosti je odlišná, neboť společnická práva jsou vtělena do cenných papírů – akcií. Akciové společnosti mohou vydávat akcie různého druhu, a do každého z nich inkorporovat odlišná práva. Proto je u

Postavení výzkumné organizace a její zapojení do společnických vztahů se odvíjí od toho, že výzkumná organizace poskytuje určitý vklad (peněžitý či nepeněžitý), kterým se podílí na podnikání právnické osoby, a na oplátku očekává podíl na zisku, avšak nemělo by být jejím prioritním cílem jakkoli zasahovat do obchodního vedení společnosti. Její pozice jako společníka by měla být čistě formální. Do jisté míry by se optimální postavení výzkumné organizace v akademické spin off společnosti dalo přirovnat k postavení tichého společníka.

Tichý společník v rámci zvláštního obligačního vztahu (smlouvy o tichém společenství podle § 673 ObchZ) poskytuje podnikateli určitý vklad, kterým se podílí na jeho podnikání, a podnikatel se zavazuje, že bude tichému společníkovi vyplácet část čistého zisku z tohoto podílu vyplývající (Marek 2008, str. 25). Podíl tichého společníka musí být ve smlouvě přesně definován, jedná se o podstatnou náležitost smlouvy, s tím, že rozsah účasti tichého společníka na případném zisku i ztrátě musí být stejný. Tichému společníkovi nevznikají žádná práva, která by souvisela s právem podílet se na řízení společnosti (např. hlasovací právo), zákon mu však poskytuje právo na informace týkající se hospodaření podnikatele. Tichý společník tedy může nahlížet do účetnictví společnosti a vyžadovat předložení roční uzávěrky. Smlouva o tichém společenství nepodléhá principu publicity, nemusí se tedy zveřejňovat v obchodním rejstříku, což by bylo i proti jejímu smyslu (Marek 2008, str. 25). Hlavní motivací pro účast výzkumné organizace v akademické společnosti je podobně jako u tichého společníka generování ekonomického zisku plynoucího z poskytnutého vkladu, a tedy právo na podíl na zisku. Současně je trendem, že výzkumné organizace vkládají do společnosti pouze minimální vklad.

Tyto dvě premisy tak stojí proti sobě – s minimálním vkladem dosáhnou společníci při zachování pravidla, že velikost podílu se odvozuje od velikosti vkladu na základním kapitálu, pouze na minimální zisk. Proto se jeví jako vhodné definovat ve společenské smlouvě podíl nesymetricky, s konkrétním způsobem určení výše podílu na zisku, který bude převyšovat podíl na zisku vyplývající z vkladu do základního kapitálu,

akciových společností v případě vymezení práv, povinností, ale i většinového vlastníka rozhodná velikost hlasovacího práva. Současně se na akciové společnosti nevztahuje ustanovení o vypořádacím podílu.

a současně omezit výkon některých nemajetkových práv. Tento postup není v rozporu s dikcí obchodního zákoníku, neboť společenská smlouva může založit nerovné postavení společníků. Výslovně tak stanoví v § 123 odst. 1 ObchZ, který kromě rozdělení zisku mezi společníky v poměru jejich obchodních podílů předpokládá také možnost jiného způsobu rozdělení zisku. Podobně výše vkladu společníka nemusí být přímo úměrná počtu hlasů, které tím získá (§ 127 odst. 2 ObchZ). Dispozitivnost úpravy je omezena pouze ustanovením § 265 ObchZ, které obsahuje zásadu ochrany poctivého obchodního styku. Takto vymezené nerovnoměrné postavení musí být odůvodněno důležitým zájmem nemajetkové povahy. Společenský status výzkumné organizace, stejně jako investice učiněné do rozvoje technologie před její komercializací či spojení jejího prestižního jména s podnikáním soukromoprávního subjektu mohou takovým zájmem bezesporu být.

Kromě práva na informace o stavu hospodaření společnosti, které je garantováno i tichému společníkovi, je v zájmu výzkumné organizace (zejména pokud se vzdá nebo omezí některá práva související s řízením společnosti) ponechat si možnost účasti v kontrolních orgánech společnosti a možnost rozhodovat o otázkách souvisejících s vlastní existencí obchodní společnosti, zejména kontroly nad změnami společenské smlouvy.

Od velikosti podílu se odlišuje hodnota podílu, která je určena jako vyjádření míry účasti společníka na čistém obchodním majetku, tj. podíl označuje velikost majetku po odečtení všech závazků z hodnoty celkového majetku.

4.5.1.1 Rekodifikace

V rámci rekodifikace soukromého práva dochází k výrazné proměně institutu podílu ve společnosti s ručením omezeným, kdy ZOK opouští stávající koncepci jediného obchodního podílu, jímž se mohl společník na společnosti účastnit (Seemanová a Pokorná 2013, str. 6). Nová úprava předpokládá existenci tzv. kmenového podílu, který představuje základní účast společníka ve společnosti spolu se základními právy a povinnostmi z něj plynoucími (Havel 2011, str. 352). Společenskou smlouvou však bude lze vymežit i další, druhově neomezené a nevymezené podíly (Havel 2011, str. 352, Štenglová, Havel *et al.* 2013, str. 276 - 277).

S ohledem na zakládání akademických spin off společností považuji tuto změnu za velice pozitivní, neboť podle nové úpravy bude možné přesně specifikovat postavení výzkumné organizace jako společníka a zároveň reflektovat některé zvláštnosti, které z její účasti plynou. Projevem tohoto postavení může být například vytvoření podílu s přednostním právem výzkumné organizace na dividendu, s významným podílem na zisku nebo vytvoření podílu s vyšším právem vlivu na jednání společnosti (v tomto případě podílu společníka, který není výzkumnou organizací). Podle mne nová úprava přinese možnost jemnějšího a stratifikovanějšího aranžmá vlastnických práv, které bude reflektovat i strukturu velice složitých vlastnických a společnických vztahů. Přínosem nové úpravy bude i možnost certifikace podílů, tedy vytvoření jakési alternativy „akcie společnosti s ručením omezeným“ – kmenového listu. Kmenový list je cenným papírem převoditelný rubropisem, který umožní snadnější oběh podílů, a tedy usnadní dispozici s podíly (Havel 2011, str. 352, Štenglová, Havel *et al.* 2013, str. 278).

4.5.2 Vypořádací podíl

V případě, že účast společníka na společnosti zanikla za trvání společnosti z jiného důvodu, než z převodu či přechodu obchodního podílu, vzniká obchodní společnosti povinnost vyplatit společníkovi vypořádací podíl. Vypořádací podíl vyjadřuje míru zhodnocení společníkových investic do společnosti v momentě, kdy jeho účast na společnosti zanikla s výjimkou převodu či přechodu obchodního podílu. Účast společníka ve společnosti s ručením omezeným nemůže zaniknout jednostranným úkonem společníka, proto je v zákoně ukotvena možnost uzavření dohody společníku o ukončení účasti podle § 149a ObchZ nebo zrušení účasti společníka na společnosti soudem podle § 148 ObchZ. Vzhledem k tomu, že společníkovi nelze vyplatit jeho vklad, děje se vzájemné vypořádání se společníkem prostřednictvím vypořádacího podílu. Výše vypořádacího podílu se dle zákona stanoví na základě mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní uzávěrky, společenská smlouva může stanovit, že se bude vycházet z čistého obchodního majetku na základě posudku znalce určeného soudem. Vypořádací podíl se vyplácí v penězích a je splatný do 3 měsíců od schválení účetní uzávěrky nebo doručení posudku znalce, pokud není zákonem nebo společenskou smlouvou stanoveno jinak (str, Eliáš, Bartošiková *et al.* 2005, str. 62 - 65, Štenglová, Plíva *et al.* 2010, str. 249 - 251). Výše vypořádacího podílu nemusí být stanovena

z poměru obchodních podílů společníků, ObchZ v § 150 odst. 1 věta druhá umožňuje odlišnou úpravu ve společenské smlouvě. Myslím, že i zde by bylo vhodné určit vypořádací podíl výzkumné instituce podle stejného klíče a ze stejných důvodů, jako tomu je v případě nesymetrického rozdělování podílu na zisku mezi společníky.

4.5.2.1 Rekodifikace

Zákon o obchodních korporacích nenavazuje na úpravu vypořádacího podílu v ObchZ. Podle nové úpravy v případě zániku účasti společníka jinak než převodem podílu bude na jeho podíl pohlíženo jako na podíl uvolněný (§ 212 odst. 1 ZOK). Takto uvolněný podíl nebude přecházet na společnost, nýbrž zůstane ve vlastnictví bývalého společníka s tím, že společnosti vznikne dispoziční právo s uvolněným podílem – společnost se stane zmocněncem (§ 212 odst. 3 ZOK). Společnost jako zmocněnec má povinnost prodat uvolněný obchodní podíl a výtěžek po odečtení nákladů a pohledávek vězících za společníkem vyplatit bývalému společníku, jeho dědicům nebo věřitelům (§ 213 odst. 2 ZOK). Vedle tohoto postupu lze ve společenské smlouvě určit vypořádací podíl i jinak (§ 214 odst. 2 ZOK), např. podílem na vlastním kapitálu společnosti (Štenglová, Havel *et al.* 2013, str. 405 - 408). V případě akademických spin off společností považují za vhodné upravit otázku vypořádacího podílu společenskou smlouvou, protože si myslím, že v případě prodeje uvolněného podniku a předkupního práva společníků na uvolněný podíl by mohlo v závislosti na úspěšnosti prodeje docházet k neúmyslnému, ale i záměrnému snížení jeho hodnoty. Proto by ustanovení o způsobu výpočtu vypořádacího podílu mělo být součástí společenské smlouvy s tím, že se jedná o ustanovení chránící rovné postavení všech společníků.

4.5.3 Podíl na likvidačním zůstatku

Pokud byla společnost zrušena s likvidací, náleží společníku obchodní společnosti, v případě že z likvidace vyllynul likvidační (majetkový) zůstatek, podíl na likvidačním zůstatku (§ 61 odst. 4 ObchZ). Tato premisa platí v případě, že ke zrušení společnosti nedochází konkurzem v rámci insolvenčního řízení. Proces likvidace společnosti, tedy vypořádání majetku společnosti, pro kterou likvidaci stanoví zákon, je, třífázový proces. V prvním stupni musí dojít ke zrušení společnosti – tj. společnost končí s činností, k jejíž realizaci (za jejímž účelem) byla zakládána. Po zrušení

společnosti, ve druhé fázi, končí existence společnosti jako právnické osoby – likvidace (Eliáš, Bartošíková *et al.* 2005, str. 65, Štenglová, Plíva *et al.* 2010, str. 251). V této fázi sepíše likvidátor (jmenovaný statutárním orgánem společnosti nebo soudem) zápis deklaratorní povahy, který obsahuje zprávu o průběhu likvidace a představuje návrh na rozdělení likvidačního zůstatku. Pravidla pro vypořádání společnosti pro případ jejího zániku stanoví společenská smlouva, stanovy, subsidiárně jsou ukotvena v ObchZ. Tuto zprávu likvidátor předkládá společníkům nebo statutárnímu orgánu ke schválení. V případě, že je návrh odsouhlasen, stává se likvidační podíl splatným. Do 30 dnů od vyplacení likvidačních podílů podává likvidátor návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku, čímž je zahájena třetí fáze. Společnost a společenské vztahy zanikají ke dni výmazu společnosti z obchodního rejstříku (Eliáš, Bartošíková *et al.* 2005, str. 68).

4.5.3.1 Rekodifikace

V rámci rekodifikace soukromého práva byla obecná úprava likvidace vtělena do § 187 a násl. NOZ, přičemž ZOK tuto obecnou úpravu rozšiřuje ustanovením § 94 ZOK. Katalog pravidel při likvidaci obchodní korporace rozšiřuje o povinnost likvidátora předložit zprávu o průběhu likvidace, návrh na použití likvidačního zůstatku a účetní uzávěrku nejvyššímu orgánu společnosti (§ 94 odst. 1 ZOK) a současně v § 94 odst. 2 ZOK stanoví archivační povinnost v podobě úschovy dokumentů o likvidaci společnosti po dobu 10 let, která v případě zániku společnosti náleží likvidátorovi, a v případě zániku bez likvidace jejímu právnímu nástupci (Štenglová, Havel *et al.* 2013, str. 213).

4.6 Zrušení a zánik společnosti

Ke zrušení obchodní společnosti může vést celá řada důvodů. Společnost může být zrušena rozhodnutím společníků nebo orgánu společnosti, zrušením konkurzu pro nepostačující majetek dlužníka či po splnění rozvrhového usnesení, pro nečinnost (společnost nesvolala valnou hromadu, nebyly zvoleny orgány, kterým vypršelo období), pro porušování zákonných podmínek, pro uplynutí doby, na kterou byla zřízena, pro splnění účelu, pro který byla zřízena apod. Společnost se zrušuje dobrovolně (tzv. disolucí, rozpuštěním společnosti) anebo nuceně (rozhodnutím soudu).

Rozlišují se dvě formy zrušení, zrušení s likvidací (bez právního nástupce) a zrušení bez likvidace (nastane v případě konkurzu anebo v případě zrušení s právním nástupcem). V případě akademických spin off společností neshledávám žádné odchylky od běžného postupu při zrušení a zániku společnosti, proto tuto otázku podrobněji nerozvádím.

5 Správa a řízení společnosti

Pojem správa a řízení společnosti je českým překladem častěji užívaného anglického termínu *corporate governance*, který se začíná ve světové literatuře objevovat ve druhé polovině 80. let, do českého prostředí pak proniká v druhé polovině 90. let (Kislingerová 2011, str. 34). Ačkoli se původně jednalo o pojem ryze ekonomický, dnešní studie správy a řízení společnosti kladou vysoký důraz na interdisciplinární přístup, ve kterém se mísí poznatky věd ekonomických, právnických, sociologických, psychologických, ale také věd environmentálních.

Jeho definice není jednotná, nejčastěji užívanou je pak ta, obsažená v odstavci 2.5 zprávy Cadburyho komise^{83 84}, která stanoví, že správa a řízení společnosti představuje systém, kterým jsou společnosti řízeny a kontrolovány/spravovány. Širší definici téhož obsahují Principy správy a řízení společnosti vydané v roce 2004 Organizací pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD)⁸⁵, které jako hlavní znaky správy a řízení společnosti uvádějí soubor vztahů mezi exekutivními orgány, společníky, managementem a dalšími zainteresovanými skupinami včetně zohlednění struktury stanovených cílů a způsobů, jak jich dosáhnout⁸⁶. Principy OECD ve verzi z roku 1999 se staly předlohou pro sestavení a vydání prvního českého Kodexu správy a řízení společnosti, které ve spolupráci s britskými experty vydala Komise pro cenné papíry v roce 2001. Tento Kodex prošel, v návaznosti na revizi Principů OECD v roce

⁸³ The Financial Aspects of Corporate Governance, dostupné z:

www.ecgi.org/codes/documents/cadbury.pdf

⁸⁴ Cadburyho komise byla svolána v květnu 1991 z iniciativy Financial Reporting Council (nezávislého regulátora v oblasti správy a řízení společností Velké Británie a Severního Irsku) a London Stock Exchange, akciové burzy, na jejímž zasedání se účastnili také zástupci z oblasti účetnictví. Jejím cílem bylo vytvoření dokumentu, ve kterém by byly shrnuty poznatky, rady a principy poskytující společností dostatečné zázemí pro vytvoření takové správy a řízení, které by eliminovaly rizika týkající se organizace vnitřní správy společnosti, účetní standardy atd. Zpráva byla publikována v prosinci 1992 a stala se modelovým dokumentem pro úpravu správy a řízení podniku v zemích Evropské unie, Světové banky atd. londýnské burzy. podle <http://www.jbs.cam.ac.uk/cadbury/report/>

⁸⁵ OECD Principles of Corporate Governance, dostupné z:

www.oecd.org/corporate/ca/corporategovernanceprinciples/31557724.pdf

⁸⁶ „*Corporate governance involves a set of relationships between a company's management, its board, its shareholders and other stakeholders. Corporate governance also provides the structure through which the objectives of the company are set, and the means of attaining those objectives and monitoring performance are determined. Good corporate governance should provide proper incentives for the board and management to pursue objectives that are in the interests of the company and its shareholders and should facilitate effective monitoring*“, OECD Principles of Corporate Governance, str. 11

2004 a doporučení Evropské komise dílčími změnami, a ve své druhé podobě je dokumentem, kterým se řídí české společnosti. Primárně je určen společnostem, jejichž cenné papíry jsou kótovány na regulovaném trhu, ale ostatním společnostem se nebrání, aby se k jeho obsahu přihlásily a v přiměřeném rozsahu se jím řídily⁸⁷.

Bez ohledu na zvolenou definici můžeme říci, že vlastní obsah pojmu správa a řízení společnosti můžeme rozdělit do dvou významových rovin, kdy pojem správa společnosti označuje soubor vlastnických vztahů a systémů, kterými jsou uplatňována práva na řízení podniku, a pojem řízení společnosti, který označuje kompetenční strukturu a úkoly řídicího managementu. Správa a řízení společnosti se realizuje prostřednictvím vnitřních a vnějších nástrojů, které mají svou oporu buď v normách tzv. *hardlaw* (právních norem vynutitelných státem, zejména pak zákonů), nebo tzv. *softlaw* (právních norem bez vynutitelnosti, příkladem může být Kodex) (Kislingerová, Nový et al. 2005, str. 37).

Otázka správy a řízení společnosti je specifickým problémem kapitálových společností, respektive všech společností, ve kterých společník ručí maximálně do výše svého vkladu. Právě zde dochází k oddělení kapitálového prvku od prvku osobního, a tedy i oddělení konkrétní osobní odpovědnosti společníka za podnikání společnosti a jeho přenesení na „anonymní“ orgán společnosti, které v důsledku mohou vést ke snížení transparentnosti činností společnosti (Dědič, Štenglová et al. 2012, str. 3, 388).

Pravidla správy a řízení společnosti se tak v režimu obchodního zákoníku vztahují na jednání valné hromady, dozorčí rady a představenstva, v režimu zákoníku práce pak zavazují management, zaměstnance, a to v jednání orientovaném nejen dovnitř, ale i vně společnosti. V režimu souvisejících předpisů se pak dotýkají ostatních zájmových skupin. Z tohoto pohledu je pro úspěšné bytí společnosti nutné, aby se jak společníci (potažmo vlastníci), tak osoby v řídicích pozicích dohodli na jasném cíli, ke kterému společnost spěje, tedy v širším smyslu k cíli, který bude vyvažovat a zrcadlit vzájemné zájmy *shareholders* (společníků – společníků, akcionářů) a *stakeholders* (společníků a zainteresovaných stran – věřitelů, dodavatelů, zaměstnanců a jejich rodin,

⁸⁷ Kodex správy a řízení společností založený na Principech OECD (2004) dostupný z http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2004_Kodex-spravy-a-rizeni-spolecnosti-zalozenych-na-zasadach-OECD.pdf

lidí žijících v okolí společnosti, obchodních partnerů, zákazníků, vlád, místních samospráv a v případě akademických spin off společností zcela klíčové osoby – výzkumné organizace).

Správa a řízení společnosti je významným nástrojem ochrany zájmů, investic a podnikatelských záměrů vlastníků společnosti, který vzniká v momentě oddělení vlastnictví od řízení společnosti. Tímto momentem přechází dispozice společností do rukou výkonných orgánů, jejichž zájmy se mohou diametrálně odlišovat od zájmu *shareholders* (ovšem ti vkladem vlastního kapitálu do společnosti nesou finanční riziko) – a vzniká tzv. *agency relationship*, vztah mezi vlastníkem společnosti a správcem společnosti (zastupujícím, *agent*). Právě tento vztah ovšem představuje hlavní třetí plochy, neboť zájmy osob pověřených správou a řízením společnosti se mohou významně lišit od zájmů osob, které jsou vlastníky společnosti, a jeho vyústěním může být tzv. *agency-principal problem* (problém správce a pána). Problém správce a pána spočívá v nesymetrickém přístupu k informacím ze strany managementu a vlastníků společnosti, který se nejvýrazněji projevuje v situaci, kdy management společnosti pověřený její správou a řízením může zneužít těchto informací k vlastnímu oportunistickému chování a zisku vlastního prospěchu na úkor společnosti a zájmů jejích vlastníků (Urban 2011, str. 219 - 220).

5.1 Nástroje správy a řízení společnosti

Teorie vymezuje několik druhů členění nástrojů správy a řízení společnosti, mezi základní kategorie patří dělení na nástroje ekonomické a nástroje právní, přičemž obě tyto kategorie můžeme s ohledem na směr jejich působení rozdělit do dílčích subsystémů – nástroje vnitřní a nástroje vnější. Základním předpokladem pro fungování ekonomických nástrojů je dobře fungující kapitálový trh s vysokou mírou likvidity investic (tj. snadným), rozvinutý produktový trh a silný trh práce s kvalitními manažery. Právní nástroje zahrnují v první řadě právní řád jako nejšířěji definovaný nástroj. Výsadní postavení pak má právo obchodních společností v rámci kterého jsou vytvořeny základní podmínky, struktury a instituty upravující činnost, práva a povinnosti vnitřních orgánů společností, ale také vymezeno postavení, práva a povinnosti *shareholders*. Doplňkovou funkci a postavení plní kodexy správy a řízení společnosti, dobrovolně vytvářené, právně nevymahatelné, samoregulační a podpůrné

soubory pravidel, jejichž hlavním účelem je zajištění optimálního chodu společnosti opírajícího se o nezávislou kontrolu, s vyváženými vztahy jednotlivých skupin a transparentním řízením.

5.2 Pravidla správy a řízení společnosti

Z textace Cadburyho zprávy a Principů OECD můžeme vyvodit základní principy, které by měly zajistit řádnou správu a řízení společnosti. Mezi ně patří zejména princip spravedlivého zacházení se *shareholders* bez ohledu na to, zda se jedná o menšinového nebo většinového společníka, princip ochrany zájmů *stakeholders* - zainteresovaných skupin (projevený v právní, smluvní, ekonomické, environmentální, společenské, etické odpovědnosti), princip péče dobrého hospodáře a loajality, princip vnitřní finanční kontroly nebo princip vnitřní informační povinnosti.

U akademických spin off společností hraje významnou roli posílení principu ochrany zájmu *stakeholders* vtělené do společenské odpovědnosti korporace, zohledňující dopady aktivit společnosti na okolí. Akademické spin off společnosti z drtivé části slouží ke komercializaci výsledků činnosti, jejichž výzkum byl bohatě financován z veřejných prostředků. Prioritním tématem při zakládání těchto společností by proto měla být snaha o nastolení rovnováhy a uzavření kompromisu tak, aby mezi soukromým ziskem akademické spin off společnosti a návratností investic do veřejného systému nedocházelo k nespravedlivým nepoměřům, a tedy, aby se pokud možno zabránilo excesivní privatizaci zisku plynoucímu z komercializace tržně atraktivního aplikovaného výzkumu a socializaci ztrát, které s sebou nese ekonomicky velice náročný, ale komerčně méně zajímavý základní výzkum. Jedním z nástrojů, který by mohl tento nepoměr tlumit, je asymetrické rozdělování zisku, kdy výzkumná organizace by měla prioritní postavení vůči ostatním společníkům s tím, že zisk z podnikatelských aktivit se bude přelévat do rozvoje aktivit, ke kterým byla výzkumná organizace primárně zřízena – tj. do vzdělávání, vědy a výzkumu. Dalšími nástroji by mohlo být zařazení spolupráce na studentských projektech a kvalifikačních prací, bezplatné poskytování konzultací, přednášek, stáží v provozu akademické spin off společnosti apod.

Typicky se pravidla správy a řízení společnosti vztahují na velké veřejné korporace, které mají velké množství společníků/akcionářů a kde správní orgány fungují jako mezičlanky efektivního propojení vlastníků a vedení společnosti (Urban 2011, str. 214).

Akademické spin-off společnosti jsou v tomto ohledu zvláštní - většinou jsou zakládány jako malé obchodní společnosti disponující produktem/prototypem produktu, pro který neexistuje/není vytvořena síť odběratelů a zákazníků, které se ovšem velice rychle po svém vzniku rozrůstají a obsazují významné niky na svých relevantních trzích, procházejí organizačními změnami a často přeměny právní formy (Grundeis a Talaulicar 2002, str. 4, Nicolaou a Birley 2003, str. 342, Shane 2004, str. 17, Rothaermel, Agung *et al.* 2007, str. 691, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 172, Bjørnåli a Gulbrandsen 2010, str. 108). V době zakládání společnosti se může zdánlivě jevit, že otázka systému řízení a správy společnosti se příliš neliší od standardní situace, opak je ovšem pravdou. Ukazuje se, s překvapivou, hranice přesahující pravidelností, že orgány akademických spin off společností prodělávají velice bouřlivý vývoj, a v krátkodobém horizontu se významně personálně obměňují (Gilsing, Van Burg *et al.* 2010, str. 22). Tým zakladatelů je obvykle tvořen skupinou vědců (málokdy jedincem) z jednoho pracoviště, velmi často s vzájemnými přátelskými vazbami, občas je k založení týmu přizván externí spolupracovník s manažerskými zkušenostmi, nejčastěji z blízkého okolí některého výzkumníka (Grundeis a Talaulicar 2002, str. 4, Nicolaou a Birley 2003, str. 342, Shane 2004, str. 17, Rothaermel, Agung *et al.* 2007, str. 691, Wright, Mustar *et al.* 2008, str. 172, Bjørnåli a Gulbrandsen 2010, str. 108). Struktura tohoto prvotního týmu se během růstu společnosti dynamicky mění tak, aby reflektovala aktuální potřeby, neboť tým zakladatelů, který je jádrem pro vytvoření statutárního orgánu, zpravidla nedisponuje zkušenostmi a znalostmi nutnými pro úspěšné řízení podniku (Grundeis a Talaulicar 2002, str. 4, Shane 2004, str. 17, Bjørnåli a Gulbrandsen 2010, str. 108), a velmi záhy hledá konzultanty a spolupracovníky, kteří by jim pomohli s obchodním vedením společnosti (Grundeis a Talaulicar 2002, str. 4, Bjørnåli a Gulbrandsen 2010, str. 108), neboť sami jsou vázáni ještě zaměstnaneckým vztahem k výzkumné organizaci. Bjørnåli a Gulbrandsen (2010, str. 108) popisují až sedm generací statutárních orgánů u norských akademických spin off společností za 24 měsíců podnikání. Tato vysoká míra fluktuace byla dána potřebami, které si vyžádal trh.

V první fázi docházelo k nahrazení některého ze zakladatelů-vědců v řídicí pozici/statutárního orgánu za odborníka příšedšího z vnějšího prostředí, ten postupně obměnil tým tak, že z něj zakladatelé postupně odešli, a věnovali se především vývoji a výzkumu, namísto správy a řízení společnosti. Spolu s těmito změnami v personálním obsazením orgánů dochází k nárůstům konfliktů, zejména pak *agency-principal* konfliktu.

Jelikož akademické spin off společnosti se pohybují v rychle se měnícím tržním prostředí, musí i vnitřní systém řízení a kontroly odpovídat personálním, finančním i technologickým požadavkům při získávání zdrojů a informací (Grundeis a Talaulicar 2002, str. 6, Bjørnåli a Gulbrandsen 2010, str. 109).

Právní předpisy, které předpokládají vytvoření kolegiálních orgánů na úrovni vrcholového managementu a zřízení dozorčích rad, ze své podstaty nepřímou vedou ke zpomalení rozhodovacího procesu, a tím i k ovlivnění pozice společnosti na trhu. Na druhou stranu rozhodování v kolegiu se zpravidla opírá o detailnější znalosti, hlubší poznání a sofistikovanější analýzu řešeného problému (Grundeis a Talaulicar 2002, str. 6 - 8), než je tomu v případě společností založených na modelu jednočlenného statutárního orgánu či modelu CEO (Grundeis a Talaulicar 2002, str. 8 - 9, Bjørnåli a Gulbrandsen 2010, str. 109). Nezávislé dozorčí rady výrazně zasahují do kontroly celého systému a podílejí se na zpomalení rozhodovacího procesu, proto bývá často jejich existence formalizována. Studie akademických spin off společností z Německa⁸⁸ a Norska ukazují, že při tvorbě systému správy a řízení společnosti dochází k určitým modifikacím zákonem předpokládané struktury, a že tyto modifikace (leckdy na, až za hranou zákona, proto realizované skrytě) jsou odrazem specifických požadavků inovativního podnikání s vazbou na rychlý rozvoj trhu (Grundeis a Talaulicar 2002, str. 10, Bjørnåli a Gulbrandsen 2010, str. 109). Zároveň se však ukazuje, že dozorčí orgány se stávají pravidelnou součástí struktury vnitřní organizace společnosti (i v případě, kdy je jejich zřízení fakultativní) a, taktéž nepovinné, vědecké rady (SAB – *Scientific Advisory Board*) (Grundeis a Talaulicar 2002, str. 10, Bjørnåli a Gulbrandsen 2010, str. 98).

⁸⁸ Chování německých akademických spin off společností je z hlediska českých právních reálií asi nejlepším příkladem.

5.3 Vnitřní nástroje správy a řízení společnosti

Klíčovou otázkou správy a řízení společnosti je definování působnosti a pravomocí vnitřních orgánů společnosti, včetně určení jejich organizace. V rámci těchto vnitřních struktur by měla být zohledněna nejen práva (v závislosti na klasifikačním kritériu práva majetková a nemajetková, hlavní a vedlejší, obecná a zvláštní, kvalifikovaná i všeobecná), ale i povinnosti jednotlivých společníků vůči společnosti.

Byť společnost s ručením omezením vykazuje některé prvky osobní společnosti, teorie ji řadí mezi společnosti kapitálové, a jako taková tedy musí zřídit základní orgány (Eliáš, Bartošíková *et al.* 2005, str. 291 - 292, Bartošíková a Štenglová 2006, str. 7). Právní úpravu týkající se zřizování jednotlivých orgánů, včetně vymezení jejich pravomocí a působnosti, obsahuje obchodní zákoník, po rekodifikaci zákon o obchodních korporacích a nový občanský zákon. Společnost s ručením omezeným povinně zřizuje valnou hromadu a statutární orgán, kterým je jeden nebo více jednatelů (nová úprava ZOK umožňuje vytvoření kolegiálního orgánu sboru jednatelů), nepovinně může zřídit dozorčí radu (Bartošíková a Štenglová 2006, str. 181). Dozorčí rada není jediným fakultativním orgánem, který může společnost s ručením omezeným zřídit, ve společenské smlouvě či zakladatelské listině lze upravit i jiné, zákonem nepředvídané a neupravené orgány, avšak u těchto orgánů musí být v zakladatelském dokumentu nebo stanovách jasně vymezená jejich působnost. Obecná úprava platná pro orgány společnosti obsažená v § 66 ObchZ platí s drobnými omezeními i pro společnost s ručením omezeným.

V souvislosti s fungováním zahraničních akademických spin off společností lze vysledovat zajímavý jev, kdy se kromě nepovinně zřizovaných dozorčích rad pravidelně v organizační struktuře společnosti objevují specializované orgány, nejčastěji označované jako vědecké rady, do jejichž působnosti spadá oblast vědy, vývoje a výzkumu související s rozvojem komercializovaného výsledku činnosti. Přestože v české praxi není zakládání fakultativních orgánů příliš časté, domnívám se, že v souvislosti se zakládáním akademických spin off společností se jeví jejich zřizování jako zcela racionální a opodstatněné.

5.3.1 Valná hromada

Nejvyšším orgánem společnosti s ručením omezeným, prostřednictvím kterého společníci realizují a uplatňují svá společnická práva, je valná hromada společníků. Valná hromada není nadána právní subjektivitou, je však projevem vnitřní organizační struktury společnosti (Holejšovský 2011, str. 4). Valná hromada je ze zákona trvale vytvořeným kolektivním orgánem, ve kterém mohou společníci kvalifikovaně vyjadřovat společnou vůli týkající se činnosti a existence společnosti (Eliáš, Bartošíková *et al.* 2005, str. 208). Společníci uplatňují své postoje prostřednictvím hlasování na jednotlivých zasedáních, přičemž počet hlasů jednotlivých společníků nemusí být totožný – síla společníka je určena společenskou smlouvou nebo zakladatelskou listinou. Společníci se valné hromady účastní osobně, nebo mohou být zastoupeni zmocněncem na základě písemné plné moci. Zmocněncem společníka se nemůže stát člen ani jednatel, ani člen dozorčí rady. Nová úprava ZOK mění postavení zmocněnce, když v § 168 odst. 2 zavádí jeho povinnost oznámit případný střet zájmů.

Základní působnost valné hromady upravuje § 125 ObchZ, další pravomoci může na základě zákona stanovit zakladatelský dokument. Valná hromada si může vyhradit i rozhodování ve věcech náležejících do působnosti jiných orgánů společnosti s výjimkou těch věcí, o nichž rozhodují všichni společníci a ve věcech zákonem nedovolených (§ 134, § 135 odst. 2, § 194 odst. 4 ObchZ) (Bartošíková a Štenglová 2006, str. 194). Nová úprava ZOK vychází v § 190 odst. 2 ze stávající úpravy, výraznější změnou oproti ObchZ je zavedení výlučné působnosti jednatele v otázkách obchodního vedení (Pokorná 2009, str. 308).

Valnou hromadu svolává písemnou pozvánkou jednatel společnosti alespoň jednou za rok, pokud zakladatelský dokument nestanoví jinak s tím, že termín a program valné hromady musí být společníkům oznámen alespoň 15 dní předem.

Valná hromada rozhoduje prostou většinou hlasů přítomných společníků, pokud zákon nebo zakladatelský dokument nestanoví jinak, u zákonem jmenovaných rozhodnutí je zapotřebí kvalifikované většiny všech společníků, dvou- nebo tříčtvrtěční, s tím, že o tomto rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis (§ 127 ObchZ). Toto obecné pravidlo ZOK v souvislosti se změnou koncepce podílu modifikuje –

společenská smlouva může toto pravidlo upravit odlišně. Z § 169 odst. 1 ZOK vyplývá vysoká dispozitivnost úpravy usnášeníschopnosti s tím, že společenská smlouva může kvorum stanovit i pod minimální mez, a vázat výpočet jejího určení na jiný postup, než jaký předjímá zákon – např. podle počtu společníků přítomných, nikoli vazbou na počet hlasů. Stejně tak platí, že ZOK zavádí vysokou míru volnosti do otázek týkajících se výkonu hlasovacích práv. Novinkou, kterou zavádí ZOK v § 167, je možnost výkonu hlasovacích práv mimo valnou hromadu např. formou videokonference a jiných technických prostředků umožňujících ověřenou identifikaci osob, což reflektuje možnost využití moderních technologií. Zachován zůstává institut dodatečného souhlasu, s tím, že nová úprava rozšiřuje možnosti společníků o institut dodatečného nesouhlasu. Valná hromada tak může hlasovat i v případě, kdy není usnášeníschopná, neboť dle § 174 odst. 1 ZOK může společník vykonat dodatečně své hlasovací právo a to do 7 dnů ode dne konání valné hromady. Nová úprava tak zavádí fikci přítomnosti účastníka (§ 174 odst. 2 ZOK), což lze považovat za prvek vnášející do rozhodovací činnosti valné hromady jistou míru nejistoty (Štenglová, Havel *et al.* 2013, str. 333).

Obecná úprava týkající se rozhodování kolegiálních orgánů spadá do obecného režimu § 156 odst. 1 NOZ, který stanoví obecné pravidlo usnášeníschopnosti, že takový orgán „*je schopen usnášet se za přítomnosti nebo jiné účasti většiny členů a rozhoduje většinou hlasů zúčastněných členů*“. Tato úprava navazuje na ustanovení § 127 odst. 3 ObchZ, které taktéž vyžaduje většinové rozhodnutí, přičemž stanovení způsobu výpočtu nutné většiny může upravit společenská smlouva, za předpokladu, že stanoví vyšší většinu, než jakou stanoví zákon.

Při definování působnosti, práv a povinností valné hromady akademické spin off společnosti ve společenské smlouvě by měla být obzvláště šetřena a zohledňována práva výzkumné organizace – lze dovozovat, že bez takové úpravy výzkumná organizace nevysloví s návrhem společenské smlouvy svůj souhlas, a ke vzniku pravé akademické spin off společnosti by ani nemohlo dojít. Současně je vhodné, aby u některých otázek spadajících do působnosti valné hromady vyslovili souhlas všichni společníci, tedy aby došlo ke zvýšení nutné většiny hlasů, optimálně tak, aby o pro jejich přijetí byl vyžadován souhlas všech společníků. Především se bude jednat o ustanovení § 125 odst. 1 pís. c) ObchZ o schvalování stanov společnosti a jejich změn,

ustanovení § 125 odst. 1 pís. d) ObchZ týkající se rozhodování o změně obsahu společenské smlouvy, ustanovení § 125 odst. 1 pís. h) ObchZ o vyloučení společníka podle § 113 (důsledky nesplacení vkladu) a § 121 (příplatková povinnost), ustanovení § 125 odst. 1 pís. j) ObchZ o schvalování smluv o převodu a nájmu podniku nebo jeho části, ustanovení § 125 odst. 1 pís. k) ObchZ o fúzi, rozdělení, změně právní formy společnosti a převodu jmění na společníka a ustanovení § 125 odst. 1 pís. l) ObchZ o schválení ovládací smlouvy, smlouvy o tichém společenství a smlouvy o převodu zisku. Zároveň se bude toto ustanovení týkat i dalších otázek svěřených do působnosti valné hromady na základě zákona nebo společenské smlouvy, jmenovitě půjde o rozhodnutí týkající se dispozice obchodním podílem ve smyslu ustanovení § 115 až § 117a ObchZ, stanovení příplatkové povinnosti podle § 121 ObchZ, nabývání a zcizování nemovitého majetku ve všech případech a movitého majetku nad určitou stanovenou částku (např. 500 000 Kč), přijetí závazku nad určitou stanovenou částku nebo založení účasti či nabytí účasti na podnikání jiné právnické osoby.

Ve všech případech se jedná o rozhodnutí valné hromady, které se významně dotýkají buď vlastní existence společnosti a společnického vztahu jednotlivých společníků, nebo rozhodnutí ovlivňujících majetkové postavení společníků, zejména pak ochranu zájmů výzkumné organizace. Důvod, proč by měl být vždy vyžadován souhlas všech společníků je prostý – aby nemohlo dojít k situaci, kdy by se výzkumná organizace jako společník mohla dostat do bezvýhodné situace, nebo aby nebylo možné ohrozit její postavení ve společnosti. Některé kroky související s hospodařením výzkumné organizace je potřeba nechat schválit ve vnitřním rozhodovacím procesu v závislosti na vnitřních předpisech – např. v případě vysoké školy bude muset návrh projít tzv. kolečkem, tj. od kolegia rektora, přes akademický senát až po schválení správní radou, případně bude muset být předloženo ke schválení či vyjádření správní radě. Evidentní je tato situace u stanovení příplatkové povinnosti podle § 121, kdy je potřeba mít na zřeteli ustanovení § 15 odst. 1 pís. d) ZoVŠ, které stanoví povinnost vydání předchozího písemného souhlasu správní rady ve věcech peněžitých a nepeněžitých vkladů do právnických osob.

Domnívám se, že nová úprava rozhodování valné hromady a výkonu hlasovacího práva do jisté míry mnohem lépe odpovídá potřebám akademických spin

off společností. Tyto společnosti budou moci nově flexibilně přizpůsobit své vnitřní procesy potřebám akademického podnikatelství, a zohlednit specifické postavení a zájmy jednotlivých společníků. Zároveň ale dochází k významnému uvolnění zákona a opuštění některých rigidních omezení, která v ObchZ sloužila k ochraně některých zájmů společníků. Proto bude důležité při zakládání akademické spin off společnosti promítnout některá ustanovení, na která zákon nepamatuje, i do společenské smlouvy. Přikláním se tedy k tomu, aby společenská smlouva akademické spin off společnosti podle ZOK upravovala vztahy ve společnosti co nejpodrobněji, aby se maximálně zajistila ochrana postavení jednotlivých společníků a omezilo riziko vzniku nepředvídaných povinností.

5.3.2 Jednatel

Obligatorně zřizovaným výkonným orgánem společnosti je jednatel, případně více jednatelů (nutno vymežit v zakladatelském dokumentu, dle ZOK pokud má společnost více jednatelů, mohou tito vytvořit kolektivní orgán s voleným předsedou §44 odst. 5). Jednatel je statutárním orgánem společnosti, který ve vztazích ke třetím osobám jedná jménem společnosti. Zároveň do působnosti jednatele spadá obchodní vedení společnosti a zákon mu svěřuje funkce související s právním postavením a organizací společnosti coby právnické osoby (v nové úpravě ZOK se projevuje v ustanoveních § 195 o obchodním vedení a § 196 o vedení předepsané evidence a účetnictví, seznamu společníků a informační povinnosti o věcech společnosti vůči společníkům (Štenglová, Havel *et al.* 2013, str. 384 - 386)). Jednatele ustanovují společníci na zasedání valné hromady. Jednatel se podle obchodního zákoníku může stát pouze fyzická osoba (ZOK umožňuje společně i jmenování právnických osob), přičemž se nutně nemusí jednat o společníka. Tzn., že jednatel se může stát třetí osoba stojící mimo společnost, která je odborně a osobně dostatečně fundovaná na to, aby mohla dle názoru společníků funkci jednatele vykonávat. U zahraničních akademických společností je jmenování statutárního orgánu z vnějšího prostředí společnosti velice pravidelným jevem. Mezi jednatel a společností je na základě smlouvy o výkonu funkce podle § 66 odst. 2 ObchZ založen zvláštní obchodně závazkový vztah, na který lze přiměřeně aplikovat ustanovení občanského zákoníku o smlouvě mandátní (§ 556 a násl. ObčZ). Zatímco aktuální znění obchodního zákoníku

nestanoví obligatorní formu smlouvy o výkonu funkce, a tuto smlouvu lze uzavřít i bezúplatně (v případě, že smlouva uzavřena nebyla, pak právo na odměnu za výkon funkce člena orgánu vyplývá dle ustálené judikatury ze zákona), od 1. ledna 2014 již bude povinností uzavřít tuto smlouvu v písemné podobě a jako podstatnou náležitost zařadit ustanovení o odměňování. Nová soukromoprávní úprava jako předpoklady výkonu fiduciárních povinností jednatele stanoví povinnost péče řádného hospodáře v § 159 odst. 1 NOZ (uplatnění potřebných znalostí, pečlivost a loajalitu) modifikovanou pravidlem podnikatelského úsudku (§ 51 ZOK), které orgánům umožní podstupování určitých podnikatelských a obchodních rizik, a povinnost informovat společníky o případném střetu zájmů (§ 54 ZOK) (Štenglová, Havel *et al.* 2013, str. 135).

Obchodní zákoník v § 136 stanoví zákaz konkurence, kterým se jednatele zakazuje podnikat v oboru stejném nebo podobném, jako má společnost, ani vstupovat se společnostmi do obchodního vztahu, zprostředkovávat nebo obstarávat pro jiné osoby obchody společnosti, dále se nesmí účastnit na podnikání jiné společnosti jako společník s neomezeným ručením, nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání jako má společnost a vykonávat činnost jako statutární orgán nebo člen statutárního nebo jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo s obdobným předmětem podnikání, ledaže jde o koncern. Důsledky porušení zákazu konkurence plynou z § 65 ObchZ, který dává společnosti právo požadovat, aby osoba, která zákaz konkurence porušila, vydala prospěch, anebo převedla práva odpovídající zisku z obchodu, při kterém zákaz konkurence porušila, na společnost. ZOK úpravu zákazu konkurence zachovává ve stejném rozsahu, v jakém je stanovena ObchZ, avšak oproti stávajícímu znění zařazuje § 199 odst. 2, který dává jednatele písemnou informační povinnost v případě, že nastane některá ze situací, na které pamatuje zákon v § 199 odst. 1 ZOK. Tato informační povinnost je splněna, pokud s ní žádný ze společníků nevyjádří do jednoho měsíce svůj nesouhlas. V případě, že společníci mlčí, má se za to, že společníci souhlasí s vyloučením zákazu konkurence. Z ustanovení o právní domněnce souhlasu nevyplývá, že by jej mohla společenská smlouva upravit odlišně, například jej vyloučit, a tak úprava ZOK staví společníky ve vztahu k zákazu konkurence u jednatele do zranitelné pozice.

Jak bylo uvedeno dříve, zahraniční zkušenost ukazuje, že není šťastným řešením, pokud výzkumná organizace prostřednictvím svého zástupce v exekutivním orgánu zasahuje do obchodního vedení společnosti. Případná účast výzkumné organizace na obchodním vedení společnosti zpravidla vede k ingerenci zájmů této organizace, které se projevují především v tendencích k sobě akademickou spin off společnost příliš poutat.

V rámci diskuzí o budoucí podobě vnitropodnikových předpisů týkajících se vkladů do právnických osob na Univerzitě Palackého se mj. diskutovala i strategie při obsazování pozic ve statutárních orgánech. Dlouhodobě (již od roku 2008) bylo ostře prosazováno, aby funkci jednatele ve všech spin off společnostech univerzity zastával ředitel Vědeckotechnického parku UPOL (VTP UPOL), případně jím pověřený zaměstnanec, tzn., osoba/osoby z velice úzkého okruhu lidí se měla stát členem statutárního orgánu u všech vznikajících obchodních společností. Tento návrh byl prosazován i přes významnou kritiku, že propojením zájmů různých spin off společností dojde k zásahu do jejich nezávislosti, a zároveň bude postavení ředitele VTP UPOL, případně pověřeného zaměstnance, v nesporném střetu zájmů se zájmy jednotlivých společností, a případně v konfliktu se zájmy potenciálních uchazečů o založení spin off společnosti s majetkovou účastí UPOL, kteří jsou v rámci vnitřního schvalovacího procesu povinováni této organizační složce předkládat veškerou projektovou dokumentaci včetně podnikatelského plánu, návrhů smluv, podání a ostatních dokumentů. I přes tuto výhradu bylo do aktuálně platných Pravidel pro vkládání peněžitých a nepeněžitých vkladů Univerzity Palackého v Olomouci do právnických osob z roku 2011 dostal článek 7, odst. 5⁸⁹ prosazeno ustanovení, které majetkovou účast univerzity na podnikání akademické spin off společnosti podmiňuje účastí některého ze svých zaměstnanců ve statutárním orgánu. Smysl tohoto ustanovení zřejmě

⁸⁹ *Právo a povinnost kontrolovat hospodaření právnické osoby má ředitel VTP UP, je povinen sledovat plnění zákonných povinností právnické osoby, zejména dodržení oznamovací povinnosti orgánům státní správy, dále sleduje výsledky hospodaření právnické osoby a plnění cílů, pro něž byla založena. Zejména za tímto účelem bude za UP pověřován výkonem práv zakladatele nebo zřizovatele právnických osob s účastí UP vždy alespoň jeden zaměstnanec UP pracovní zařazený na VTP UP. UP je oprávněna uzavřít zakládací smlouvu nebo vyhotovit zakládací listinu právnické osoby jen za předpokladu, že podle ní bude v případě společnosti s ručením omezeným prvním jednatelem společnosti, nebo jiným statutárním orgánem v případě jiných právnických osob, ustanoven zaměstnanec UP pracovní zařazený na VTP UP, popř. na základě rozhodnutí rektora jiný zaměstnanec UP; UP bude vždy usilovat o zvolení alespoň jednoho takového zaměstnance do orgánů právnických osob.*

vyvěrá z ochránářské pozice univerzity, která si tímto hájí své zájmy, na druhou stranu je velice diskutabilní, zda takto definované postavení pověřeného zaměstnance nebude kontraproduktivní. Osobně se domnívám, že praxe ukáže, že takto definovaná obligatorní úprava není dlouhodobě udržitelná a toto ustanovení bude muset být s ohledem na praxi pozměněno. Místo prosazování zastoupení výzkumné organizace ve statutárním orgánu bych se klonila spíše k rozšířenému výčtu otázek spadajících do působnosti rozhodování valné hromady, případně dozorčí rady.

5.3.3 Dozorčí rada

Ve společnosti s ručením omezeným lze podle platné české úpravy fakultativně zřídit dozorčí radu (obligatorně se zřizuje pouze ve vybraných případech přeshraniční fúze s právem zaměstnanců podílet se na vedení společnosti, a ve specializovaných společnostech podle zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu). Děje se tak rozhodnutím o jejím zřízení v zakladatelském dokumentu.

Dozorčí rada ve společnosti s ručením omezeným bývá zřizována v případě, že se jedná o společnost s větším počtem společníků, o společnost, která vykonává odborně náročnou činnost, provozuje větší množství živností či se společníci na aktivitách společnosti přímo nepodílejí, nebo nejsou jejími jednateli (Eliáš, Bartošíková *et al.* 2005, str. 219, Bartošíková a Štenglová 2006, str. 235 - 238).

V obecných rysech můžeme říci, že tato kritéria jsou na pravé akademické spin off společnosti uplatnitelná. Přestože akademické spin off společnosti bývají zakládány malým množstvím společníků (v střednědobém časovém horizontu se jejich počet dynamicky navyšuje), a není žádoucí, aby se věnovaly většímu množství živností než těm, které rozvíjejí výsledek činnosti, kvůli jehož komercializaci byly zakládány (jen stěží si lze představit inovativní společnost, která by kromě vývoje hi-tech soustředila svou pozornost např. na realitní činnost), tak se zároveň jedná o společnosti s odborně extrémně náročnou činností, u kterých je již od počátku jasné, že minimálně jeden společník (výzkumná organizace) bude, byť jen s ohledem na svůj právní status, ve velice specifickém postavení. Vezmu-li za platnou premisu, že není žádoucí, aby se výzkumná organizace jako společník, snažila o obsazení pozic v exekutivních orgánech, pak musím o to více zdůraznit skutečnost, že u akademických spin off společností by

mělo být zřízení dozorčí rady podmínkou, bez níž nelze o účasti výzkumné organizace na podnikání uvažovat, neboť je v působnosti dozorčí rady nahlížet do obchodních a účetních knih a jiných dokladů, přezkoumávat účetní závěrky, přezkoumávat návrhy na rozdělení zisku a úhradu případných ztrát (§ 138 odst. 1 ObchZ).

Zřízení dozorčí rady by mělo být jakousi kompenzací za to, že výzkumná organizace bude „formálním“ společníkem a nebude zasahovat do obchodního vedení společnosti. Právě na zřízení a personálním obsazení tohoto orgánu by se měla dle mého názoru zaměřit pozornost výzkumných organizací, neboť prostřednictvím dozorčí rady bude moci ovlivňovat, kontrolovat a modifikovat své strategické zájmy, aniž by ohrozila životaschopnost akademické spin off společnosti v ostrém konkurenčním prostředí. Mezi základní práva dozorčí rady by pak mělo patřit kromě zákonem stanovených práv jako je právo účastnit se valné hromady nebo právo svolat valnou hromadu v případě, že to vyžadují zájmy společnosti, také právo na informace o ekonomickém výkonu společnosti, právo na informace v případě realizace významných změn (např. rozsáhlé investiční projekty, přesun na zahraniční trh) či kroků potenciálně ohrožujících vědecko-výzkumnou pozici výzkumné organizace, apod.⁹⁰

V České republice již funguje akademická spin off společnost, která zřídila šestičlennou dozorčí radu. Je jí společnost Ceitec s. r. o., jejímiž zakladateli byla Masarykova univerzita a Vysoké učení technické v Brně. Působnost dozorčí rady stanovená ve společenské smlouvě se nijak neodchyluje od obecné úpravy dozorčí rady předvídané ObchZ, její hlavní funkce je kontrolní.

5.3.4 Zvláštní poradní rady

Zahraníční akademické spin off společnosti velmi často zakládají specializované orgány – zvláštní poradní rady, které nemají fiduciární odpovědnost a jejichž rozhodování není pro společnost závazné. Nejčastěji jsou zakládány vědecké poradní rady (*scientific advisory board*) nebo technické poradní rady (*technical advisory board*) do jejichž působnosti patří expertní a expertizní činnost související s podstatou

⁹⁰ Analogická pravidla platí i pro účast výzkumné organizace v orgánech akciové společnosti. Prioritou by mělo být obsazení pozic v kontrolních orgánech, a nikoli snaha o získání pozic v představenstvu.

komercializovaného výsledku činnosti. Vědecké poradní rady mohou poskytnout začínající akademické spin off společnosti vysoce kvalifikovaný, objektivní pohled na podnikatelskou činnost. Hlavním přínosem zvláštních poradních rad je možnost posuzování jednotlivých kroků vedení společnosti z vnější perspektivy, poskytnutí konstruktivní kritiky a užitečných řešení problémů souvisejících s transferem/rozvojem technologie, zapojení do sítí a přelévání znalostí mezi zainteresovanými skupinami, možnost zapojení externích odborníků do konzultace konkrétních problémů či zvýšení atraktivity a důvěryhodnosti společnosti při žádání o poskytnutí finančních prostředků. Zpravidla se jedná o relativně malé orgány se 3 – 5 kmenovými členy rekrutovanými nejen z řad vědců, ale také z obchodních praktiků, kteří se orientují na relevantních trzích, s tím, že při řešení konkrétních, úzce profilovaných problémů jsou přizýváni *ad hoc* členové. Není žádoucí vytvářet početnější poradní rady, neboť jejich činnost je honorovaná, a docházelo by tak ke zvyšování ekonomické náročnosti základního organizačního chodu společnosti. Stejně tak není doporučováno, ač je to svým způsobem paradoxní, jmenovat do vědeckých poradních rad vědce zvučných jmen (v extrémní úvaze např. nositele Nobelovy ceny⁹¹), kteří sice mohou přitáhnout pozornost investorů, na druhou stranu však pro svou vytiženost nepřispějí k řešení aplikovaných, praktických problémů.

Osobně si myslím, že u existujících akademických spin off společností v České republice je s ohledem na jejich velikost a tržní dopad jejich aktivit zřizování vědeckých poradních rad prozatím zbytečným luxusem, na druhou stranu se ovšem domnívám, že v případě masivnějšího úspěchu, rozšiřování produktového portfolia a expanze na zahraniční trhy bude žádoucí o zřízení takového orgánu v akademické spin off společnosti vhodné alespoň popřemýšlet.

S ohledem na zkušenost s průběhem jednání na Univerzitě Palackého si myslím, že i možnost zřizování vědeckých rad ve společnostech, ve kterých chce univerzita získat majetkovou účast, by mohla být alternativní cestou ke kontrole vlastních zájmů.

⁹¹ Občas se těmto elitním vědcům říká též „*Hollywood-star-scientist*“

5.4 Vnější nástroje správy a řízení společnosti

Vnější nástroje správy a řízení společnosti lze klasifikovat do tří dílčích okruhů: publicita obchodní společnosti a informační povinnost vůči široké veřejnosti, audit a působení tržních mechanismů. Základním nástrojem publicity společnosti je obchodní rejstřík, jehož úprava je obsažena v Hlavě III. ObchZ. Obchodní rejstřík, jako veřejný seznam, obsahuje povinné údaje, které jsou uvedené v § 35 ObchZ. Součástí obchodního rejstříku je i sbírka listin, ve které se uveřejňují listiny a dokumenty uvedené v § 38i ObchZ (zakladatelské dokumenty, stanovy, rozhodnutí soudu podle insolvenčního zákona atd.).

Otázky související s publicitou a informační povinností společnosti obsahuje Kodex v V. kapitole Uveřejňování a průhlednost, která stanoví, že společnosti musí zajistit včasné a přesné uveřejňování podstatných věcí týkajících se společnosti a to včetně finanční situace, výkonnosti, vlastnictví a správy a řízení. Jako optimální stanoví uveřejňování informací jednou za pololetí, za předpokladu, že nedojde k významným skutečnostem, na jejichž sdílení s veřejností by mohla mít společnost zájem. Druhou funkcí publikační a informační povinnosti je funkce ochranná, a to vůči věřitelům, investorům, ale i společníkům, kteří mohou své chování, hlasování a rozhodnutí podřídit aktuálnímu stavu a podmínkám ve společnosti. Splnění publikační a informační povinnosti může plnit funkci stimulační, kdy zveřejnění dobré praxe společnosti může vyvolat zájem potenciálních investorů a tak přispívat k získávání kapitálu a podpoře důvěry ve společnost.

Vliv tržních mechanismů na chod akademické spin off společnosti je do jisté míry limitovaný tím, že i společnost s dobrým systémem správy a řízení může i přes omezenou hospodářskou soutěž na produktovém trhu selhat, a současně tím, že kapitálové a ostatní trhy nejsou v tomto segmentu podnikání dostatečně rozvinuty.

Úspěch nové akademické spin off společnosti významně ovlivňuje i charakter technologie, kterou komercializuje. V rámci širší institucionální podpory a regionální politiky by měla být těmto subjektům poskytnuta určitá forma ochrany spočívající zejména v poskytnutí prostor pro inkubaci a fondy (příkladem z České republiky může být velmi úspěšné Jihomoravské inovační centrum a jeho činnost v oblasti podpory

inovačního podnikání a komerčního využití výsledků vědy, výzkumu a vývoje), komunikační platforma k usnadnění průběžného toku informací a nápadů s podporou transparentního a otevřeného dialogu o významu vznikající technologie (sítě vědeckotechnických parků nezávislých na mateřských organizacích).

6 Závěr

Akademické spin off společnosti představují velice zajímavý fenomén, jehož studium vyžaduje integrovaný mezioborový přístup. Ve své práci jsem se pokusila nastínit základní specifika, která se týkají existence akademických spin off společností v režimu práva obchodních společností. Vznik a činnost akademických spin off společností do jisté míry ovlivňuje povaha jejich zakladatele/společníka – výzkumná organizace, která se od povahy právnických osob soukromého práva v mnohém liší.

Hlavním posláním veřejných výzkumných organizací, pro které byly založeny, je naplňování veřejného zájmu v oblasti výuky, výzkumu, vědy, vývoje a inovací. Tyto činnosti jsou upraveny předpisy veřejného práva, konkrétně ZoVŠ a ZoVVI a výzkumné organizace při jejich zajišťování vystupují jako subjekty veřejnoprávních vztahů.

Přesto existuje hojná skupina případů, kdy je potřeba, aby výzkumná organizace byla posuzována jako subjekt vztahů soukromoprávních, obchodněprávní vztahy nevyjímaje. Právě v této oblasti jsem zaznamenala překvapivou absenci literatury i judikatury, která by se postavení výzkumných organizací jako subjektů soukromoprávních vztahů věnovala.

Diplomová práce je rozdělena do pěti obsahově nosných kapitol (celkově má práce deset kapitol). Úvodní slovo je obsaženo v první kapitole. Druhá kapitola je rozdělena do tří částí a věnuje se vymezení pojmu, typologii a modelům vzniku akademických spin off společností. Opírá se zejména o poznatky ze zahraniční literatury, protože ucelené informace o akademických spin off společnostech v české literatuře chybí. Přenos těchto poznatků do českého prostředí je limitován nejen odlišným právním prostředím, ale také odlišnou historicko-spoolečenskou zkušeností.

Ve třetí kapitole popisují historické pozadí a souvislosti vzniku akademických spin off společností ve Spojených státech amerických, Evropě a České republice s důrazem na interakci mezi akademickým a právním prostředím. Za velice zajímavý moment v historickém vývoji akademického podnikatelství považují rok 1980, kdy byl ve Spojených státech amerických přijat Bayh-Dole Act, předpis, který vysokým školám umožnil nabývání vlastnických práv k patentům financovaným z veřejných dotací a

který otevřel cestu rozvoji akademických spin off společností v plné šíři. Zájem o rozvoj komercializace duševního vlastnictví vzniklého v akademickém prostředí tak přímo ovlivnil podobu celé oblasti práva duševního vlastnictví, která byla následně přejímána do právních řádů celé řady států.

Podobně přelomovým momentem se v České republice stal rok 1998, kdy byl přijat zákon o vysokých školách měnící právní postavení vysokých škol zejména v otázce způsobilosti nabývat vlastní majetek a vystupovat v právních vztazích vlastním jménem a přechod majetku, který byl do té doby ve vlastnictví státu, do vlastnictví vysokých škol. Veřejné vysoké školy přestaly být státními organizacemi, a staly se samostatnými právními osobami veřejného práva nadanými právem samosprávy. Podobná změna se odehrála i v roce 2005, kdy nabyl účinnosti zákon o veřejných výzkumných institucích, který zavedl do českého právního řádu další typ právní osoby veřejného práva – veřejnou výzkumnou instituci. Podobně, jako tomu bylo u vysokých škol, i veřejné výzkumné instituce jsou nově nadány právní subjektivitou a mohou vstupovat do právních vztahů.

Čtvrtá kapitola popisuje stávající českou právní úpravu práva obchodních společností se zohledněním specifických rysů a zvláštností typických pro akademické spin off společnosti. Tato kapitola je rozdělena do šesti podkapitol tematicky věnovaných definici spin off společnosti v právním prostředí, založení a vzniku, základnímu kapitálu, vkladům, podílu a zrušení a zániku společnosti. Snažila jsem se zaměřit na otázky, které jsou v souvislosti se zakládáním akademických spin off společností elementárními, přesto jsem při svém studiu narazila na celou řadu právních problémů, které jsem s ohledem na rozsah a cíle práce nemohla do textu zařadit. Mezi nejzajímavější problémy spadající ovšem do obecné roviny právní tak řadím otázky týkající se postavení výzkumných organizací v soukromoprávních vztazích, které nejsou v literatuře dostatečně rozpracovány. Jako nosné téma pro budoucí zamyšlení se tak řadí otázka právní povahy výzkumné organizace jako zakladatele/společníka v akademické spin off společnosti, otázka právní subjektivity veřejné vysoké školy a jejich jednotlivých součástí, neboť výklad stávající úpravy není v mnoha bodech jednoznačný⁹², otázka postavení statutárního orgánu vysoké školy a postavení děkanů

⁹² Týká se zejména vysokých škol členěných na fakulty, kdy je fakultám v § 24 ZoVŠ garantována určitá míra samosprávy.

jednotlivých fakult⁹³ nebo otázka odpovědnosti za hospodaření s prostředky veřejné vysoké školy, včetně hospodaření v režimu doplňkových činností (které jsou v souladu s ustanovením § 2 odst. 2 ObchZ podnikatelskou aktivitou vysoké školy) a hospodaření vysoké školy spojeného s majetkovou účastí v jiné právnické osobě. Zajímavé otázky vyvstávají ve spojitosti se zakládáním akademických spin off společností i v oblasti soutěžního práva, kdy může docházet k zásahům do zákonem chráněných práv výzkumných organizací, ale samotné výzkumné organizace se mohou podílet na narušování hospodářské soutěže např. poskytnutím nedovolené veřejné podpory.

S ohledem na změny související s rekodifikací soukromého práva, zejména pak s významnými změnami společnosti s ručením omezeným, bude zajímavé sledovat, zda dojde k posunu v aktivitě výzkumných organizací a jednotlivých původců výsledku činnosti směrem k rozvoji akademického podnikatelství, a pokud ano, tak jakým směrem se bude rozvoj akademických spin off společností v České republice ubírat. Osobně odhaduji, že nová úprava bude vyhovovat projektům na založení akademické spin off společnosti zaměřeným na komercializaci drobných technologií a přispěje k posunu strategie výzkumných organizací směrem k zavádění modelu nízké selekce.

Pátá kapitola se stručně zabývá otázkami správy a řízení společnosti a vnesení jejich principů do vnitřní organizace společnosti, zejména definováním působnosti jednotlivých orgánů akademických spin off společností. Podrobnější úvahy si zaslouží zejména otázka míry participace výzkumné organizace na obchodním vedení a stanovení způsobu, jakým kontrolovat chod společnosti s důrazem na význam zřízení fakultativní dozorčí rady. Oblasti správy a řízení akademických spin off společností s majetkovou účastí výzkumné organizace se dotýkají i vnitřní procesy schvalování jednotlivých právních úkonů v rámci. Za zajímavou považuji i otázku podrobného rozboru pracovněprávních vztahů mezi zakladateli akademické spin off společnosti a mateřskou výzkumnou organizací, ze kterých mohou vyvěrat velice složité otázky související se střetem zájmů souvisejících s paralelními pracovními úvazky.

⁹³ Zde narážím na ustanovení § 10 odst. 1 ZoVŠ, který naznačuje, že rektor nemusí být nutně jediným statutárním zástupcem veřejné vysoké školy: *1) V čele veřejné vysoké školy je rektor; jedná a rozhoduje ve věcech školy, pokud zákon nestanoví jinak. V případech, kdy zvláštní předpis předpokládá působnost statutárního orgánu, plní ji rektor.* Lze snad dovozovat, že v případech, kdy zákon stanoví jinak, může funkci statutárního orgánu plnit např. děkan fakulty, jakožto samosprávné organizační složky, která však nemá samostatnou právní subjektivitu?

7 Seznam použité literatury a pramenů

Seznam literatury a citace v textu byly vytvořeny pomocí programu EndNote X6. Hypertextové odkazy uvedené u jednotlivých položek byly naposledy přístupné ke dni 10. 11. 2013.

A. Základní literatura

1. Bartošíková, Miroslava a Štenglová, Ivana (2006). Společnost s ručením omezeným Praha, Nakladatelství C. H. Beck. ISBN 80-7179-441-4
2. Dědič, Jan; Štenglová, Ivana; Čech, Petr a Kříž, Radim (2012). Akciové společnosti. 7. vydání Praha, Nakladatelství C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-404-9
3. Dvořák, Tomáš (2006). Družstevní právo. Praha, Nakladatelství C. H. Beck. 414 stran
4. Eliáš, Karel; Bartošíková, Miroslava; Pokorná, Jarmila a kolektiv (2005). Kurz obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha, Nakladatelství C. H. Beck. 653 stran ISBN 80-7179-391-4
5. Hendrych, Dušan a kolektiv (2009). Právníký slovník. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 1488 stran. ISBN 978-80-7400-059-1.
6. Holejšovský, Josef (2011). Valné hromady společnosti s ručením omezeným. 1. vydání. Praha, Nakladatelství C. H. Beck
7. Janků, Martin a Mikušová, Jana (2012). Veřejné podpory v soutěžním právu EU. 1. vydání Praha, Nakladatelství C. H. Beck. 290 stran, ISBN 978-80-7400-430-8
8. Kincl, Michael (2004). Veřejná podpora v Evropské unii, Nakladatelství POLYGON. ISBN 80-7273-097-5
9. Kislingerová, Eva (2011). Nová ekonomika - nové příležitosti?, Praha. Nakladatelství C. H. Beck. ISBN 80-7400-403-1
10. Kislingerová, Eva; Nový, Ivan a kolektiv (2005). Chování podniku v globalizujícím se prostředí Praha, Nakladatelství C. H. Beck.
11. Poláček, Bohumil a Attl, Jan (2006). Posudek znalce a podnik. Praha, Nakladatelství C. H. Beck. ISBN 80-7179-503-8
12. Štenglová, Ivanka; Havel, Bohumil; Cileček, Filip; Kuhn, Petr a Šuk, Petr (2013). Zákon o obchodních korporacích. 1. vydání. Praha, Nakladatelství C. H. Beck. 1008 stran
13. Štenglová, Ivanka; Plíva, Stanislav; Tomsa, Miloš a kolektiv (2010). Obchodní zákoník. 13. vydání. Praha, Nakladatelství C. H. Beck.
14. Urban, Jan (2011). Teorie národního hospodářství. 3. vydání Praha, Wolters Kluwer. 560 stran

B. České články

1. Bělohlávek, Alexander a Krušinová, Lenka (2005). "Nový typ veřejnoprávních právnických osob pro vědu a výzkum." Právní rozhledy **19**: str. II
2. Bureš, Vladimír (2004). "Klasifikace znalostí, znalostní strategie a styly znalostního managementu." E+M Ekonomie a Management **7**(1): 43-48
<http://lide.uhk.cz/fim/ucitel/buresv11/publications/ClassificationStrategyStyles.pdf>
3. Černá, Stanislava (2005). "Přehodnotí Evropa přístup k základnímu kapitálu?" Právní rozhledy **22**: 816-823
4. Hajn, Petr (2010). "Když nevíme, jak právně vymezit „know-how“." Obchodněprávní revue **11**: 313
5. Havel, Bohumil (2011). "Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekodifikace." Obchodněprávní revue **12**: 351
6. Kalenský, Michal (2012). "Pravidla tvorby obchodní firmy fyzické osoby po rekodifikaci." Právní rozhledy **22**: 799
7. Marek, Karel (2008). "Smlouva o tichém společenství." Bulletin advokacie **6**: 25
8. Pelikánová, Irena (1993). "Firemní právo v novém obchodním zákoníku." Právní praxe v podnikání **6**
9. Pokorná, Jarmila (2009). Členové orgánů kapitálových společností a nový zákon o obchodních korporacích. Firma a konkurenční prostředí. Brno, MZLU v Brně, Provozně-ekonomická fakulta: 306-311.
10. Seemanová, Jana a Pokorná, Martina (2013). "Společenská smlouva společnosti s ručením omezeným dle ZOK." Ad Notam **1**
11. Smejkal, Vladimír (1994). "Základní jmění a vklady do společnosti." Právní rozhledy **6**: 205
12. Wagner, Jaroslav (2010). "Metoda full cost - výzva pro české vysoké školy?" Český finanční a účetní časopis **5**(4): 81-89
13. Wiesnerová, Ema (11. 7. 2013). "Spin-off firma koupila licenci na plazmovou trysku " věda.muni.cz <http://www.veda.muni.cz/veda-a-vyzkum/3783-spin-off-firma-koupila-licenci-na-plazmovou-trysku#.UfK18tLwkRE>

C. Zahraniční monografie

1. Bok, D. (2003). Universities in the marketplace: The commercialization of higher education. Princeton, NJ, Princeton University Press.
2. Golub, E. (2003). Generating spin-offs from university-based research: The potential of technology transfer. Disertační práce, Columbia University.
3. Gustin, B. (1975). The emergence of the German chemical profession, 1790–1867. Disertační práce, University of Chicago.

4. Lee, C.M.; Miller, W.F.; M.G., Hancock a Rowen, H.S. (2000). The Silicon Valley edge. A habitat for innovation and entrepreneurship Stanford, CA, Stanford University Press.
5. Matkin, G. (1990). Technology transfer and the university New York, MacMillan Publishers.
6. Roberts, Edward B. (1991). Entrepreneurs in high technology: Lessons from MIT and beyond New York, Oxford University Press.
7. Shane, S. A. (2004). Academic entrepreneurship: University spinoffs and wealth creation, Edward Elgar Pub. ISBN 978-18-4376-454-0
8. Wright, Mike; Mustar, Philippe a Lockett, Andy (2008). Academic entrepreneurship in Europe, Edward Elgar Pub. ISBN 978-18-4844-180-4

D. Zahraniční články

1. Argyres, Nicholas S. a Liebeskind, Julia Porter (1998). "Privatizing the intellectual commons: Universities and the commercialization of biotechnology." Journal of Economic Behavior & Organization **35**(4): 427-454
2. Balázs, Katalin (1996). "Academic entrepreneurs and their role in 'knowledge' transfer." STEEP Discussion Paper No 37
3. Bjørnåli, Ekaterina S. a Gulbrandsen, Magnus (2010). "Exploring board formation and evolution of board composition in academic spin-offs." The journal of Technology Transfer **35**(1): 92-112
4. Bok, D. (1981). "Business and the academy." Harvard Magazine **83**: 3
5. Borges, Candido a Filion, Louis Jacques (2013). "Spin-off process and the development of academic entrepreneurs' social capital." Journal of Technology Management & Innovation **8**(1): 21-34
6. Brown, Wayne S. (1985). "A proposed mechanism for commercializing university technology." Technovation **3**(1): 19-25
[http://dx.doi.org/10.1016/0166-4972\(85\)90033-1](http://dx.doi.org/10.1016/0166-4972(85)90033-1)
7. Caracostas, P. a Muldur, U. (1998). Society, the endless frontier. A European vision of research and innovation policies for the 21st century. Office for Official Publications of the European Communities. Luxembourg.
8. Clarysse, Bart Et Al. (2004). Working paper - spinning out new ventures: A typology of incubation strategies from European research institutions, Universitet Gent, Fakultiet economie en bedrijfskunde.
9. Clarysse, Bart a Moray, Nathalie (2004). "A process study of entrepreneurial team formation: The case of a research-based spin-off." Journal of Business Venturing **19**(1): 55-79
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0883902602001131>

10. Clarysse, Bart;Wright, Mike;Lockett, Andy;Van De Velde, Els a Vohora, Ajay (2005). "Spinning out new ventures: A typology of incubation strategies from European research institutions." Journal of Business Venturing **20**(2): 183-216
<http://dx.doi.org/10.1016/j.jbusvent.2003.12.004>
11. D'Este, Pablo a Perkmann, Markus (2011). "Why do academics engage with industry? The entrepreneurial university and individual motivations." The Journal of Technology Transfer **36**(3): 316-339
12. Dahlstrand, Asa Lindholm (1997). "Entrepreneurial spin-off enterprises in Goteborg Sweden." European Planning Studies **5**(5): 659-673
<http://search.proquest.com/docview/210453229?accountid=16730>
13. Davenport, Sally;Carr, Adrian a Bibby, Dave (2002). "Leveraging talent: Spin-off strategy at industrial research." R&D Management **32**(3): 241-254
14. Debackere, Koenraad a Veugelers, Reinhilde (2005). "The role of academic technology transfer organizations in improving industry science links." Research Policy **34**(3): 321-342
15. Degroof, Jean-Jacques a Roberts, Edward B. (2004). "Overcoming weak entrepreneurial infrastructures for academic spin-off ventures." The Journal of technology transfer **29**(3): 327-352
16. Di Gregorio, Dante a Shane, Scott (2003). "Why do some universities generate more start-ups than others?" Research policy **32**(2): 209-227
17. Druilhe, Céline a Garnsey, Elizabeth (2004). "Do academic spin-outs differ and does it matter?" Journal of Technology Transfer **29**(3-4): 269-285
<http://search.proquest.com/docview/203605086?accountid=16730>
18. Egelin, Jürgen;Gottschalk, Sandra;Rammer, Christian a Spielkamp, Alfred (2002). Public research spin-offs in Germany: Summary report, ZEW-Dokumentation.
19. Ferrary, Michel (2008). "Strategic spin-off: A new incentive contract for managing R&D researchers." The Journal of Technology Transfer **33**(6): 600-618
<http://dx.doi.org/10.1007/s10961-007-9055-x>
20. Festel, Gunter (2012). "Academic spin-offs, corporate spin-outs and company internal start-ups as technology transfer approach." The Journal of Technology Transfer: 1-17
<http://dx.doi.org/10.1007/s10961-012-9256-9>
21. Franklin, Stephenj;Wright, Mike a Lockett, Andy (2001). "Academic and surrogate entrepreneurs in university spin-out companies." The Journal of Technology Transfer **26**(1-2): 127-141
<http://dx.doi.org/10.1023/A%3A1007896514609>
22. Garvin, David A. (1983). "Spin-offs and the new firm formation process." California Management Review **25**(2): 3-20
23. Gilsing, Victor A.;Van Burg, Elco a Romme, A. Georges L. (2010). "Policy principles for the creation and success of corporate and academic spin-offs." Technovation **30**(1): 12-23

24. Grose, Thomas K. (2003). "Getting down to business." *ASEE Prism* **12**(6): 20-20 <http://search.proquest.com/docview/236188070?accountid=16730>
25. Grundei, Jens a Talaulicar, Till (2002). "Company law and corporate governance of start-ups in Germany: Legal stipulations, managerial requirements, and modification strategies." *Journal of Management & Governance* **6**(1): 1-27 <http://search.proquest.com/docview/200619214?accountid=16730>
26. Chiesa, Vittorio a Piccaluga, Andrea (2000). "Exploitation and diffusion of public research: The case of academic spin-off companies in Italy." *R&D Management* **30**(4): 329-340
27. Johansson, Mattias;Jacob, Merle a Hellström, Tomas (2005). "The strength of strong ties: University spin-offs and the significance of historical relations." *The Journal of Technology Transfer* **30**(3): 271-286
28. Kenney, Martin a Goe, Richard W. (2004). "The role of social embeddedness in professorial entrepreneurship: A comparison of electrical engineering and computer science at UC Berkeley and Stanford." *Research Policy* **33**(5): 691-707 <http://dx.doi.org/10.1016/j.respol.2003.11.001>
29. Link, Albert N a Scott, John T (2005). "Opening the ivory tower's door: An analysis of the determinants of the formation of us university spin-off companies." *Research Policy* **34**(7): 1106-1112
30. Lockett, Andy;Siegel, Donald;Wright, Mike a Ensley, Michael D. (2005). "The creation of spin-off firms at public research institutions: Managerial and policy implications." *Research Policy* **34**(7): 981-993
31. Moray, Nathalie a Clarysse, Bart (2005). "Institutional change and resource endowments to science-based entrepreneurial firms." *Research Policy* **34**(7): 1010-1027
32. Mowery, D.;Nelson, R.;B., Sampat a A., Ziedonis (2001). "The growth of patenting and licensing by U.S. Universities: An assessment of the effects of the Bayh–Dole act of 1980." *Research Policy* **30**: 99-119
33. Mowery, D. a Sampat, B. (2001a). "Patenting and licensing university inventions: Lessons from the history of the research corporation." *Industrial and Corporate Change* **10**(2)
34. Mowery, D. a Sampat, B. (2001b). "University patents and patent policy debates in the USA, 1925–1980." *Industrial and Corporate Change* **10**(3): 781–814
35. Mroczkowski, Tomasz a Elms, Heather (2009). "Tracking progress: Two approaches to biotechnology development - cases from Central Europe." *Journal of Commercial Biotechnology* **15**(3): 227-235 <http://search.proquest.com/docview/232909180?accountid=16730>
36. Mustar, Philippe;Renault, Marie;Colombo, Massimo G.;Piva, Evila;Fontes, Margarida;Lockett, Andy;Wright, Mike;Clarysse, Bart a Moray, Nathalie (2006). "Conceptualising the heterogeneity of research-based spin-offs: A multi-dimensional taxonomy." *Research Policy* **35**(2): 289-308 <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0048733305002192>

37. Mustar, Philippe a Wright, Mike (2010). "Convergence or path dependency in policies to foster the creation of university spin-off firms? A comparison of France and the United Kingdom." Journal of Technology Transfer **35**(1): 42-65
<http://search.proquest.com/docview/203658539?accountid=16730>
38. Ndonzuau, F. N. ;Pirnay, Fabrice a Surlemont, Bernard (2002). "A stage model of academic spin-off creation." Technovation **22**: 281-289
39. Nicolaou, Nicos a Birley, Sue (2003). "Academic networks in a trichotomous categorisation of university spinouts." Journal of Business Venturing **18**(3): 333-359
[http://dx.doi.org/10.1016/S0883-9026\(02\)00118-0](http://dx.doi.org/10.1016/S0883-9026(02)00118-0)
40. Niosi, Jorge (2006). "Success factors in Canadian academic spin-offs." Journal of Technology Transfer **31**(4): 451-457
<http://search.proquest.com/docview/203606409?accountid=16730>
41. Owen-Smith, J.;Riccaboni, J.M.;Pammolli, F. a Powell, W.W. (2002). "A comparison of U.S. and European university - industry relations in the life sciences." Management Science **48**(1): 24-43
42. Pavitt, Keith (1984). "Sectoral patterns of technical change: Towards a taxonomy and a theory." Research policy **13**(6): 343-373
43. Pirnay, Fabrice;Surlemont, Bernard a Nlemvo, Frederic (2003). "Toward a typology of university spin-offs." Small Business Economics **21**(4): 355-369
44. Powers, Joshua B. a Mcdougall, Patricia P. (2005). "University start-up formation and technology licensing with firms that go public: A resource-based view of academic entrepreneurship." Journal of Business Venturing **20**(3): 291-311
45. Quetglas, Gregorio Martin a Grau, Bernardo Cuenca (2002). "Aspects of university research and technology transfer to private industry." Journal of Business Ethics **39**(1/2): 51-58
<http://search.proquest.com/docview/198144611?accountid=16730>
46. Rothaermel, Frank T.;Agung, Shanti D. a Jiang, Lin (2007). "University entrepreneurship: A taxonomy of the literature." Industrial and corporate change **16**(4): 691-791
47. Sapienza, Harry J;Parhankangas, Annaleena a Autio, Erkki (2004). "Knowledge relatedness and post-spin-off growth." Journal of Business Venturing **19**(6): 809-829
48. Saxenian, A. (1994). "The origins and dynamics of production networks in Silicon Valley." Research Policy **20**(5): 423-438
49. Scholten, V. E. (2006). "The early growth of academic spin-offs: Factors influencing the early growth of Dutch spin-offs in the life sciences, ICT and consulting." Social Science Department, Wageningen University, Wageningen
50. Smilor, R.;Gibson, D. a Dietrich, G. (1990). "University spin-out companies: Technology start-ups from UT-Austin." Journal of Business Venturing **5**: 63-76

51. Steffensen, Morten; Rogers, Everett M. a Speakman, Kristen (2000). "Spin-offs from research centers at a research university." Journal of Business Venturing **15**(1): 93-111
52. Teece, David J. (1986). "Profiting from technological innovation: Implications for integration, collaboration, licensing and public policy." Research policy **15**(6): 285-305
53. Thursby, Jerry G.; Jensen, Richard a Thursby, Marie C. (2001). "Objectives, characteristics and outcomes of university licensing: A survey of major us universities." The Journal of Technology Transfer **26**(1): 59-72
54. Thursby, Jerry G. a Kemp, Sukanya (2002). "Growth and productive efficiency of university intellectual property licensing." Research Policy **31**(1): 109-124
55. Vasserot, Carloc Vargas (2012). "Las spin-offs académicas y su posible configuración como empresas de economía social." REVESCO. Revista de Estudios Cooperativos **107**: 186-205
56. Vavakova, Blanka (1998). "The new social contract between governments, universities and society: Has the old one failed?" Minerva **36**(3): 209-228
57. Vavakova, Blanka (2006). "Reconceptualizing innovation policy. The case of France." Technovation **26**(4): 444-462
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S016649720400152X>
58. Ylijoki, Oili-Helena (2003). "Entangled in academic capitalism? A case-study on changing ideals and practices of university research." Higher education **45**(3): 307-335

E. Právní předpisy a soudní rozhodnutí

Zákon č. **111/1998 Sb.**, o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. **130/2002 Sb.**, o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. **137/2006 Sb.**, o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. **143/2001 Sb.**, o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. **215/2004 Sb.**, o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory a o změně zákona o podpoře výzkumu a vývoje, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. **262/2006 Sb.**, zákoník práce

Zákon č. **283/1992 Sb.**, o Akademii věd České republiky ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. **319/2006 Sb.**, o některých opatřeních ke zprůhlednění finančních vztahů v oblasti veřejné podpory, a o změně zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. **341/2005 Sb.** o veřejných výzkumných institucích; ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. **342/2005 Sb.**, o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o veřejných výzkumných institucích

Zákon č. **455/1991 Sb.**, o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. **513/1991 Sb.**, obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Rámec Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací č. **2006/C 323/01**

Nařízení Rady (ES) č. **659/1999** ze dne 22. března 1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o ES, ve znění prováděcích nařízení Komise (ES) č. 794/2004 ze dne 21. dubna 2004 a nařízení Komise (ES) č. 1627/2006 ze dne 24. října 2006

Nařízení Komise (ES) č. **772/2004** ze dne 7. dubna 2004 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod o převodu technologií

Nařízení Komise (ES) č. **800/2008** ze dne 6. srpna 2008, kterým se v souladu s články 87 a 88 Smlouvy o ES prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné se společným trhem (obecné nařízení o blokových výjimkách)

Nařízení Komise (ES) č. **1998/2006** ze dne 15. prosince 2006 o použití článků 87 a 88 Smlouvy ES na podporu *de minimis*

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. ledna 2002, sp. zn. **21 Cdo 315/2001**

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. ledna 2007, sp. zn. **3 Cmo 318/2006**

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. března 2003, sp. zn. **29 Odo 106/2001**

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. listopadu 2005, čj. **7 Cmo 209/2005-44**

Rozsudek ESD ve věci španělské společnosti Compañía Española de Tubos por Extrusión, S. A. (Tubacex), **C-342/96** <http://eur->

lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61996J0342

Rozsudek ESD ve věci německé společnosti Gröditzer Stahlwerke GmbH (Gröditzer), **C-334/99** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61999CJ0334:EN:PDF>

Rozsudek ESD ve věci francouzské společnosti Boussac CBSF (Compagnie Boussac Saint Freres), **C-301/87** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61987CJ0301:EN:HTML>

Rozsudek ESD ve věci společnosti Intermills SA (Intermills), **C-323/82** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61982J0323:EN:HTML>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických, Diamond vs, Chakrabarty, **447 U.S. 303 (1980)** <http://supreme.justia.com/cases/federal/us/447/303/case.html>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických, Diamond vs. Diehr, **450 U.S. 175 (1981)** <http://supreme.justia.com/cases/federal/us/450/175/case.html>

F. Ostatní zdroje

Advokátní kancelář HOLEC, ZUSKA & Partneři (2011): EF-Trans A: Právní analýza dopadu změn právního prostředí a dopadů reformy systému výzkumu, vývoje a inovací na vnitřní předpisy veřejných vysokých škol a veřejných výzkumných institucí a na jejich aktivity, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, <http://eftrans.reformy-msmt.cz/soubory-ke-stazeni/metodiky/>

Advokátní kancelář HOLEC, ZUSKA & Partneři (2011). EF-Trans metodiky. Metodika V, Zakládání právnických osob, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, ISBN: 978-80-87601-06-8, <http://eftrans.reformy-msmt.cz/soubory-ke-stazeni/metodiky/>

Advokátní kancelář HOLEC, ZUSKA & Partneři (2011). EF-TRANS metodiky. Metodika IV, Využití licencí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, ISBN: 978-80-87601-05-1, <http://eftrans.reformy-msmt.cz/soubory-ke-stazeni/metodiky/>

Patent ze dne 31. března 1981 s číslem publikace **US4259444 A** (Microorganisms having multiple compatible degradative energy-generating plasmids and preparation thereof <http://www.google.com/patents/US4259444>

Patent ze dne 10. srpna 1982 s číslem publikace **US4344142 A** (Direct digital control of rubber molding presses <http://www.google.com/patents/US4344142>)

Prezentace společnosti Clever Technologies s. r. o. na semináři "Inovační podnikání na Univerzitě Karlově" (dne 14. 11. 2007) http://cppt.cuni.cz/CPPT-11-version1-InovacniPodnikaniNaUK_CleverTech.ppt

8 Seznam příloh

Příloha 1 Definice spin off společnosti ve vybraných dokumentech českých organizací	120
Příloha 2 Definice akademické spin off společnosti v literatuře	121
Příloha 3 Majetková účast vysokých školy v právnických osobách dle obchodního rejstříku (silně označeny spin off společnosti)	122
Příloha 4 Legislativní prostředí – Evropská unie.....	124
Příloha 5 Legislativní prostředí - Česká republika	125
Příloha 6 Organizační struktura veřejné vysoké školy	127
Příloha 7 Vlastní návrh vnitřního dokumentu pro interní potřeby Univerzity Palackého v Olomouci	128
Příloha 8 Schéma práv k duševnímu vlastnictví a jejich významu pro založení spin off společnosti	134

9 Přílohy

Příloha 1 Definice spin off společnosti ve vybraných dokumentech českých organizací

Autor	Definice	Dokument	Zdroj
Vysoké učení technické v Brně	Právnícká osoba zapsaná v obchodním rejstříku, se kterou (VUT) uzavřelo smlouvu o užívání označení spin-off firma VUT (nebo podobné) a na jejímž podnikání se účastní formou nepeněžitého nebo peněžitého vkladu, formou smlouvy o převodu nebo licenci duševního vlastnictví.	Vnitřní normy VUT	http://www.vutbr.cz/utt/caste-dotazy/caste-dotazy-f26850/co-je-to-spin-off-firma-d66628
Vysoká škola báňská -	Spin-off (též spin-out) je společnost založená za účelem využití a rozvoje duševního vlastnictví univerzity až do formy produktu nebo služby uplatnitelné na trhu. Duševní vlastnictví (většinou výsledek výzkumu) je společností spin-off poskytnuto prostřednictvím licenční smlouvy nebo prodejem. VŠB-TUO může – ale také nemusí – získat ve společnosti spin-off majetkový podíl, společnost spin-off se naopak může s univerzitou dohodnout na využívání jejich laboratoří či poskytování služeb. Na činnosti společnosti spin-off se mohou podílet i původci příslušného duševního vlastnictví. Většinou jde o malé a střední firmy, které obvykle nedisponují dostatečnými prostředky pro realizaci vlastních investičních záměrů a proto nabízejí možnost vstupu investora do firmy.	Metodický pokyn k založení spin-off	http://www.vsb.cz/miranda2/export/sites/root/intranet/9430/cs/okruhy/ke-stazeni/Spin_off.pdf
Centrum pro transfer technologií MU	Spin-off (též spin-out) - je firma založená za účelem využití a rozvoje duševního vlastnictví univerzity až do formy produktu nebo služby uplatnitelné na trhu. Duševní vlastnictví (většinou výsledek výzkumu) je firmě poskytnuto prostřednictvím licenční smlouvy nebo prodejem. Univerzita může – ale také nemusí – získat v spin-off majetkový podíl, společnost se naopak může s univerzitou dohodnout na využívání jejich laboratoří či poskytování služeb. Na činnosti firmy se obvykle podílejí i původci příslušného duševního vlastnictví. Většinou jde o malé a střední firmy, které obvykle nedisponují dostatečnými prostředky pro realizaci vlastních investičních záměrů a proto nabízejí možnost vstupu investora do firmy.		
Univerzita Pardubice	Spin-off společnost je označení právnické osoby, která využívá průmyslového vlastnictví výzkumné organizace typu univerzity (výzkumného ústavu) za účelem jeho dalšího vývoje až do fáze výrobku nebo služby uplatnitelné na trhu. Spin-off společnost, jakožto jedna z forem využití výsledků výzkumu a vývoje v praxi, vzniká zpravidla založením s majetkovou účastí výzkumné organizace	Směrnice č. 10/2012 Pravidla pro vkládání nepeněžitých vkladů Univerzity Pardubice do spin-off společností	https://dokumenty.upce.cz/Univerzita/smernice/2012/sm-10-2012.pdf
Univerzita Palackého v Olomouci	Spin-off společnost je označení právnické osoby, která využívá průmyslového vlastnictví výzkumné organizace typu univerzity (výzkumného ústavu) za účelem jeho dalšího vývoje až do fáze výrobku nebo služby uplatnitelné na trhu. Spin-off společnost, jakožto jedna z forem využití výsledků výzkumu a vývoje v praxi, vzniká zpravidla založením s majetkovou účastí výzkumné organizace.	Pravidla pro vkládání peněžitých a nepeněžitých vkladů Univerzity Palackého v Olomouci do právnických osob ze dne 3. srpna 2011	http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty/2011/A-11-2011-Pravnicke_osoby.pdf
Institut for social and economic analyses (ing. Pavel Komárek, CSc.)	Spin-off firma (SOF) je firma, která využívá hmotného či nehmotného majetku jiného právního subjektu k zahájení svého podnikání.		http://www.isea.cz.org/attachments/doc450/komarek.pdf
Technologické inovační centrum ČKD Praha	Spin-off firma - Firma, která využívá hmotného či nehmotného majetku jiného právního subjektu k zahájení svého podnikání. Poznámka: Tento termín je používán často ve vztahu k univerzitám, kdy jsou spin off firmy zakládány studenty a mladými vědeckými pracovníky		http://www.tic-ckd.cz/wp-content/uploads/2012/10/Slovn%C3%ADk-pojm%C5%AF-EFTRANS.pdf
CleverTechnologies, s. r. o.	Spin-off – začínající inovativní firma založená studenty, profesory, absolventy Spin-off – z univerzity nebo fungující společnosti, firmy s vazbou na výzkum nebo univerzitu v regionu. Spin-off – firma, vzniká tím způsobem, že jeden či více zaměstnanců opouští organizaci za účelem vytvoření nové, sekundární firmy, nicméně významným způsobem vycházející z prvků činnosti primární organizace, kterou opouští. Ta má většinou i dominantní vliv v nové firmě.		http://frotor.fs.cvut.cz/doc/29.pdf

Příloha 2 Definice akademické spin off společnosti v literatuře

Autor	Definice spin-off společnosti (v originálním znění)
AK Holec 2012 str. 20	Spin-offem se pro účely této metodiky rozumí právnická osoba založená za účelem komercializace poznatku zpravidla s vložení/převodem práv k poznatku do takové právnické osoby, a to v několika modelových formách
Clarysse a Moray 2004 str. 59	A common two-dimensional definition of a research-based spin-off is a new company that is formed (1) by a faculty member, staff member, or student who left university to found the company or started the company while still affiliated with the university, and/or (2) a core technology (or idea) that is transferred from the parent organization
Dahlstrand 1997 str. 660	A new firm whose founder had left his job to start a business of his own
Davenport, Carr et al. str. 242	...a company formed through the transfer of technology from an R&D company, which is completely independent of the parent company, and involves the transfer of human capital
Di Gregorio a Shane 2003 str. 209	New firms founded to exploit university-assigned intellectual property (TLO start-ups) TLO start-ups are created when the licensee of a university-assigned invention creates a new company to exploit it.
Druilhe a Garnsey 2004 str. 269	Spin-outs from universities are usually thought of as new firms commercializing a proprietary leading-edge technology from a university department, and backed by venture capital
Egeln, Gottschalk et al. 2002 str. 7	Depending on the aspect you focus on spin-offs are defined as new businesses created to exploit new research results or patents developed by research institutions, or as all new businesses created by scientists, or as all new businesses created by students or graduates of higher education institutions
Festel 2012 str. 2	The term R&D spin-off stands for a new company based on the findings of members of a research group from academia. A spin-out is when a part (department, business unit division or even a project team) of a company or organisation becomes an independent business
Garvin 1983 str. 3	New firms created by individuals breaking off from existing ones to create competing companies of their own
Grundeis a Talaulicar 2002 str. 2	Start-up companies are newly founded (not spun off) firms which provide products or services by applying modern technologies as for example biotech or the internet
Johansson et al. 2005 str. 271	...new firms on the basis of results produced at universities.
Pirnay, Surlemont et al. 2003 str. 356	...new firms created to exploit commercially some knowledge, technology or research results developed within a university
Shane 2004 str. 4	...a new company founded to exploit a piece of intellectual property created in an academic institution. ... Thus university spinoffs are a subset of all start-up companies created by the students and employees of academic institutions.
Scholten 2006 str. 22	...knowledge is exploited through the founding of a new venture
Steffensen, Rogers et al. 2000 str. 96	Spin-offs are also known as “start-ups” and “spin-outs.” ... A spin-off is a new company that is formed (1) by individuals who were former employees of a parent organization, and (2) a core technology that is transferred from the parent organization
Wright, Mustar et al. 2008 str. 4	We define university spin-offs as new ventures that are dependent upon licensing or assignment of an institution’s IP for initiation.
Bellini, E., et al. 1999, str. 2	... academic spin-offs are companies founded by university teachers, researchers, or students and graduates in order to commercially exploit the results of the research in which they might have been involved at the university. . . . the commercial exploitation of scientific and technological knowledge is realised by university scientists (teachers or researchers), students and graduates
Carayannis, E. Rogers, E. Kurihara, K., Allbritton, M, str. 1	...a new company formed by individuals who were former employees of a parent organization (the university), around a core technology that originated at a parent organization and that was transferred to the new company
Clarysse, B., Heir-man, A., Degroof, J. J. 2000, str. 546	Research-based spin-offs are defined as new companies set up by a host institute (university, technical school, public/private R&D department) to transfer and commercialize inventions resulting from the R&D efforts of the departments
Klofsten, M., Jones-Evans, D. 2000, str. 300	...formation of new firm or organisation to exploit the results of the university research
Lindholm 1997	A firm to be an entrepreneurial spin-off it had also to involve the transfer of some rights, e. g. Assets or knowledge, from the existing legal body the the new firm or body...ESOs into (1) university spin-offs and (2) corporate spin-offs
McQueen, D. H., Wallmark, J. T. 1982, STR. 307	...in order to be classified as a university spin-off , three criteria has to be met: (1) the company founder or founders have to come from a university (faculty, staff or student); (2) the activity of the company has to be based on technical ideas generated in the university environment; and (3) the transfer from the university to the company has to be direct and not via an intermediate employment somewhere”
O’Gorman, C., Jones-Evans, D. 1999	...the formation of a new firm or organisation to exploit the results of the university research
Rapport, B., Webster, A., Charles, D. 1999 STR. 874	University spin-offs are firms whose products or services develop out of technology-based ideas or scientific/technical know-how generated in a university setting by a member of faculty, staff or student who founded (or co-founded with others) the firm
Samson and Gurdon 1990	An academic whose primary occupation, prior to playing a role in a venture start-up, and possibly concurrent with that process, was that of a lecturer or researcher affiliated with a Higher Education Institute.” (academic entrepreneur)
Smilor, R. W., Gibson, D. V., Dietrich, G. B. 1990, str. 63	...a company that is founded (1) by a faculty member, staff member, or student who left the university to start a company or who started the company while still affiliated with the university; and/or (2) around a technology or technology-based idea developed within the university
Steffensen, M., Rogers, E., Speakman, K. 2000, str. 97	A spin-off is a new company that is formed (1) by individuals who were former employees of a parent organization, and (2) a core technology that is transferred from the parent organization
Weatherston, J. 1995, str. 1	...an academic spin-off can be described as a business venture which is initiated, or become commercially active, with the academic entrepreneur playing a key role in any or all of the planning, initial establishment, or subsequent management phases

Příloha 3 Majetková účast vysokých školy v právnických osobách dle obchodního rejstříku (silně označeny spin off společnosti)

Vysoká škola	Společněkem	Obchodní podíl	Vznik	Základní kapitál	Vklad
Česká zemědělská univerzita	Nadace na ochranu zvířat				
České vysoké učení technické	Eyedeia Recognition s. r. o.	10%	17. 8. 2006	200 000	20 000
	Nadace CZECH TECHNICAL UNIVERSTIX MEDIA LABORATORY				
	Nadační fond ČVUT Stanislava Hanzla				
	Nadace Františka Faltuse				
Jihočeská univerzita	Nadační fond Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích				
	Univerzitní nadační fond				
Univerzita Karlova	Nadační fond - podpora pro rozvoj Zahrady léčivých rostlin	v likvidaci			
	AB Pharma, s. r. o.	20%	26. 2. 2008	200 000	40 000
Masarykova univerzita	CEITEC, s. r. o.	50%	31. 1. 2007	200 000	100 000
	Nadační fond AKUTNĚ.CZ				
	Nadační fond - Zlatý fond české literatury pro děti a mládež	v likvidaci			
	Nadační fond Pavla Kohna				
Mendelova univerzita	Inseminační stanice kanců Žabčice, s.r.o.	712 000/1780000			
Ostravská univerzita	Metodické a evaluační centrum, o. p. s.				
Policejní akademie					
Slezská univerzita					
Technická univerzita v Liberci	Vysokoškolský podnik Liberec, spol. s r.o.	100%	31. 12. 1991		
	Nadační fond pro rozvoj textilního vysokoškolského vzdělávání				
Univerzita Hradec Králové	Nadační fond Všestary, o. p. s.				
	Nadační fond Návraty				
Univerzita obrany					

Univerzita Palackého	RRR Centrum – Centrum léčby bolestivých stavů a pohybových poruch, spol. s r.o.	100%	16. 12. 1993		
	Iuridicum Olomoucense				
	Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s.				
	Bioinstitut, o. p. s.				
	Nadační fond Charlese Merilla				
Univerzita Pardubice	Nadační fond Jana Pernera				
	TechnoPark Pardubice, k. s.	v konkursu			
	Klaster výrobců obalů, družstvo				
	Centrum pro restaurování a památkovou péči, o. p. s.				
Univerzita Tomáše Bati	Technologické inovační centrum, s. r. o.	50%			
	Střední škola obchodně technická, s. r. o.	100%			
Veterinární a farmaceutická univerzita	Nadace na ochranu zvířat				
Vysoké učení technické	Euro Study Centre obecně prospěšná společnost	v likvidaci			
	CEITEC, s. r. o.	50%	31. 1. 2007	200 000	100 000
Vysoká škola báňská	Nadační fond Karla Engliše				
	Nadace Georgia Agricolu, region Slavkovský les				
	Nadační fond na podporu studia na Hornicko-geologické fakultě Vysoké školy báňské - Technické univerzity Ostrava				
	Materiálový a metalurgický výzkum, s. r. o.	5130/51330		39 000 000	5130000
	Český svářečský ústav, s. r. o.	60%		100000	60 000
	POLLUTION ZERO-SOVEKO, s. r. o.			500 000	25 000
	LAKEM TRADE 2012, s. r. o. (dnes Projektově.cz s. r. o.)	18%			36000
Vysoká škola ekonomická	První spol. s. r. o.	v likvidaci			
Vysoká škola chemicko-technologická	Nadační fond Ústavu kvasné chemie a bioinženýrství	v likvidaci			

Příloha 4 Legislativní prostředí – Evropská unie

1.	Smlouva o založení Evropského společenství (čl. 87 ⁹⁴ až 89, dříve čl. 92 až 94)
2.	Rámec Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací (2006/C 323/01)
3.	Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - Zlepšení předávání znalostí mezi výzkumnými institucemi a průmyslem v celé Evropě: otevřené přijetí inovace - Provádění lisabonské agendy, SEK (2007) 449
4.	Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Stěžejní iniciativa strategie Evropa 2020 - Unie inovací, SEK (2010) 1161
5.	Sdělení Komise Evropa 2020 - Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění, KOM (2010) 2020
6.	Nařízení Rady (ES) č. 659/1999 ze dne 22. března 1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o ES, ve znění prováděcích nařízení Komise (ES) č. 794/2004 ze dne 21. dubna 2004 a nařízení Komise (ES) č. 1627/2006 ze dne 24. října 2006
7.	Nařízení Komise (ES) č. 800/2008 ze dne 6. srpna 2008, kterým se v souladu s články 87 a 88 Smlouvy o ES prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné se společným trhem (obecné nařízení o blokových výjimkách)
8.	Nařízení Komise (ES) č. 1998/2006 ze dne 15. prosince 2006 o použití článků 87 a 88 Smlouvy ES na podporu de minimis
9.	Doporučení Komise ze dne 10. dubna 2008 o řízení duševního vlastnictví při činnostech předávání znalostí a o kodexu správné praxe pro univerzity a jiné veřejné výzkumné organizace ¹⁴ , KOM (2008) 1329
10.	Dobrovolné směrnice pro univerzity a jiné výzkumné organizace ke zlepšení jejich vazeb s podniky v Evropě, SEK (2007) 449 (doprovodný dokument)

⁹⁴ „Podpory poskytované v jakékoliv formě státy nebo ze státních prostředků, které narušují nebo hrozí narušením soutěže tím, že zvýhodňují určité podniky nebo určitá odvětví výroby, jsou, pokud ovlivňují obchod mezi členskými státy, neslučitelné se společným trhem, nestanoví-li tato smlouva jinak.“

Příloha 5 Legislativní prostředí - Česká republika

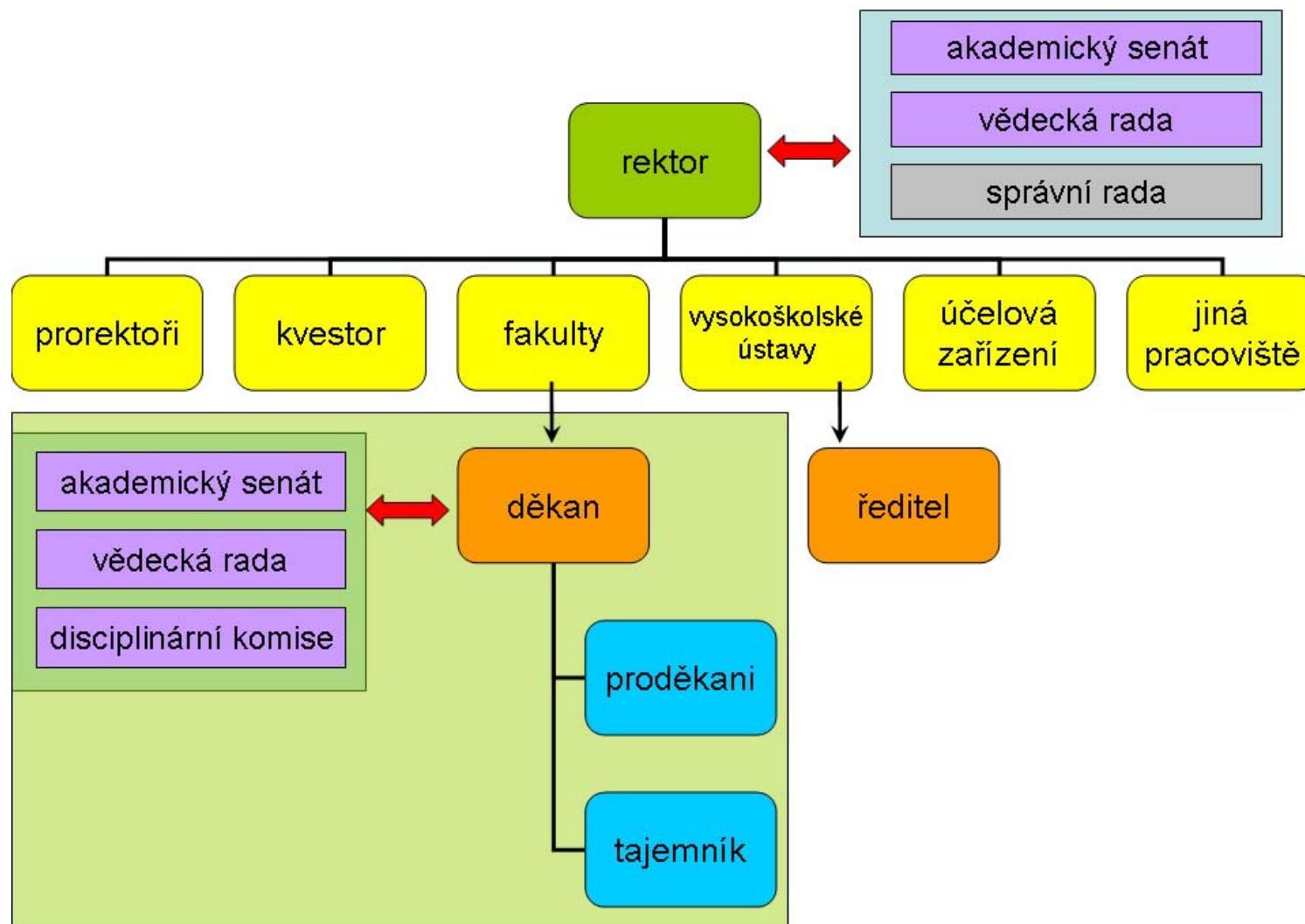
A. předpisy upravující organizaci a činnost vysokých škol a veřejných výzkumných institucí	
1.	Zákon č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky ve znění pozdějších předpisů
2.	Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů
3.	Zákon č. 341/2005 Sb. o veřejných výzkumných institucích; ve znění pozdějších předpisů
4.	Zákon č. 342/2005 Sb., o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o veřejných výzkumných institucích.

B. předpisy upravující veřejnou podporu ve vědě a výzkumu	
1.	Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů,
2.	Zákon č. 319/2006 Sb., o některých opatřeních ke zprůhlednění finančních vztahů v oblasti veřejné podpory, a o změně zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů,
3.	Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů,
4.	Vyhláška č. 207/2005 Sb., o formě a obsahu plnění informační povinnosti k poskytnuté veřejné podpoře,
5.	Zákon č. 215/2004 Sb., o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory a o změně zákona o podpoře výzkumu a vývoje, ve znění pozdějších předpisů,
6.	Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů,
7.	Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů.

C. předpisy pokrývající oblast práv duševního vlastnictví	
1.	Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů
2.	Zákon č. 206/2000 Sb., o ochraně biotechnologických vynálezů, ve znění pozdějších předpisů;
3.	Zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů
4.	Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví; ve znění pozdějších předpisů,
5.	Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách; ve znění pozdějších předpisů,
6.	Zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech; ve znění pozdějších předpisů,
7.	Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů,
8.	Zákon č. 148/2003 Sb., o konzervaci a využívání genetických zdrojů rostlin a mikroorganismů významných pro výživu a zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o genetických zdrojích rostlin a mikroorganismů), ve znění pozdějších předpisů,
9.	Zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochraně práv k odrůdám), ve znění pozdějších předpisů,

D. předpisy související	
1	Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
2	Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
3	Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů
4	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
5	Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
6	Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů
7	Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů
8	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
9	Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
10	Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů
11	Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů
12	Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů
13	Zákon č. 319/2006 Sb., o některých opatřeních ke zprůhlednění finančních vztahů v oblasti veřejné podpory, a o změně zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů
14	Zákon č. 283/2002 Sb., o cestovních náhradách, ve znění pozdějších předpisů
15	Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
16	Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů
17	Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění pozdějších předpisů
18	Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů
19	Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů
20	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
21	Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
22	Zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
23	Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů
24	Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů
25	Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
26	Zákon č. 106/1999 S., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
27	Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
28	Vyhláška č. 207/2005 Sb., o formě a obsahu plnění informační povinnosti k poskytnuté veřejné podpoře
29	Nařízení vlády č. 397/2009 Sb., o informačním systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací

Příloha 6 Organizační struktura veřejné vysoké školy

Univerzita Palackého v Olomouci

**PRAVIDLA PRO VKLÁDÁNÍ PENĚŽITÝCH A NEPENĚŽITÝCH
VKLADŮ DO PRÁVNICKÝCH OSOB UNIVERZITOU PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

Článek 1

Základní ustanovení

1. Pravidla pro vkládání peněžitých a nepeněžitých vkladů do jiných právnických osob Univerzitou Palackého v Olomouci (dále jen „Pravidla“) upravují právní vztahy související se zakládáním právnických osob a účastí Univerzity Palackého v Olomouci (dále jen „UP“) v jiných právnických osobách.
2. Tato Pravidla se vydávají na základě § 20 odst. 3. zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Vysokoškolský zákon“) a současně jsou v souladu se zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Obchodní zákoník“), zákonem č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Zákon o OPS“), zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Občanský zákoník“) a vnitřními předpisy UP.
3. Tato Pravidla se vztahují na všechny fakulty, vysokoškolské ústavy a ostatní součásti UP.

Článek 2

Obecné zásady

1. UP může vkládat peněžité a nepeněžité vklady pouze do právnických osob, jejichž předmět činnosti souvisí se vzdělávací, vědeckou, výzkumnou, vývojovou nebo další tvůrčí činností UP, případně s doplňkovou hospodářskou činností. Ve zvláště odůvodněných případech se může jednat i o činnost, která slouží k účinnějšímu a účelnějšímu využití lidských zdrojů a majetku UP.
2. Právnickými osobami, do kterých může UP vložit peněžité nebo nepeněžité vklady, případně právnickými osobami, které může UP:
 - a) obchodní společnosti a družstva podle Obchodního zákoníku s výjimkou obchodních společností uvedených v § 19 odst. 3 a § 20 odst. 3 Vysokoškolského zákona,
 - b) obecně prospěšné společnosti podle Zákona o OPS,
 - c) zájmová sdružení právnických osob podle Občanského zákoníku.
3. UP není oprávněna stát se společníkem ve veřejné obchodní společnosti nebo komplementářem v komanditní společnosti.

4. UP může nabývat cenné papíry, které jsou vydány státem nebo za jejichž splacení se stát zaručil. UP může také nabývat cenné papíry obchodní společnosti, do které UP vložila majetek.
5. UP není oprávněna k převzetí ručení za peněžítý dluh jiné osoby a ke zřízení zástavního práva k nemovitosti.
6. UP není oprávněna vložit peněžítý nebo nepeněžítý vklad do právnické osoby v případě, že:
 - a) hospodaření UP by bylo zatíženo ztrátou z hospodaření této právnické osoby nebo z účasti UP v této právnické osobě,
 - b) je hospodaření UP v době, kdy je o peněžítém nebo nepeněžítém vkladu UP do právnické osoby rozhodováno, zatíženo neuhrazenou ztrátou z předchozích let.
7. UP je oprávněna vložit peněžítý nebo nepeněžítý vklad do právnické osoby pouze v případě, že je zajištěno omezení rozsahu jednání UP pouze na právní úkony bezprostředně související s účastí UP na podnikání této osoby.

Článek 3

Peněžítý a nepeněžítý vklad

1. Peněžítým vkladem se rozumí souhrn peněžních prostředků, které se UP zavazuje vložit do právnické osoby za účelem nabytí nebo zvýšení účasti v této právnické osobě. Peněžítým vkladem nesmí být prostředky uvedené v odst. 3.
2. Nepeněžítým vkladem se rozumí souhrn jiných penězi ocenitelných hodnot, které se UP zavazuje vložit do právnické osoby za účelem nabytí nebo zvýšení účasti v této právnické osobě. Nepeněžítým vkladem UP do právnické osoby nesmí být:
 - a) vklady spočívající v závazcích týkajících se provedení prací nebo poskytnutí služeb,
 - b) pohledávky vůči této právnické osobě podle § 59 odst. 8 Obchodního zákoníku,
 - c) hodnoty uvedené v odst. 3.
3. UP není oprávněna vkládat peněžité a nepeněžité vklady do právnických osob z majetku nabytého do vlastnictví UP z vlastnictví státu nebo z příspěvku poskytnutého UP na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání (§ 18 odst. 3 Vysokoškolského zákona) nebo z dotace na rozvoj univerzity, zejména na ubytování a stravování studentů (§ 18 odst. 5 Vysokoškolského zákona).

Článek 4

Návrh na vložení peněžítého nebo nepeněžítého vkladu UP do právnické osoby

1. Návrh na vložení peněžítého nebo nepeněžítého vkladu UP do právnické osoby za účelem založení této právnické osoby nebo nabytí nebo zvýšení účasti v této právnické osobě (dále jen „Návrh“) může rektorovi předložit:
 - a) prorektor,
 - b) kvestor,
 - c) děkan,
 - d) ředitel vysokoškolského ústavu,

- e) vedoucí dalších součástí UP,
 - f) nebo jej rektor iniciuje sám.
2. Návrh musí zejména obsahovat:
 - a) důvody, účel a cíl založení právnické osoby nebo získání či zvýšení účasti v právnické osobě,
 - b) podnikatelský záměr právnické osoby, která se má založit nebo do níž má být vložen peněžitý nebo nepeněžitý vklad UP,
 - c) podrobné určení peněžitého nebo nepeněžitého vkladu UP,
 - d) přínosy plynoucí UP z vložení peněžitého nebo nepeněžitého vkladu do právnické osoby,
 - e) návrhy smluv, listin a jiných právních dokumentů potřebných k vložení peněžitého nebo nepeněžitého vkladu do právnické osoby, včetně způsobu stanovení rozdělování případného zisku z činnosti právnické osoby a způsobu řešení případné ztráty,
 - f) návrh personálního obsazení statutárních orgánů a jiných orgánů právnické osoby a způsob řešení případného střetu zájmů.
 3. Vznikne-li v právnické osobě, ve které má UP účast, návrh na změnu její právní formy nebo jinou přeměnu právnické osoby, změnu výše základního kapitálu nebo na jiná rozhodnutí, která by měla vliv na postavení UP, jsou osoby jednající jménem UP v orgánech této právnické osoby povinny bezodkladně informovat rektora a Vědeckotechnický park UP (dále jen „VTP UP“). Současně jsou povinny předložit rektorovi a VTP UP podklady podle odst. 2. Na základě této informace osoba jednající jménem UP vypracuje a předloží rektorovi návrh rozhodnutí ve výše uvedené věci.

Článek 5

Rozhodnutí o peněžitém nebo nepeněžitém vkladu UP do právnické osoby

1. Návrh podle čl. 4 předkládá rektor po projednání a schválení v Kolegiu rektora k vyjádření Akademickému senátu UP (dále jen „AS UP“).
2. Po vyjádření AS UP předkládá rektor Návrh spolu s vyjádřením AS UP Správní radě UP (dále jen „SR UP“) se žádostí o vydání předchozího písemného souhlasu podle § 15 odst. 1 písm. d) Vysokoškolského zákona a oznámení Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „Ministerstvo“).
3. O peněžitém nebo nepeněžitém vkladu do právnické osoby za účelem založení této právnické osoby, změny právní formy či jiné přeměny této právnické osoby nebo nabytí nebo zvýšení účasti v této právnické osobě rozhoduje podle rektor (§ 9 odst. 2 písm. c) Vysokoškolského zákona).
4. Právní úkony, kterými UP hodlá vložit peněžitý nebo nepeněžitý vklad do právnické osoby za účelem nabytí nebo zvýšení účasti v této právnické osobě, učiněné bez předchozího písemného souhlasu SR UP a bez oznámení Ministerstvu podle odst. 2, jsou neplatné (§ 15 odst. 7 Vysokoškolského zákona).

Článek 6

Osoby jednající jménem UP v orgánech právnické osoby s účastí UP

1. Při výkonu práv a povinností, které UP plynou z účasti v právnické osobě, je osobou oprávněnou jednat jménem UP rektor. Rektor může k jednání jménem UP

- zplnomocnit další osobu nebo osoby, a to udělenou písemnou plnou mocí s vymezením rozsahu oprávnění zmocněnce.
2. UP navrhuje své zástupce do statutárního a jiného orgánu právnické osoby, v níž má UP účast (dále jen „Navrhovaný zástupce“). Navrhovaným zástupcem může být pouze osoba, která je s UP v pracovním poměru, a která splňuje zákonem stanovené podmínky pro členství ve výše zmíněných orgánech, včetně ustanovení o zákazu konkurence. Při výběru Navrhovaného zástupce se přihlíží k jeho důvěryhodnosti a odbornému zaměření vzhledem k činnosti právnické osoby, do jejíž orgánů je navrhován. O osobě navrhovaného zástupce rozhoduje rektor; při tomto rozhodnutí si může ustanovit zmocněnce podle odst. 1.
 3. S Navrhovaným zástupcem, uzavírá UP písemnou dohodu, jejíž součástí je:
 - a) závazek Navrhovaného zástupce, že bude v orgánech právnické osoby, do nichž byl UP navržen, chránit práva, oprávněné zájmy a dobré jméno UP, po celou dobu výkonu funkce a to i v případě, že mu pracovní poměr na UP skončí,
 - b) závazek Navrhovaného zástupce, že bude pravidelně informovat rektora nebo jím pověřenou osobu o aktuální situaci a dění v právnické osobě, do jejíhož orgánu byl navržen,
 - c) stanovení odměny Navrhovanému zástupci zastupujícímu UP v orgánech právnické osoby s účastí UP,
 - d) sankce za porušení povinností podle pís. a) a b).
 4. Zaměstnanci UP zastupující UP v orgánech právnické osoby s účastí UP jsou povinni předkládat minimálně jednou do roka rektorovi zprávu o činnosti a hospodaření této právnické osoby a plán činnosti na další období schválené statutárním orgánem právnické osoby.
 5. Kvestor jednou ročně zpracuje souhrnnou zprávu o hospodaření právnických osob s účastí UP. Základní veřejně přístupné údaje o hospodaření těchto osob zahrne do výroční zprávy o hospodaření UP.

Článek 7

Označení právnické osoby s peněžitým nebo nepeněžitým vkladem UP

1. UP může s právnickou osobou, na jejíž podnikání se účastní nebo má v úmyslu se účastnit peněžitým nebo nepeněžitým vkladem uzavřít písemnou smlouvu, kterou jí poskytne svolení za blíže vymezených podmínek užívat:
 - a) logo UP nebo
 - b) označení „Spin-off společnost UP“ či „Spin-off firma UP“ nebo
 - c) označení „vyvinuto na základě výsledků výzkumu UP“ či „vyvinuto ve spolupráci s UP“ pro propagaci takové osoby nebo jejích výrobků či služeb.
2. Smlouva dle odst. 1 musí mít písemnou formu a za UP ji podepisuje rektor nebo osoba jím k tomu výslovně písemně zmocněná.

Článek 8

Ustanovení přechodná, společná a závěrečná

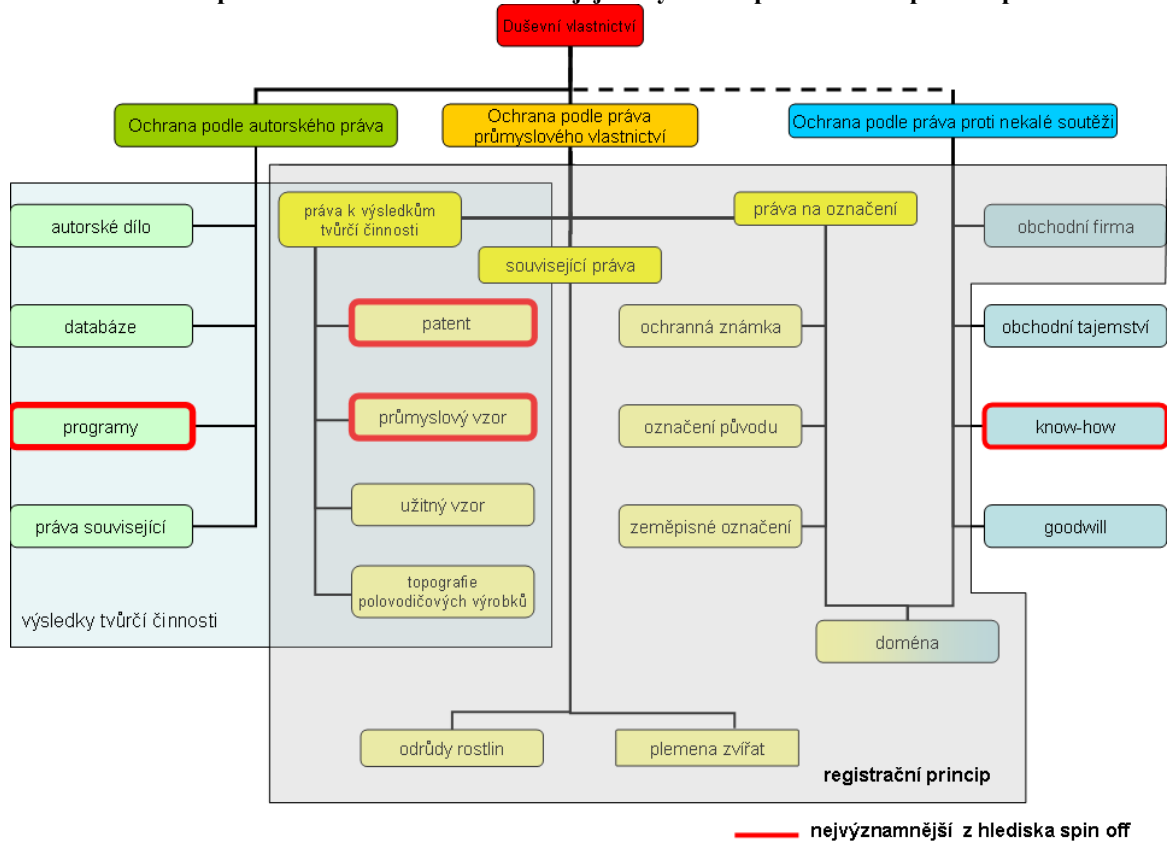
1. Hospodaření právnické osoby a její účetnictví jsou nezávislé na hospodaření a účetnictví UP a řídí se zvláštními právními předpisy. Za výsledky hospodaření právnické osoby odpovídá její statutární orgán.
2. O způsobu využití disponibilního podílu UP na případném zisku právnické osoby rozhoduje rektor.
3. Tato Pravidla byla schválena podle § 9 odst. 1 pís. b) Vysokoškolského zákona AS UP dne .
4. Tato pravidla nabývají platnosti podle § 36 odst. 4 Vysokoškolského zákona dnem registrace Ministerstvem.
5. Tato pravidla nabývají účinnosti dnem platnosti.

V Olomouci dne .

PŘI ZPRACOVÁNÍ TOHOTO DOKUMENTU BYLY POUŽITY NÁSLEDUJÍCÍ ZDROJE:

1. Organizační řád Univerzity Palackého v Olomouci B1-07/3-HN
2. Pravidla pro vkládání peněžitých a nepeněžitých vkladů do právnických osob Univerzitou Pardubice
3. Pravidla pro vkládání peněžitých a nepeněžitých vkladů do právnických osob a projednávání návrhů na založení právnických osob Univerzitou J. E. Purkyně v Ústí nad Labem ze dne 8. března 2007
4. Pravidla pro vkládání peněžitých a nepeněžitých vkladů Vysokou školou chemicko-technologickou v Praze do právnických osob
5. Pravidla pro vkládání peněžitých nepeněžitých vkladů do právnických osob a projednávání návrhů na založení právnických osob Českým vysokým učením technickým v Praze
6. Pravidla pro zakládání právnických osob a pro peněžité a nepeněžité vklady do právnických osob Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích
7. Pravidla pro zakládání právnických osob a pro peněžité a nepeněžité vklady do těchto a jiných právnických osob Vysokým učením technickým v Brně
8. Úplné znění Statutu Univerzity Palackého v Olomouci ze dne 11. dubna 2008
9. zákon č. 111/198 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů
10. zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
11. zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
12. zákon č. 513/191 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Příloha 8 Schéma práv k duševnímu vlastnictví a jejich významu pro založení spin off společnosti

10 Resumé

Academic spin-off companies in the Czech Republic

My personal interest in understanding the mechanisms and structures of academic spin off companies was the reason for choosing the topic. The issue of academic entrepreneurship I met during my employment at Palacky University. In the course of work related to the preparation of internal documents regulating the Palacky University shareholding in the business of other legal persons, I faced many problems that emanated from a specific college status as legal persons under public law and traits that show business companies in which the partial ownership belongs to a research organisation. Due to the fact that the topic is completely untreated in the Czech literature, I decided to compile my findings on the functioning of academic spin-off companies in the thesis.

The thesis is divided into five content bearing chapters (total work has 10 chapters). The first chapter contains the introduction. The second chapter is divided into three parts and deals with the definition of the concept, types and models of formation of academic spin-off companies. The third chapter describes the historical background and the context of academic spin-off companies' creation in the United States, Europe and the Czech Republic with an emphasis on the interaction between the academic and legal environment. The fourth chapter describes the current Czech legislation of the company law, taking into account the specific characteristics and traits typical for academic spin-off companies. The chapter is divided into six sections which are thematically dedicated to the definition of spin off companies in the legal environment, its formation and incorporation, registered capital, the share and cancellation and termination of the company.

The fifth chapter deals briefly with issues of corporate governance and the introduction of the principles of the internal organisation of the company. This chapter addresses in particular the question of core competencies of the bodies of academic spin-off companies.

The last chapter is devoted to the conclusion, in which I focus on the summary of some problematic issues and consider potential ways of further research.

Klíčová slova: akademická spin off společnost – akademické podnikatelství – správa a řízení společnosti

Keywords: academic spin-off company – academic entrepreneurship – corporate governance